

 ΑΡΝΟΣ βιβλία με στόχο!

Αρχαία Φάκελος Υλικού Τετράδιο Σπουδής

Ομάδα Προσανατολισμού - Ανθρωπιστικών Σπουδών
β τεύχος

Προετοιμασία για Πανελλήνιες - Πανεπιστήμιο

γ' Λυκείου

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
384-322 π.χ.

 ΑΡΝΟΣ
Online Education

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ & ΑΣΚΗΣΕΩΝ

★ **100%** ★
ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Μέθοδος
ΑΡΝΟΣ

Φροντιστηριακό Εγχειρίδιο για Διδασκαλία & Μελέτη

Τετράδιο Σπουδής - Γιατί;

Το Τετράδιο Σπουδής ΑΡΝΟΣ είναι βασισμένο στη Μέθοδο ΑΡΝΟΣ, ένα σύστημα μάθησης με Στόχους – Υλοποίηση – Πιστοποίηση.

Βοηθάει το μαθητή να οικοδομήσει τη σκέψη του βήμα-βήμα, απλά και κατανοητά. Είναι Φροντιστηριακό Εγχειρίδιο βάσει του οποίου γίνεται η διδασκαλία στο online μάθημα με «φυσικό» τρόπο. Ο δάσκαλος γράφει και υπογραμμίζει παράλληλα με το μαθητή.

Το Τετράδιο Σπουδής αποτελείται από:

- ★ Οπτικοποιημένη Θεωρία με ροή & συνέχεια
- ★ Ασκήσεις για Διδασκαλία και Εξάσκηση
- ★ Συνδυαστικές και Επαναληπτικές Ασκήσεις
- ★ Θέματα Προσομοίωσης Εξετάσεων

Πιστοποίηση Γνώσεων

Σε προγραμματισμένες ημερομηνίες διεξάγονται online ή/και δια ζώσης **Επαναληπτικά Τεστ Αξιολόγησης** στα οποία ο μαθητής πιστοποιεί και επαληθεύει τις γνώσεις του.

Για τους Γονείς

Πώς ο γονέας μπορεί να έχει εικόνα και εποπτεία στην πρόοδο του παιδιού του;

Το Τετράδιο Σπουδής είναι σχεδιασμένο με τέτοιον τρόπο για τη βήμα – βήμα εξάσκηση του μαθητή, μεταβαίνοντας με ασφάλεια από τα πιο απλά στα πιο σύνθετα. Επίσης, είναι ένας φυσικός τρόπος ο Γονέας να ελέγχει την πρόοδο του παιδιού του.

Πώς γίνεται η εποπτεία από το γονέα;

Σε κάθε μάθημα ελέγχει την ορθότητα των λύσεων, την κατανόηση και τη συμμετοχή του παιδιού στα μαθήματα.

Διδασκαλία στον ΑΡΝΟ σημαίνει:

- ★ Απεριόριστη μελέτη με video lessons
- ★ Αυτομάθηση στο App Arnos Learn
- ★ Coaching εξατομικευμένο
- ★ Μοτίβα Μάθησης και Εξάσκησης
- ★ Κάθε Απορία για εμάς είναι Πρόκληση!

★ Μέθοδος ΑΡΝΟΣ

Η **Μέθοδος ΑΡΝΟΣ** οδηγεί κάθε μαθητή, ανεξαρτήτως γνώσεων ή επιπέδου, να μελετά από το επίπεδο όπου αισθάνεται άνετα, ώστε να διαμορφώσει γερές βάσεις για μάθηση.

Live Διδασκαλία Το online μάθημα γίνεται με φυσικό τρόπο, γιατί συνδυάζει την Τεχνολογία, το Πνεύμα, την Οργάνωση και την Εμπειρία.

Τετράδιο Σπουδής Είναι ο οδηγός για τη διδασκαλία του μαθήματος, την εξάσκηση του μαθητή και την πραγματοποίηση της online διδασκαλίας με Λόγο, Εικόνα και Παρατήρηση.

Καθηγητής Είναι ο σκηνοθέτης της διδακτικής πράξης, ο οποίος δρα σε ένα οργανωμένο εκπαιδευτικό οικοσύστημα με Στόχους, Μαθησιακό Πλάνο και Ευθύνη.

«Μέθοδος ΑΡΝΟΣ... το καταστάλαγμα μιας πορείας 35 ετών με εκπαιδευτικές και εκδοτικές επιτυχίες, με ταξίδια πολιτισμού, συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις και αποτυχίες... μα, κυρίως, η παρακαταθήκη του ζευγολάτη πατέρα - Αρνού.»

Γιάννης Π. Κρόκος

Περιεχόμενα

8η Διδακτική Ενότητα.....	3
Β. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	3
Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης.....	4
Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις.....	6
Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις.....	7
ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι.....	11
9η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου.....	14
Β. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	14
Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης.....	15
Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις.....	16
Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις.....	17
ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι.....	23
10η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου.....	27
Β. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	27
Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης.....	28
Δ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ.....	30
ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι.....	34
11η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου.....	36
Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης.....	37
Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις.....	39
Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις.....	40
12η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου.....	48
Β. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	48
Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης.....	49
Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις.....	50
Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις.....	51
ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι.....	54
13η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου.....	57
Β. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	57
Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης.....	58
14η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου.....	66
Β. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	66

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης	67
Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις	68
Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις	69
15η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου	74
Β. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	74
Κριτήριο αξιολόγησης	81
Β.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ	83

8η Διδακτική Ενότητα

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: υπάρχει ένα βαθύ υπόγειο μέρος, σαν σπήλαιο, του οποίου η είσοδος απέχει αρκετά, ώστε να μη φτάνει το φως του ήλιου. Μέσα σε αυτό ζουν από παιδιά δεσμώτες, άνθρωποι αλυσοδεμένοι στα πόδια και στον λαιμό, ώστε να μένουν ακίνητοι και να μπορούν να κοιτούν μόνο μπροστά. Εντός του σπηλαίου, σε πιο ψηλό μέρος, πίσω από τους δεσμώτες, καίει μια φωτιά και μεταξύ της φωτιάς και των δεσμωτών, στο επάνω μέρος, υπάρχει ένας δρόμος, που χωρίζεται από ένα μικρό τείχος, που είναι παράλληλα χτισμένο προς αυτόν. Σε αυτό τον δρόμο κινούνται άνθρωποι, που μεταφέρουν διάφορα αντικείμενα, τα οποία προεξέχουν από το μικρό τείχος. Κάποιοι από αυτούς που μεταφέρουν μιλούν και άλλοι είναι σιωπηλοί. Οι κινήσεις των δεσμωτών είναι τόσο περιορισμένες, ώστε βλέπουν μόνο μπροστά, δηλαδή τις σκιές στον απέναντι τοίχο της σπηλιάς, και ακούν τον αντίλαλο των ανθρώπων από τον επάνω δρόμο, νομίζοντας ότι αυτή είναι η πραγματικότητα. «Ίδὲ.. περιάγειν» «πρῶτον... σκιάν»

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: *εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν / τοὺς γὰρ τοιούτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἂν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπούσας; / Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο; Τί μὴν; => αναφέρονται στην ὄραση.*

Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῆ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὄρων; / Τί δ' εἰ καὶ ἡχῶ τὸ δεσμωτήριον ἐκ τοῦ καταντικρὺ ἔχοι; / ὅποτε τις τῶν παριόντων φθέγγεται, οἶει ἂν ἄλλο τι αὐτοὺς ἡγεῖσθαι τὸ φθεγγόμενον ἢ τὴν παριοῦσαν σκιάν; => αναφέρονται στην ἀκοή.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: *ἀπείκασον παιδείας τε περι καὶ ἀπαιδευσίας*. Με τη συγκεκριμένη φράση δηλώνεται τόσο και το θέμα όσο και η μέθοδος που θα ακολουθήσει ο Σωκράτης. Με το ρήμα «ἀπείκασον» ο Σωκράτης μάς εισάγει στην παρομοίωση ή μεταφορά του σπηλαίου: παρομοιάζει τον κόσμο με σπηλιά και τους ανθρώπους με δεσμώτες. Όταν, όμως, η παρομοίωση ή η μεταφορά δεν περιορίζεται σε μια έννοια ή φράση, αλλά εκτείνεται σε μεγαλύτερο τμήμα του κειμένου τότε ονομάζεται αλληγορία. Η αλληγορία, επομένως, είναι ένας εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέει και άλλα εννοεί. Πρόκειται, συνεπώς, για συνεχή μεταφορά Ο Πλάτωνας τη χρησιμοποιεί για να κάνει πιο κατανοητές δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και για να κερδίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Επίσης, η αλληγορία είναι ένας αναλογικός συλλογισμός τον οποίο ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί για να δείξει πώς βλέπει τον κόσμο και όχι για να αιτιολογήσει την κατάσταση του κόσμου.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο πυρήνας της εικόνας του σπηλαιίου ανάγεται ίσως στους Ορφικούς (*σπέος ήεροειδές*) και στον Εμπεδοκλή (άντρον ύπόστεγον). Αναλογίες, ωστόσο, υπάρχουν και με τους στίχους από τον *Προμηθέα Δεσμώτη* του Αισχύλου, όπου περιγράφεται η ζωή των πρωτόγονων ανθρώπων μέσα στις σπηλιές. Έχει διατυπωθεί επίσης η άποψη ότι στη φαντασία του φιλοσόφου είχε αγκιστρωθεί η εντύπωση που του προξένησε η σπηλιά στη Βάρη της Αττικής. Πάντως φαίνεται ότι η παρομοίωση στο σύνολό της και στις λεπτομέρειες είναι επίνοια του Πλάτωνα.

5. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Πλάτωνας φαίνεται ότι έχει υπόψη του παραστάσεις *θεάτρου σκιών* ή *νευροσπαστών* (*νευροσπάστης, -ου*: αυτός που κινεί με χορδές ή λεπτούς σπάγγους ομοιώματα κούκλες. Τα ομοιώματα αυτά λέγονταν *νευρόσπαστα*. Ο Πλάτωνας παρομοιάζει τον μικρό τοίχο που είναι παράλληλα χτισμένος με τον δρόμο με το διαχωριστικό διάφραγμα των «θαυματοποιών», εκείνων, δηλαδή, που δίνουν παραστάσεις παρουσιάζοντας διάφορες ταχυδακτυλουργίες. Ο τρόπος, όμως, με τον οποίο λειτουργεί αυτός ο τοίχος και οι μορφές, οι σκιές των οποίων προβάλλονται μέσα στη σπηλιά, παραπέμπει σε κάτι ανάλογο του θεάτρου σκιών. Κάτι αντίστοιχο, ένα κουκλοθέατρο με μαριονέτες, παρουσιάζεται και από τον Αριστοτέλη. Προφανώς, λοιπόν, το κοινό της εποχής ήταν συνηθισμένο σε τέτοιου είδους παραστάσεις.

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα ο κόσμος χωριζόταν σε δύο επίπεδα: στον κόσμο των αισθητών πραγμάτων, τα οποία αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις, και στον κόσμο των Ιδεών, ο οποίος αποτελείται από τις ιδέες των αντικειμένων. Τα αντικείμενα γύρω μας είναι μια πλάνη, μια αντανάκλαση των όντως όντων, των Ιδεών. Αυτές είναι απρόσιτες από τις αισθήσεις, αμετάβλητες και σταθερές, και μπορούν να γίνουν αντιληπτές μόνο μέσω της νόησης. Ανώτερη των Ιδεών είναι η ιδέα του Αγαθού, η υπέρτατη γνώση, και η πορεία για την κατάκτησή τους είναι δύσκολη. Μπορεί να γίνει μέσω της παιδείας και ιδιαίτερα με τη μελέτη της φιλοσοφίας. Οι βαθμίδες της γνώσης που πρέπει να κατακτήσει ο πεπαιδευμένος άνθρωπος είναι τέσσερις: Η εικασία, η κατώτερη βαθμίδα, μια λανθασμένη πρόσληψη της πραγματικότητας (σκιές). Η πίστις, η γνώση των αισθητών πραγμάτων (τεχνητά αντικείμενα που μεταφέρουν οι άνθρωποι). Η διάνοια, οι μαθηματικές ιδέες (οι σκιές των αληθινών υπάρξεων). Η νόησις, οι φιλοσοφικές ιδέες (οι αληθινές υπάρξεις του επίγειου κόσμου). Υπέρτατη αρχή η Ιδέα του Αγαθού. Μια πέμπτη βαθμίδα συνδέεται με την ανάγκη σύνδεσης της γνώσης με την πράξη (επιστροφή του απελευθερωμένου δεσμώτη στο σπήλαιο και απελευθέρωση των άλλων).

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: α) Άτοπον, ἔφη, λέγεις εικόνα και δεσμώτας άτοπους, - όμοιους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ επεξηγηματικό σχόλιο του Σωκράτη με το οποίο αποκαλύπτει τον συμβολισμό των δεσμωτών, διευκολύνει τους συνομιλητές του να τον καταλάβουν, ανανεώνει το ενδιαφέρον τους για τη συνέχεια και αποφεύγει τη μονοτονία. Ο Σωκράτης με το σχόλιο «Όμοιους ἡμῖν» παραλληλίζει τους δεσμώτες με τη σύγχρονη αθηναϊκή πολιτική κοινωνία (αλλά και κάθε ανθρώπινη κοινωνία). Στην αθηναϊκή πολιτική κοινωνία η αδικία και η αναξιοκρατία κυριαρχούν, οι δημαγωγοί ασκούν την εξουσία και όχι οι φιλόσοφοι. Οι άνθρωποι ζουν μέσα στο σκοτάδι της αμάθειας, δέσμιοι των παθών τους, των προκαταλήψεων και των ψευδαισθήσεών τους μακριά από την αλήθεια. β) Η αρχική τοποθέτηση του ανθρώπου είναι η δέσμευση και η παραμονή του στο σκότος. Συνηθίζει τόσο στη σκιώδη πραγματικότητα που αντικρύζει, ώστε χρειάζεται εξαναγκασμός για να τραβηχτεί προς το φως του όντος. Οι αισθήσεις που κρατάνε τους δεσμώτες μακριά από την αλήθεια είναι τα εμπόδια που συναντάμε στην καθημερινή κοινωνία χάρη στα υλικά αγαθά, της προσήλωσης σε αυτά και την έλλειψη της απόλυτης αλήθειας του Αγαθού, της δυνατότητα κρίσης.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Οι σκιές – οι ἦχοι: είναι τα δεδομένα της αίσθησης που οι αλυσοδεμένοι εκλαμβάνουν ως αληθινή πραγματικότητα. Πιστεύουν πως η μόνη πραγματικότητα είναι ό,τι βλέπουν ή ακούν, ό,τι τους δίνει η αίσθηση. Η στάση τους για την πραγματικότητα μπορεί να αποδοθεί με τον όρο «αφελής εμπειρισμός» και η γνωστική τους κατάσταση με τον όρο «εικασία». Οι αλυσίδες: είναι οι αισθήσεις που μας κρατούν δέσμιους και δεν μας αφήνουν να αντιληφθούμε την πραγματικότητα με τη βοήθεια της λογικής και υπό το φως του ορθού λόγου. Αν το εξετάσουμε σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, οι αλυσίδες μπορούν να παρομοιαστούν με τα καθημερινά εμπόδια. Η τεχνητή φωτιά: πρόκειται για την αίσθηση, την οποία ο άνθρωπος συνειδητοποιεί ως πηγή γνώσης, δηλαδή τη δυνατότητα που δίνει η αίσθηση στον άνθρωπο να αντιλαμβάνεται τον κόσμο στο στάδιο της «πίστεως», στο στάδιο δηλαδή κατά το οποίο οι απελευθερωμένοι δεσμώτες βλέπουν κάτι διαφορετικό από τις σκιές που μέχρι τώρα αντίκριζαν. Για τους δεσμώτες βέβαια αποτελεί σύμβολο πλάνης καθώς από αυτήν δημιουργούνται οι σκιές. Οι άνθρωποι: πρόκειται για εικόνες φυσικών αντικειμένων που προέρχονται από το ανώτερο ορατόν. Δεν πρόκειται δηλαδή για τις σκιές, αλλά για τα αισθητά αντικείμενα στα οποία οφείλονται οι σκιές, και φωτίζονται από το τεχνητό φως της φωτιάς. Οι δεσμώτες: είναι οι άνθρωποι που ζουν μέσα στο σκοτάδι της αμάθειας και θεωρούν ότι οι σκιές είναι τα πραγματικά όντα, οι άνθρωποι δηλαδή της κοινωνίας της πόλης.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Στο αξιολογικό σχόλιο του Γλάκωνα ο Σωκράτης απαντά με ένα επεξηγηματικό σχόλιο, το οποίο αντιστοιχεί στο δεικτικό μέρος της αναλογίας (Όμοιους ἡμῖν). Η εικόνα του σπηλαίου είναι συμβολική. Οι δεσμώτες δεν είναι άλλοι από τους συγχρόνους τους, την πολιτική

κοινωνία της εποχής τους. Οι άνθρωποι, κατά τον Σωκράτη, ζουν μέσα στην αμάθεια και στην πλάνη, δεν αξιοποιούν τη λογική τους, αλλά αφήνονται στα πάθη τους, είναι διεφθαρμένοι και προβαίνουν σε αδικίες, ενώ κυριαρχούν το ψέμα και ο εγωισμός. Με τη χρήση του α πληθυντικού ο Σωκράτης βάζει τον εαυτό του στο ίδιο σύνολο με όλους τους ανθρώπους, θέλοντας να προσδώσει μια καθολικότητα στα λόγια του ότι όλοι οι άνθρωποι της εποχής του είναι οι δεσμώτες και βρίσκονται δέσμοι των αισθήσεών τους, χωρίς να καταλαβαίνουν την πλάνη στην οποία βρίσκονται. Επιπλέον με τη χρήση του ρηματικού αυτού προσώπου αποφεύγεται η μονοτονία στην αφήγηση.

5. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί αρκετά σύμβολα για να δηλώσει την πολλαπλή διαστρέβλωση της πραγματικότητας που βιώνουν οι δεσμώτες. Οι δεσμώτες βλέπουν μόνο ό,τι προβάλλεται στον τοίχο που βρίσκεται μπροστά τους και αναγκαστικά αυτό εκλαμβάνουν ως πραγματικότητα. Ένα θέατρο σκιών με ομιλούσες σκιές που βρίσκονται σε συνεχή κίνηση προβάλλεται στον τοίχο. Επίσης, η αδυναμία των δεσμοτών να προσδιορίσουν την πηγή των φωνών επιτείνει τη σύγχυση, εφόσον είναι δυνατό να θεωρούν για παράδειγμα ότι οι ανθρώπινες φωνές προέρχονται από τα ομοιώματα ζώων. Τέλος η ύπαρξη του διπλανού τους προσδιορίζεται από την σκιάδη παρουσία του, αφού δε μπορούν να στρέψουν το κεφάλι και να τον αντικρίσουν άμεσα και οι συνομιλίες του σχετικά με τις φωνές ενισχύουν την ψευδαίσθηση ότι οι φωνές προέρχονται άμεσα από τις σκιές.

Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις

1. λογικόν, φυσικόν,
όμιλῶ,
ἐγγύς,
σκότος, ἐπίγειος ἢ ὑπέργειος

2.

- παρφοδομημένον
- φέροντας, παραφερόντων
- παιδείας, ἀπαιδευσίας, παίδων
- ἐχούση
- περιάγειν
- εἰργασμένα

3. επίγειος,

υπόγειος (και το υπόγειο),

απόγειος (και το απόγειο = ζενίθ)

ισόγειος (και το ισόγειο)

αρωματοποιός (αυτός που κατασκευάζει αρώματα)

αμαξοποιός

βαρελοποιός

τραγουδοποιός

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η χρήση των επιθέτων «κατάγειος», «σπηλαιώδης», όπως και η χρήση σύνθετων ρημάτων και ρηματικών τύπων («καταμένειν», «περιάγειν», «παρωκοδομημένον», «υπερέχοντα», «παραφερόντων») προσδίδουν ακρίβεια και λεπτομέρεια στην περιγραφή του σπηλαίου. Οι προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά. Πολυσύνδετο σχήμα «όντας εν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας. Αλληγορία όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η αλληγορία είναι ένας εκφραστικός τρόπος, με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέει και άλλα εννοεί. Πρόκειται, συνεπώς, για συνεχή μεταφορά ή παρομοίωση. Διάλογος (χάρη σ' αυτόν η περιγραφή του σπηλαίου δεν γίνεται μονότονη, αλλά αποκτά ζωντάνια και παραστατικότητα) Χρήση β' ενικού προσώπου («απέिकासον», «ἴδε», «ώρα» συνδέεται με τον διάλογο και προσδίδει στην περιγραφή αμεσότητα.) Εικόνες χρήση οπτικοακουστικών εικόνων για την αναλυτική περιγραφή του κειμένου.

Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
ὀνομάζω	ὀνόμαζον	ὀνομάσω	ὀνόμασα	ὀνόμακα	ὀνομάκειν
ὀρῶ	ἐώρων	ὄψομαι	εἶδον	ἐό(ω)ρακα/ ὄπωπα	ἐο(ω)ράκειν/ ὀπώπειν
ὀφλισκάνω	ὠφλίσκανον	ὀφλήσω	ᾤφλον	ᾤφληκα	ὠφλήκειν
ὀφείλω	ᾤφειλον	ὀφειλήσω	ᾤφελον/ ᾤφείλησα	ᾤφείληκα	ᾤφειλήκειν
παρασκευάζω	παρεσκεύαζον	παρασκευάσω	παρεσκεύασα	παρεσκεύακα	παρεσκευάκειν

πειρῶ	ἐπείρων	πειράσω	ἐπείρασα	πεπείρακα	ἐπεπειράκειν
παύω	ἔπαυον	παύσω	ἔπαυσα	πέπαυκα	ἐπεπαύκειν
πιπράσκω	-	-	-	πέπρακα	ἐπεπράκειν
ποιῶ	ἐποίουν	ποιήσω	ἐποίησα	πεποίηκα	ἐπεποίηκειν

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
ὀνομάζομαι	ὀνομαζόμεν	ὀνομασθήσομαι	ὀνομάσθην	ὀνόμασμαι	ὀνομάσμεν
ὀρῶμαι	ὠρώμεν	ὀφθήσομαι	εἰδόμεν/ ὠφθην	ὀ(ω)ράμαι/ ὠμμαι	έο(ω)ράμεν/ ὠμμεν
παρασκευάζομαι	παρασκευαζόμεν	παρασκευάσομαι/ παρασκευασθή- σομαι	παρασκευα- σάμεν/ παρασκευά- σθην	παρασκευάσμαι	παρασκευάσμεν
πειρῶμαι	ἐπειρώμεν	πειράσομαι/ πειραθήσομαι	ἐπειρασάμεν/ ἐπειράσθην	πεπείραμαι	ἐπεπειράμεν
πυνθάνομαι	ἐπυνθανόμεν	πεύσομαι/ πευσοῦμαι	ἐπυθόμεν	πέπυσμαι	ἐπεπύσμεν
παύομαι	ἐπαυόμεν	παύσομαι/ παυσθήσομαι	ἐπαυσάμεν/ ἐπαύσθην/ ἐπαύθην	πέπαυμαι	ἐπεπαύμεν
πιπράσκομαι	ἐπιπρασκόμεν	πραθήσομαι	ἐπράσθην	πέπραμαι	ἐπεπράμεν
ποιῶμαι	ἐποιούμεν	ποιήσομαι/ ποιηθήσομαι	ἐποίησάμεν/ ἐποίησθην	πεποίημαι	ἐπεποίημεν

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η αναλυτική κλίση των συνηρημένων ρημάτων είναι στην σχολική γραμματική της αρχαίας ελληνικής γυμνασίου-λυκείου στο κεφάλαιο 26 ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ Ἡ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ σελίδες τιμῶ 200-203, ποιῶ 202-205, ζῶ παρατήρηση 325 σελίδες 208-209, πλέω παρατήρηση 327 σελίδα 210, δηλῶ σελίδες 206-208. Η σχολική γραμματική και σε ηλεκτρονική μορφή στα παρακάτω link :

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2340/Grammatiki-Archaias-Ellinikis-Gymnasiou-Lykeiou_html-apli/index_02_22.html

https://archeia.moec.gov.cy/sm/435/grammatiki_archaias_ellinikis.pdf

3.

Ενεστώτας	<i>γῆρῶτε</i>	<i>δύνανται</i>	<i>ὄρα</i>	<i>περιάγειν</i>	<i>φησί</i>	<i>ὄρῶεν</i>
Παρατατικός	-	<i>ἐδύναντο</i>	-	-	<i>ἔφη</i>	-
Μέλλοντας	<i>γῆράσοιτε /γῆράσοισθε</i>	<i>Δυνήσονται /δυνηθήσονται</i>	-	<i>περιάζειν</i>	<i>φήσει</i>	<i>ὄψοιντο</i>
Αόριστος	<i>γῆράσατε /γῆραῖτε</i>	<i>ἐδυνήθησαν</i>	<i>Ἴδὲ</i>		<i>ἔφησε</i>	<i>ἴδοιεν</i>
Παρακείμενος	<i>γεγηρακότες εἶτε</i>	<i>δεδύνηνται</i>	<i>ἐορακῶς ἴσθι</i>	<i>περιαγαγεῖν</i>	<i>εἶρηκε</i>	<i>ἐορακότες εἶησαν εἶεν</i>
Υπερσυντέλικος	-	<i>ἐδεδύνηντο</i>	-	<i>περιαγοχέναι</i>	<i>εἶρήκει</i>	-

4.

Ονομαστική	<i>πόλις ἐκοῦσα</i>	<i>παράδεισος μέγας</i>	<i>φάλαγξ μέση</i>
Γενική	<i>πόλεως ἐκούσης</i>	<i>παραδείσου μεγάλου</i>	<i>φάλαγγος μέσης</i>
Δοτική	<i>πόλει ἐκούσῃ</i>	<i>παραδείσῳ μεγάλῳ</i>	<i>φάλαγγι μέσῃ</i>
Αιτιατική	<i>πόλιν ἐκοῦσαν</i>	<i>παράδεισον μέγαν</i>	<i>φάλαγγα μέσην</i>
Κλητική	<i>πόλι ἐκοῦσα</i>	<i>παράδεισε μέγα</i>	<i>φάλαγξ μέση</i>

Ονομαστική	<i>πόλεις ἐκοῦσαι</i>	<i>παράδεισοι μεγάλοι</i>	<i>φάλαγγες μέσαι</i>
-------------------	-----------------------	---------------------------	-----------------------

Γενική	<i>πόλεων ἐκουσῶν</i>	<i>παραδείσων μεγάλων</i>	<i>φάλαγγων μέσων</i>
Δοτική	<i>πόλεσι ἐκούσαις</i>	<i>παραδείσοις μεγάλοις</i>	<i>φάλαγγι μέσαις</i>
Αιτιατική	<i>πόλεις ἐκούσας</i>	<i>παραδείσους μεγάλους</i>	<i>φάλαγγας μέσας</i>
Κλητική	<i>πόλεις ἐκούσαι</i>	<i>παραδείσοι μεγάλοι</i>	<i>φάλαγγες μέσαι</i>

Ονομαστική	<i>χιτών φοινικοῦς</i>	<i>χρήμα πολύ</i>
Γενική	<i>χιτώνος φοινικοῦ</i>	<i>χρήματος πολλοῦ</i>
Δοτική	<i>χιτώνι φοινικῶ</i>	<i>χρήματι πολλῶ</i>
Αιτιατική	<i>χιτώνα φοινικοῦν</i>	<i>χρήμα πολύ</i>
Κλητική	<i>χιτών</i>	<i>χρήμα πολύ</i>

Ονομαστική	<i>χιτώνες φοινικοῖ</i>	<i>χρήματα πολλά</i>
Γενική	<i>χιτώνων φοινικῶν</i>	<i>χρημάτων πολλῶν</i>
Δοτική	<i>χιτώσι φοινικοῖς</i>	<i>χρήμασι πολλοῖς</i>
Αιτιατική	<i>χιτώνας φοινικοῦς</i>	<i>χρήματα πολλά</i>
Κλητική	<i>χιτώνες</i>	<i>χρήματα πολλά</i>

5.

- Επιθετική μετοχή ως κατηγορούμενο στο αντικείμενο *εἴσοδον*
- Εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου στο *οὐσαν*
- Επιθετική μετοχή ως γενική διαιρετική στο *Τί*
- Δοτική αντικειμενική στο *Ὅμοίους*
- Απαρέμφατο τελικό σε θέση ρήματος στην συμπερασματική πρόταση

6. Η πρώτη είναι αναφορική προσδιοριστική στο ὄδον, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ἢν κι εκφέρεται με οριστική, η δεύτερη είναι αναφορική παραβολική (δημιουργεί μια αναλογία) κι εκφέρεται με οριστική και η τρίτη είναι αναφορική προσδιοριστική στα παραφράγματα κι εκφέρεται με οριστική. Οι προτάσεις αυτές δίνουν απαραίτητες λεπτομέρειες ώστε να γίνει περισσότερο κατανοητή η εικόνα του σπηλαίου. Η ύπαρξη του τείχου είναι απαραίτητη ώστε να φαίνονται μόνο τα αντικείμενα που κουβαλούν οι άνθρωποι. Με την αναλογία των θαυματοποιών « ὥσπερ..τα παραφράγματα» ο λόγος αποκτά παραστατικότητα και η περιγραφή γίνεται σαφής. Δεν ξέρουμε αν εδώ ο Πλάτωνας έχει υπόψη του το θέατρο σκιών ή το κουκλοθέατρο. Μιλά για θαυματοποιούς. Άρα, το θέαμα που βλέπουν οι δεσμώτες δεν είναι πραγματικό. «ὕπὲρ ὧν» αναφορική προσδιοριστική κρίσης λειτουργεί συμπληρωματικά της παρομοίωσης δίνει πληροφορίες για τα παραπετάσματα.

7.

- ποταμός: επεξήγηση στο Μαίανδρος
- *Χαράς καὶ ἐπαίνων*: γενικές διαιρετικές στο μεστή
- *αὕτη*: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο μελέτη
- *αὐτοῖς*: δοτική αντικειμενική στο *Ἀληθεστάτη*
- *Μακεδονίας*: γενική διαιρετική στο το πολύ, αὐτός κατηγορηματικός στο Κύρος
- *τῶν κακῶν*: γενική διαιρετική στο κουφότατον, πάντων κατηγορηματικός στο τῶν κακῶν
- *Ἀπάσης*: κατηγορηματικός στο τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἑλλάδος γενική αντικειμενική στο εὐεργέτης.

ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι

A. Παράλληλο κείμενο

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Σε αντίθεση με τους δεσμώτες οι σύντροφοι του Οδυσσέα δεν είναι δεμένοι, ωστόσο δεν βρίσκονται σε πλάνη, ενώ οι δεσμώτες είναι παγιδευμένοι στον χώρο των αισθήσεων και παρόλο που έχουν τις αισθήσεις τους βρίσκονται σε μια διαρκή πλάνη. Ο Οδυσσέας από την άλλη, είναι αλυσοδεμένος, όμως αυτός έχει πρόσβαση στη γνώση. Οι αισθήσεις, η ακοή εδώ, δεν συνδέονται με την πλάνη, αντίθετα ανοίγουν τον δρόμο της γνώσης. Επιπλέον στη περίπτωση των συντρόφων του Οδυσσέα τα δεσμά των συντρόφων λειτουργούν ως προφύλαξη απέναντι στο τραγούδι των σειρήνων που η ακοή τους έχει επηρεαστεί από αυτό. Είναι δηλαδή περιορισμοί που προκύπτουν από την γνώση του κινδύνου, ενώ τα δεσμά των δεσμοτών λειτουργούν ως παγίδα αυτών στην πλάνη, στην απόκρυψη της ύψιστης γνώσης και της αλήθειας.

B. Ερωτήσεις εισαγωγής

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Τις απόψεις για την ιδεώδη πολιτεία, την *καλλίπολιν*, που διασφαλίζει στον πολίτη της τον άριστον βίον, εκθέτει ο Πλάτων στον διάλογό του *Πολιτεία ή περι δικαίου*. Το ογκώδες σύγγραμμα, καρπός πολύχρονης προσπάθειας, θα πρέπει να ολοκληρώθηκε γύρω στα 374 π.Χ. Η διαίρεση σε 10 βιβλία δεν προέρχεται από τον Πλάτωνα και δεν ανταποκρίνεται σε θεματικές ενότητες. (Οι νεότεροι εκδότες διατηρούν αυτήν τη διαίρεση, αλλά υιοθετούν και τη σελιδαρίθμηση της έκδοσης του Ερρίκου Στεφάνου, η οποία κυκλοφόρησε στα 1578. Στην έκδοση αυτή η Πολιτεία καταλαμβάνει τις σελίδες 327a-621d. Στον μύθο για το δαχτυλίδι του Γύγη για παράδειγμα παραπέμπουμε ως εξής: Πλ. Πολ. Γ' 359b -360d ή ΙΙΙ 359b - 360d ή απλώς 359b - 360d). Ο δραματικός χρόνος, δηλαδή ο χρόνος κατά τον οποίον υποτίθεται ότι διεξάγεται ο διάλογος, είναι το 421 π.Χ.

2. Λ, Σ, Λ, Λ, Σ, Σ

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Για την απάντηση πρέπει να αναλυθεί το απόσπασμα από την εισαγωγή στην Πολιτεία **6. Οι τρεις τάξεις**: «Και στον ινδοευρωπαϊκό χώρο ...συνάμα υπηρετεί το πλήθος.»

Γ. Αδίδακτο κείμενο

1. Οι ναυτικές δυνάμεις των Ελλήνων, λοιπόν, ήταν τέτοιες και στα παλιά χρόνια και αργότερα. Αυτοί που έστρεψαν την προσοχή τους σε αυτές, όμως, απέκτησαν πολύ μεγάλη δύναμη με την αύξηση των προσόδων και την κυριαρχία σε άλλους. Διότι, κάνοντας επιδρομές, υπέτασσαν τα νησιά και κυρίως όσοι δεν είχαν αρκετή γη. Στη στεριά, όμως, κανένας πόλεμος δεν ξέσπασε, από όπου να προκύψει σύγχυση κάποιους. Όσοι (πόλεμοι) έγιναν, όλοι ήταν ανάμεσα σε γείτονες και οι Έλληνες δεν έκαναν εκστρατείες έξω από τη χώρα τους για την υποταγή άλλων. Διότι, δεν προσχωρούσαν ως υπήκοοι στις πολύ μεγάλες πόλεις, ούτε πάλι οι ίδιοι έκαναν από κοινού εκστρατείες ως ισότιμοι.

2.

- ἔσται
- ἐλάττωσι
- προσσχῶμεν
- ἐπιπλείτε
- κατεστράφθω
- μάλα

- διαρκές
 - έκδημοις
 - ούδεμιᾶς
 - ἐξελθεῖν
- 3.
- υποκείμενο του ἦν, αττική σύνταξη
 - αντικείμενο στο προσσχόντες
 - γενική αντικειμενική στο ἀρχῆ
 - εμπρόθετος προσδιορισμός του σκοπού
 - επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου.
- 4.
- Ἄπαντες γινώσκουσι...ὄτι περιποιήσαντο
 - Ἄπαντες γινώσκουσι... περιποιήσασθαι...τούς προσσχόντας
 - Ἄπαντες γινώσκουσι... περιποιησαμένους...τούς προσσχόντας
5. Ὅσοι ἐπιδόθησαν σε ναυτικές δραστηριότητες τους δόθηκε ἡ δυνατότητα να ἀποκτήσουν ιδιαίτερα πλούτη και κυριαρχία πάνω σε ἄλλους, καθὼς κἄναν επεκτατική πολιτική και κυριαρχοῦσαν σε ἄλλα νησιά. Και στην ξηρά ἐπειδὴ ἡ δὲν εἶχε γίνει κάποια πολεμική δραστηριότητα συσσωρεύτηκε ἡ δύναμη.
6. *Τό μὲν οὖν ναυτικά τοῦ Ἑλλήνος τοιοῦτα ἦν, τό τε παλαιό καὶ τό ὕστερον γενόμενα. ἰσχεῖς δὲ περιποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίσταις ὁ προσσχών αὐτῶ χρήματος τε προσόδῳ καὶ ἄλλου ἀρχαῖς*
- 7.
- ὅσοι μὴ διαρκῆ εἶχον χώραν: δευτερεύουσα αναφορική ονοματική , ὡς υποκείμενο στο ρῆμα κατεστρέφοντο. Εἰσάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅσοι , ἐκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό.
 - ὅθεν τισὶ καὶ δύναμις παρεγένετο: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική στο πόλεμος. . Εἰσάγεται με το αναφορικό ἐπίρρημα ὅθεν, ἐκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό.
 - ὅσοι καὶ ἐγένοντο: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική στο πόλεμος (ἐννοεῖται) Εἰσάγεται με το αναφορική αντωνυμία ὅσοι , ἐκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό.

9η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση : Η διάκριση παιδείας και εκπαίδευσης διαφαίνεται στις δύο πρώτες παραγράφους. Αφενός αναφέρονται οι κατ' επάγγελμα παρέχοντες την εκπαίδευση στους ανθρώπους «επαγγελλόμενοι τινές» (εννοούνται εδώ οι σοφιστές), οι οποίοι πιστεύουν ότι αυτοί βρίσκονται σε πλήρη άγνοια και ίδιοι τους εφοδιάζουν με γνώσεις. Αντίθετα ο Σωκράτης διατείνεται ότι η γνώση προϋπάρχει στον άνθρωπο, αυτός όμως πρέπει με όλη του την ψυχή να στραφεί προς το Άγαθόν, στο ὄν και μετά θα ανακαλέσει τις γνώσεις και την αλήθεια που ενυπάρχει σ' αυτόν. Αυτή η ανάκληση στην πλατωνική φιλοσοφία ονομάζεται ανάμνησις. Η παιδεία λοιπόν στρέφει τον άνθρωπο προς την αλήθεια, άρα αλλάζει πλήρως τον άνθρωπο και δεν αποτελεί μια απλή μετάδοση έξωθεν γνώσεων από τρίτους «επαγγελματίες».

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: όπως ένας άνθρωπος πρέπει να στρέψει όλο το σώμα του προς το φως, έτσι και η παιδεία στρέφει τον άνθρωπο και όλη του την ψυχή από τα φαινόμενα προς τα όντα, ώστε να καταφέρει σταδιακά η εσωτερική όραση να αντέχει την ακτινοβολία του αληθινού φωτός, του Άγαθοῦ. Επομένως η παιδεία με την περιαγωγή θα στρέψει την ψυχή προς την αλήθεια, θα γίνει δηλαδή μια ουσιαστική εσωτερική αναζήτηση και ανάμνηση της κρυμμένης αλήθειας, διακρίνοντας έτσι τις σκιές από την αλήθεια. Η παιδεία, λοιπόν βοηθά τον άνθρωπο να συνηθίσει προοδευτικά το φως που ακτινοβολεί το Άγαθόν και να διακρίνει την αλήθεια από την πλάνη των αισθήσεων. Χρέος λοιπόν είναι να βρει τρόπο ώστε πιο γρήγορα και πιο αποτελεσματικά η ψυχή να στραφεί προς την αλήθεια. Η γνώση λοιπόν, παρουσιάζεται ως μια δύναμη που γίνεται ενέργεια με την επίδραση της παιδείας.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η φρόνηση (έλλογη σκέψη) διαφέρει από τις άλλες αρετές της ψυχής (ηθικές αρετές), οι οποίες μοιάζουν με τις σωματικές, δηλαδή δεν προϋπάρχουν αλλά γεννιούνται με τον εθισμό και την άσκηση, δηλαδή την επίμονη επανάληψη των ενεργειών που οδηγούν στην εμπέδωσή τους. Αντίθετα η φρόνηση, έχει θεϊκό χαρακτήρα, αφού προϋπάρχει μέσα μας και διαθέτει δύναμη η οποία ενεργοποιείται μέσω της περιαγωγής και έτσι γίνεται μόνο ανάμνηση της αλήθειας. Γι' αυτό και η φρόνηση αποτελεί την αρετή, το μέσο που η παιδεία θα χρησιμοποιήσει για τη στροφή της ψυχής στην αλήθεια. Ο Πλάτων περιγράφει συνεχώς τη διανοητική γνώση, αντικείμενο της οποίας είναι οι ιδέες, ως πράξη νόησης αντίστοιχη με τη πράξη της θέασης. το ίδιο ρήμα που περιγράφει τη θεωρητική δραστηριότητα (θεωρεῖν) είχε αρχικά τη σημασία *βλέπω, παρατηρώ*».

4.

- Λ, Ὅ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος
- Σ, Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

- Λ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄρᾶν
- Λ, ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιακτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: ο Πλάτων συσχέτισε το ζήτημα της παιδείας με αυτό της ανακάλυψης της «καθαρῆς» αλήθειας και της στροφῆς της ψυχῆς προς το νοητὸ κόσμο των Ἰδεῶν. Κυρίαρχη θέση στην προβληματική του εἶχε η αντίληψη πως οι αισθήσεις οδηγούν απλῶς στο σχηματισμὸ πλάνης και απλῆς γνώμης και ὄχι στη ουσιαστική γνώση, ἐνῶ μόνο οι Ἰδέες εἶναι αληθινές και ἐμφυτες στον ἄνθρωπο, παρόλο που εἶναι δυσδιάκριτες για πολλούς, καθὼς με τη γέννηση ἐνώνεται η ἀθάνατη ψυχὴ με το θνητὸ σῶμα και η θέαση των Ἰδεῶν καθίσταται ἐξαιρετικὰ δύσκολη, ὡς και ἀδύνατη. Για αὐτὸ το λόγο μόρφωση δεν εἶναι η διδασκαλία «ἀπὸ ἐξω προς τα μέσα», δηλαδή η λήψη πληροφοριῶν και ἐρεθισμάτων ἀπὸ το περιβάλλον στο οποίο ανατρέφεται και μορφώνεται ο μαθητῆς, ἀλλὰ η ἐπιμόρφωση ἐπὶ τῆς μνήμης μιας προϋπάρχουσας γνώσης, δηλαδή μια διδασκαλία «ἀπὸ μέσα προς τα ἐξω», ἀποψη που ἔχει τη βάση της και στη σωκρατική μαιευτική. Με την παιδεία λοιπὸν που εἶναι και το θέμα της πολιτείας ο ἄνθρωπος συνειδητοποιεῖ την πλάνη και μεταβαίνει ἀπὸ τον κόσμο του γίνεσθαι στον κόσμο του ὄντος (Ἀγαθό).

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η φρόνηση (ἐλλογη σκέψη) διαφέρει ἀπὸ τις ἄλλες ἀρετῆς της ψυχῆς (ἠθικῆς ἀρετῆς ἢ ἀρετῆς της ψυχῆς), οι οποίες μοιάζουν με τις σωματικές, δηλαδή δεν προϋπάρχουν ἀλλὰ γεννιούνται με τον εθισμό και την ἀσκηση, δηλαδή την ἐπίμονη ἐπανάληψη των ἐνεργειῶν που οδηγούν στην ἐμπέδωσή τους. Ἄρα ο εθισμὸς και η ἐμπρακτικὴ ἐξάσκησή τους οδηγεῖ στην κατάρτησή τους π.χ δικαιοσύνη , ἀνδρεία. Ἀντίθετα η φρόνηση, ἔχει θεϊκὸ χαρακτήρα, ἀφοῦ προϋπάρχει μέσα μας και διαθέτει δύναμη η οποία ἐνεργοποιεῖται μέσω της περιαγωγῆς. Γι' αὐτὸ και η φρόνηση ἀποτελεῖ την ἀρετὴ που η παιδεία θα χρησιμοποιεῖ για τη στροφή της ψυχῆς στην ἀλήθεια. Τα ἐπιρρήματα ἐπίσης πρότερον και ὕστερον με ἓνα χιαστὸ σχῆμα τονίζουν τη διαφορὰ ἀπὸ την ἀπόκτηση και την ἀνάμνηση των γνώσεων που προϋπάρχουν στην ψυχὴ του ἀνθρώπου, ἀπὸ της ἀρετῆς της ψυχῆς που εἶναι ἐπίκτητες.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Περιαγωγή εἶναι αὐτὴ προσπάθεια που καταλήγει στην ολοκληρωτικὴ μεταστροφή του ἀνθρώπου προς το ἀγαθὸ και την ἀλήθεια ἀπὸ τον κόσμο του γίνεσθαι , δηλαδή των αισθήσεων: «σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ» ολοκληρωτικὴ με ὅλο το εἶναι της ψυχῆς, «ἐκ τοῦ γιγνομένου» ἀπὸ τα συμβαίνοντα «εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον» στα ἀληθινὰ ὄντα, στις Ἰδέες και στο πιο φωτεινὸ, στο Ἄγαθόν, στην ἀπόλυτη δηλαδή γνώση και ἀλήθεια κάτι που ἐνυπάρχει ἤδη μέσα στον ἄνθρωπο και πρέπει να γίνει ουσιαστικὴ ἀναζήτηση , περιαγωγή της ψυχῆς. Η σύγχρονη ἐκπαιδευτικὴ λειτουργία, ἀπὸ την ἄλλη, ἐνῶ θεωρητικὰ ἔχει ὡς σκοπὸ την συνολικὴ πνευματικὴ-ἠθικὴ-διανοητικὴ διαμόρφωση

του ανθρώπου, καταλήγει στην πράξη να εξωραΐζει την επιφάνεια του ανθρώπου παραμελώντας την ουσία του. Δίνεται δηλαδή μεγαλύτερη έμφαση στον γνωστικό εξοπλισμό και στην επάρκεια των δεξιοτήτων σε ένα βαθμοθηρικό σύστημα εξετάσεων και στήρα απομνημόνευση γνώσεων ,καθώς η σύγχρονη εκπαίδευση στοχεύει να ετοιμάσει επαρκώς καταρτισμένους εργαζόμενους και όχι ολοκληρωμένους ανθρώπους.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: δεοντολογική διατύπωση «*Δεί δή, εἶπον*», *περιακτέον*. Η παιδεία δεν είναι μια διαδικασία με την οποία η επιστήμη, η ορθή δηλαδή και τεκμηριωμένη γνώση, εισάγεται έξωθεν στην ψυχή του δέκτη της (μολονότι αυτό ακριβώς υποστηρίζουν ορισμένοι αυτόκλητοι επαγγελματίες της εκπαίδευσης) Ο Πλάτων υποστηρίζει ότι η γνώση και η απόκτησή της (η παιδεία) δεν είναι κάτι εξωτερικό, επιφανειακό· είναι μια εσωτερική λειτουργία, η οποία στην πλατωνική φιλοσοφία αποκαλείται συμβολικά *ανάμνησιν*. Με τη χρήση της δεοντολογικής διατύπωσης ο Πλάτωνας είναι κατηγορηματικός και απορρίπτει την άποψη των επαγγελματιών της εκπαίδευσης και ενισχύει τον χαρακτήρα της άποψής του ότι η γνώση είναι μια έντονη βιωματική ,εσωτερική, γνωστική διαδικασία.

5. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: το λεξιλόγιο της ενότητας είναι πλούσιο για αυτό το χαρακτηρίζει τα σχήματα λόγου όπως μεταφορές και παρομοιώσεις «*οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες*». Χρησιμοποιούνται επίσης επιλεγμένα επίθετα, σύνθετα ρήματα και παρατακτική σύνδεση, πολυσύνδετο σχήμα «, *οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει*». Ακόμα υπάρχει αντίθεση για να δείξει την διαφορά μεταξύ Πλάτωνα και σοφιστών «*οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό*». Τέλος και το χιαστό σχήμα «*γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν*» παρουσιάζει την διαφορά απόκτησης των γνώσεων με τις αρετές της ψυχής.

Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις

1.

- *Δεί*
- *ὄρᾶν, ὀφθαλμοῖς*
- *ὄρᾶν, ὀφθαλμοῖς*
- *ῥᾶστα*
- *περιακτεον*

2.

- *ἐπαγγελλόμενοι*
- *λόγος*
- *ἕκαστος*
- *ἐντιθέναί*
- *ὠφέλιμον*

3. α) βαλτώδης, βραχώδης, ευώδης, τερατώδης β) διδακτέος, εξεταστέος, πρακτέος, εφαρμοστέος

4.

- *δεῖ* - ἔνδεια
- *φασίν* - πρόφαση
- *ἀνασχέσθαι* - ανακωχη
- *φανόν*- φασμα
- *θεωμένη* - θέαμα

Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
ρίπτω	ἔρριπτον/ ἔρριπτουν	ρίψω	ἔρριψα	ἔρριφα	ἔρριφειν
σημαίνω	ἐσήμαινον	σημανῶ	ἐσήμηνα/ ἐσήμανα	σεσήμαγκα/ σημήνας ἔχω	σημήνας εἶχον
σιωπῶ	ἐσιώπων	σιωπήσω/ σιωπήσομαι	ἐσιώπησα	σεσιώπηκα	-
σκοπῶ	ἐσκόπουν	σκέψομαι/ σκοπήσω	ἐσκόπησα	ἔσκεμμαι	ἐσκέμην
στρέφω	ἔστρεφον	στρέψω	ἔστρεψα	ἔστροφα	ἔστρόφειν
στρατηγῶ	ἐστρατήγουν	στρατηγήσω	ἐστρατήγησα	ἐστρατήγηκα	ἐστρατηγήκειν
σφάλλω	ἔσφαλλον	σφαλῶ	ἔσφαλον/ ἔσφηλα/ ἔσφαλα	ἔσφαλκα	ἔσφάλκειν
σώζω	ἔσωζον	σώσω	ἔσωσα	σέσωκα	ἔσεσώκειν
σιγάω	ἐσίγων	σιγήσω/ σιγήσομαι	ἐσίγησα	σεσίγηκα	-

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
σημαίνομαι	έσημαινόμην	σημανοῦμαι/ σημανθήσομαι	έσημηνάμην/ έσημάνθην	σεσήμασμαι	-
σκοποῦμαι	έσκοπούμην	σκέψομαι/ σκεπήσομαι	έσκεψάμην/ έσκεφθην/ έσκεπέην	έσκεμμαι	έσκεμμην
σφάλλομαι	έσφαλλόμην	σφαλοῦμαι/ σφαλήσομαι	έσφαλόμην/ έσφάλθην/ έσφάλην	έσφαλμαι	έσφάλμην
σώζομαι	έσφζόμην	σώσομαι/ σωθήσομαι	έσωσάμην/ έσώθην	σέσωμαι/ σέσωσμαι	έσεσώμην/ έσεσώσμην
σιγῶμαι	έσιγώμην	σιγηθήσομαι	έσιγήθην	σεσίγημαι	-

2.

Ενεστώτας	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	<i>εἰμί</i>	<i>ᾧ</i>	<i>εἶην</i>	-
	<i>εἶ</i>	<i>ἦς</i>	<i>εἶης</i>	<i>ἴσθι</i>
	<i>ἐστί</i>	<i>ἦ</i>	<i>εἶη</i> <i>εἶημεν</i>	<i>ἔσ-τω</i>
	<i>ἐσμέν</i>	<i>ᾧμεν</i>	<i>ή εἶμεν</i>	-
	<i>ἐστέ</i>	<i>ἦτε</i>	<i>εἶητε ή εἶτε</i>	<i>ἔστε</i>
	<i>εἰσὶ</i>	<i>ᾧσι(ν)</i>	<i>εἶησαν ή εἶεν</i>	<i>ἔστων ή ὄντων</i> <i>ή ἔστωσαν</i>
Παρατατικός	Οριστική			
	<i>ἦ και ἦν</i>			
	<i>ἦσθα</i>			
	<i>ἦν</i>			
	<i>ἦμεν</i>			
	<i>ἦτε και ἦστε</i>			

	<i>ἦσαν</i>
Απαρέμφατο	<i>εἶναι</i>
Μετοχή	<i>ῶν</i>
Ενεστώτα	<i>οὔσα</i>
	<i>ὄν</i>

Ενεστώτας	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	<i>φημί</i>	<i>φῶ</i>	<i>φαίην</i>	-
	<i>φῆς ἢ φῆς</i>	<i>φῆς</i>	<i>φαίης</i>	<i>φάθι</i>
	<i>φησί(ν)</i>	<i>φῆ</i>	<i>φαίη</i>	<i>φάτω</i>
	<i>φαμέν</i>	<i>φῶμεν</i>	<i>φαῖμεν</i> <i>(φαίημεν)</i>	-
	<i>φατέ</i>	<i>φῆτε</i>	<i>φαῖτε (φαίητε)</i>	<i>φάτε</i>
	<i>φασί(ν)</i>	<i>φῶσι(ν)</i>	<i>φαῖεν</i> <i>(φαίησαν)</i>	<i>φάντων</i>
Παρατατικός	<i>ἔφην</i>			
	<i>ἔφησθα ἢ</i> <i>ἔφης</i>			
	<i>ἔφη</i>			
	<i>ἔφαμεν</i>			
	<i>ἔφατε</i>			
	<i>ἔφασαν</i>			
Απαρέμφατο	<i>φάναι</i>			

Μετοχή	<i>φάσκων</i>
Ενεστώτα	<i>φάσκουσα</i> <i>φάσκον</i>

Ενεστώτας	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	<i>οἶδα</i>	<i>εἰδῶ</i>	<i>εἰδείην</i>	-
	<i>οἶσθα</i>	<i>εἰδήσ</i>	<i>εἰδείης</i>	<i>ἴσθι</i>
	<i>οἶδε(ν)</i>	<i>εἰδῆ</i>	<i>εἰδείη</i>	<i>ἴστω</i>
	<i>ἴσμεν</i>	<i>εἰδῶμεν</i>	<i>εἰδείμεν</i> (- <i>εἴημεν</i>)	-
	<i>ἴστε</i>	<i>εἰδήτε</i>	<i>εἰδείτε</i> (-εἴητε)	<i>ἴστε</i>
	<i>ἴσασι(ν)</i>	<i>εἰδῶσι(ν)</i>	<i>εἰδείεν</i> (- <i>εἴησαν</i>)	<i>ἴστων</i>
Παρατατικός	<i>ἤδη ἢ ἤδειν</i> <i>ἤδησθα ἢ ἤδεις</i> <i>ἤδει ἢ ἤδει</i> <i>ἤδεμεν ἢ ἤσμεν</i> <i>ἤδετε ἢ ἤστε</i> <i>ἤδεσαν ἢ ἤσαν</i>			

Απαρέμφατο	<i>εἰδέναι</i>
Μετοχή	<i>εἰδώς</i>
Ενεστώτα	<i>εἰδυῖα</i> <i>εἰδός</i>

Ενεστώτας	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	<i>εἶμι</i>	<i>ἴω</i>	<i>ἴοιμι ἢ ἰοίην</i>	—
	<i>εἶ</i>	<i>ἴης</i>	<i>ἴοις ἢ ἰοίης</i>	<i>ἴθι</i>
	<i>εἶσι(ν)</i>	<i>ἴη</i>	<i>ἴοι ἢ ἰοίη</i>	<i>ἴτω</i>
	<i>ἴμεν</i>	<i>ἴωμεν</i>	<i>ἴοιμεν</i>	—
	<i>ἴτε</i>	<i>ἴητε</i>	<i>ἴοιτε</i>	<i>ἴτε</i>
	<i>ἴασι(ν)</i>	<i>ἴωσι(ν)</i>	<i>ἴοιεν</i>	<i>ἰόντων ἢ ἴωσαν</i>
Παρατατικός	<i>ἦα ἢ ἦεν</i> <i>ἦεις ἢ ἦεισθα</i> <i>ἦει</i> <i>ἦμεν</i> <i>ἦτε</i> <i>ἦσαν ἢ ἦεσαν</i>			

Απαρέμφατο	ίεναι
Μετοχή	ιών
Ενεστώτα	ιοῦσα ιὸν

3. Χρονική αντικατάσταση

Ενεστώτας	φαίνεσθε	μένοινεν	παραγγέλλεται	κτῶνται	κατάγοι	συλλέγητε
Παρατατικός	-	-	παρηγγέλλετο	ἐκτῶντο	-	-
Μέλλοντας	φανείσθε	μενοῖεν	παραγγελεῖται	κθήσονται /κτηθήσονται	κατάξοι	συνερρήτε
Αόριστος	φανήτε	Μείναιεν	παρηγγείλατο /παρηγγέλθη	ἐκτήθησαν /ἐκτήσαντο	καταγάγοι	συνείπητε
Παρακείμενος	πέφανθε	μεμενηκότες εἶεν	παρήγγελται	κέκτηνται	καταγκολῶς εἶη	συνειρηκότες ἦτε
Υπερσυντέλικος	-	-	παρήγγελο	ἐκέκτηντο	-	-

Εγκλητική αντικατάσταση

Οριστική	ἐφάνητε	ἔμειναν	-	κτῶνται	κατήγαγε	συλλέγετε
Υποτακτική	φανήτε	μείνωσιν	-	κτῶνται	καταγάγη	συλλέγητε
Ευκτική	φανείτε	μείναιεν	-	κτῶντο	καταγάγοι	συλλέγοιτε
Προστακτική	φάνητε	μεινάντων	-	κτάσθων	καταγγέτω	συλλέγετε

4.

- Πολόν πλέον πλειστον
- μέγα μείζον μέγιστον
- κακούς κακίονας κακίους/ χείρονας χείρους/ ἥττονας ἥττους κακίστους χειρίστους

- καλήν καλλίονα/καλλίω καλίστην
- κακόν κάκιον κάκιστον/ χείριστον
- πολλούς πλείονας/ πλείους πλείστους
- ό ολίγος μείων ολίγιστος
- ήδεϊαν ήδιονα/ ήδίω ήδίστην
- έχθρούς έχθίονας/ έχθίους έχθίστους
- άμείνοσι/βελτίοσι/κρείττοσι/λώσοι άρίστοις/βελτίστοις/κραττίστοις/λώστοις

5.

- Αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας συνημμένη στο *έπαγγελόμενοι* (εννοείται)
- Απρόσωπη έκφραση *περιακτέον εἶναι*
- Αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο *αὐτῶ*
- Γενική κτητική στο *ἀρεταί*
- Δοτική του μέσου στο *έμποιεῖσθαι*

6. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η έκφραση *τήν παιδείαν οὐκ εἶναι τοιαύτην* λειτουργεί ως επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία *τοιόνδε*. η δευτερεύουσα πρόταση *οὐχ οἷαν τινές έπαγγελόμενοι φασιν εἶναι*, είναι αναφορική παραβολική πρόταση του τρόπου (παραβολικό ζεύγος «οἷαν...τοιαύτην»)

7.

- *Κλέαρχος έκέλευε τοὺς άνδρας μή θαυμάζειν ότι χαλεπῶς φέροι τοῖς παροῦσι πράγμασιν.*
- *Συνεβούλευεν αὐτῶ, ὁ μέλλοι ποιεῖν, μή λέγειν.*
- *Άλλά παρήνει διαλέγεσθαι και μαθεῖν πρῶτον τίνες εἶεν.*
- *Παραινεῖ τοῖς άνδράσι μή παθεῖν ταῦτα, άλλ' ίέναι ἐπὶ τοὺς πολεμίους*

ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι

Α. Παράλληλο κείμενο

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: ο Επίκουρος προκρίνει μια γνωστική διαδικασία που αφορμάται από τον σεβασμό στις φυσικές διεργασίες (όπως

οι αισθήσεις) και καταλήγει στη συνεννόηση των ανθρώπων σε επικοινωνιακό επίπεδο, άρα οι αισθήσεις είναι βάσεις της γνώσης. Αυτού του είδους η γνώση έχει έναν έντονα εγκοσμιοκρατικό χαρακτήρα, που μοιάζει να αποκλείει την πλατωνική εκδοχή της γνώσης. Αντίθετα ο Σωκράτης θεωρεί πως η αθάνατη ψυχή έχει εκ των προτέρων τη γνώση και με την παιδεία θα γίνει ανάμνησή της, αντιλαμβάνοντας κάποιος έτσι την πλάνη που βρισκόταν μέσω των αισθήσεων. Για τον Σωκράτη η φρόνηση είναι ανώτερη όλων, ενώ ο Επίκουρος τονίζει τη σημασία του πόνου και των ηδονών ως μέσο προς τη γνώση. Και οι δύο πάντως τονίζουν την αξία της γνώσης και στην επιστολή του συστήνει τον επακριβή ορισμό της έννοιας των λέξεων. Αυτός ανταποκρίνεται στη σωκρατική επιμονή να οριστούν με αυστηρότητα οι αφηρημένες έννοιες.

B. Ερωτήσεις εισαγωγής

1. Όσοι από τους φύλακες-επικούρους υποστούν με επιτυχία τις κρίσεις που έχουν καθορισθεί προάγονται μετά τα 50 τους έτη σε φύλακες παντελείς, δηλαδή σε φύλακες - άρχοντες (βασιλείς). Οι ενασχολήσεις αυτής της ολιγάριθμης αρχηγείας (ελίτ) είναι εν μέρει πρακτικές (διοίκηση του κράτους) και εν μέρει θεωρητικές, δηλαδή ενασχόληση με τις επιστήμες και τη φιλοσοφία. Οι άρχοντες έχουν την ευθύνη για την εκπαίδευση της νέας γενιάς των φυλάκων, ζούν μακάρια, επειδή απολαμβάνουν τις πνευματικές ηδονές που μόνο αυτές διαρκούν, και όταν πεθάνουν τιμώνται ως ήρωες. Οι *φιλόσοφοι - βασιλείς* (ο όρος *βασιλεύς* στον Πλάτωνα δηλώνει απλώς τον άρχοντα, όχι τον απόλυτο μονάρχη που αντλεί την εξουσία του από το κληρονομικό δικαίωμα ή από τη θέληση του Θεού) είναι προσωπικότητες που δεν διαθέτουν μόνο γνώσεις και συνθετική σκέψη, αλλά πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και αδαμάντινο χαρακτήρα. Αναλαμβάνουν την εξουσία από αίσθηση καθήκοντος για να διοχετεύσουν μέσα στη νομοθεσία τη σοφία τους και την ακεραιότητά τους. Δεν διαθέτουν ούτε προσωπική περιουσία ούτε καν οικογένεια για να είναι αδέκαστοι, ανεπηρέαστοι και ολόψυχα αφοσιωμένοι στο κοπιώδες λειτούργημά τους.

2. Τις απόψεις για την ιδεώδη πολιτεία, την *καλλίπολιν*, που διασφαλίζει στον πολίτη της τον άριστον βίον, εκθέτει ο Πλάτων στον διάλογό του *Πολιτεία ή περί δικαίου*. Το ογκώδες σύγγραμμα, καρπός πολύχρονης προσπάθειας, θα πρέπει να ολοκληρώθηκε γύρω στα 374 π.Χ. Η διαίρεση σε 10 βιβλία δεν προέρχεται από τον

Πλάτωνα και δεν ανταποκρίνεται σε θεματικές ενότητες. (Οι νεότεροι εκδότες διατηρούν αυτήν τη διαίρεση, αλλά υιοθετούν και τη σελιδαρίθμηση της έκδοσης του Ερρίκου Στεφάνου, η οποία κυκλοφόρησε στα 1578. Στην έκδοση αυτή η Πολιτεία καταλαμβάνει τις σελίδες 327a-621d. Στον μύθο για το δαχτυλίδι του Γύγη για παράδειγμα παραπέμπουμε ως εξής: Πλ. Πολ. Γ' 359b -360d ή III 359b - 360d ή απλώς 359b - 360d). Ο δραματικός χρόνος, δηλαδή ο χρόνος κατά τον οποίον υποτίθεται ότι διεξάγεται ο διάλογος, είναι το 421 π.Χ

3.

- Σ
- Λ: η τάξη των δημιουργών εργάζεται όμως προστατευμένη και μπορεί να πλουτίζει ως ένα σημείο φυσικά.
- Σ
- Σ
- Σ

Γ. Αδίδακτο κείμενο

1. Αφού πρώτα έφτασε στη Σκιώνη, η οποία ακόμη πολιορκούνταν, και πήρε από εκεί οπλίτες από τη φρουρά, έπλευσε στον Κωφό λιμένα που δεν απείχε πολύ από την πόλη των Τορωναίων. Από εκεί, επειδή έμαθε από αυτόμολους ότι ούτε ο Βρασίδης βρισκόταν στη Τορώνη, ούτε όσοι βρίσκονταν εκεί ήταν αξιόμαχοι, επιτέθηκε με το πεζικό εναντίον της πόλης, ενώ έστειλε δέκα πλοία να πλεύσουν γύρω από τον λιμένα.

2. α. Ο Κλέων πληροφορήθηκε από στρατιώτες που αυτομόλησαν ότι στην Τορώνη δεν βρισκόταν ούτε ο Βρασίδης ούτε κάποιος αξιόμαχος στρατός που δε θα μπορούσε ο ίδιος να αποκρούσει κι έτσι αποφάσισε να επιτεθεί.

β. Ο Πασιτελίδας αρχικά προσπάθησε να αποκρούσει τον στρατό των Αθηναίων. Όταν όμως η επίθεση έγινε ασφυκτική, αφού τα καράβια τους άρχισαν να μπαίνουν στο λιμάνι, αντιλήφθηκε πως οι Αθηναίοι πρόκειται να καταλάβουν τη πόλη κι ότι αν δεν έφευγε νωρίτερα, θα παγιδευόταν στο προάστιο. Έτσι, εγκατέλειψε το σημείο για να σωθεί.

3.

Σχές

σχέτω

σχέτε

σχόντων

παράλαβε

παραλαβέτω

παραλάβετε

παραλαβόντων

άφικοῦ

άφικέσθω

άφίκεσθε

άφικέσθων /άφικέσθωσαν

4. ἡ προσβαλοῦσα

τῆς προσβαλούσης

τῆ προσβαλούση

τήν προσβαλοῦσαν

(ᾶ) προσβαλοῦσα

5. *ἐς τὰ χωρία*: εμπρόθετος προσδιορισμός κίνησης σε τόπο

ἐπὶ Θράκης: εμπρόθετος προσδιορισμός στάσης σε τόπο

μετὰ τὴν ἐκεχειρίαν: εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου

ἐς Σκιώνην: εμπρόθετος προσδιορισμός κίνησης σε τόπο

ἐς τὸν λιμένα: εμπρόθετος προσδιορισμός κίνησης σε τόπο

6. Δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο *ὅτι*, γιατί εκφράζει αντικειμενική κρίση, εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου (εννοούμενο ρήμα *εἶη*), γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και λειτουργεί ως αντικείμενο στη μετοχή *αἰσθόμενος*.

10η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Σωκράτης διακρίνει δύο κατηγορίες ανθρώπων, ακατάλληλων να αναλάβουν τη διακυβέρνηση της πολιτείας, τους **απαίδευτους** και τους **πεπαιδευμένους**. Ειδικότερα: α. Οι **απαίδευτοι** («ἀπαιδευτους»), οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί δεν μπορούν να κυβερνήσουν σωστά μια πολιτεία, διότι τους λείπει η παιδεία («ἀλήθειας ἀπειρους»), δεν έχουν γνώσεις ούτε έχουν κατακτήσει την αρετή, μέσα απαραίτητα για να φτάσουν στη θέαση του αγαθού. Επιπλέον, δεν έχουν έναν συγκεκριμένο στόχο στη ζωή τους. β. Οι **πεπαιδευμένοι** («τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους»). Αυτοί γνωρίζουν την αλήθεια, έχουν κατακτήσει την αρετή και έχουν φτάσει στη θέαση του αγαθού αλλά προτιμούν να ζουν αφοσιωμένοι στις πνευματικές τους ενασχολήσεις και να απέχουν από τα προβλήματα της καθημερινής ζωής και την ενεργό πολιτική.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Σωκράτης αντικρούει την άποψη του Γλαύκωνα και του υπενθυμίζει ότι τελικός και κορυφαίος σκοπός του νόμου, τον οποίο προσωποποιεί, είναι η ευδαιμονία όλης της πόλης και όχι μόνο μιας κοινωνικής ομάδας. (χρήση μετοχικών συνόλων *συναρμόττων ποιῶν και ἐμποιῶν* αποδίδει τρεις βασικές λειτουργίες του με τις οποίες επιδιώκεται η ευδαιμονία της πόλης). Έτσι, ο νόμος, προκειμένου να πείσει τους πολίτες να υπακούουν σ' αυτόν, ώστε να επέλθει η κοινωνική αρμονία, χρησιμοποιεί την πειθώ και τη βία. Ο νόμος εναρμονίζει τους πολίτες χρησιμοποιώντας την πειθώ, την εκούσια δηλαδή υπακοή των πολιτών στις επιταγές του, και τον εξαναγκασμό, δηλαδή τη δύναμη των κυρώσεων που διαθέτει.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Έργο των ιδρυτών της πολιτείας («τῶν οἰκιστῶν») είναι να ενδιαφερθούν για την εδραίωση της ιδανικής πολιτείας, δηλαδή να οδηγήσουν τα ξεχωριστά πνεύματα, τους προικισμένους από τη φύση («τὰς βελτίστας φύσεις»), τους φιλοσόφους, στην αρετή και στη θέαση του αγαθού («μέγιστον μάθημα»)-κατάκτηση της αρετής και να μην τους αφήνουν να

αδρανούν μένοντας μακριά από την πολιτική ζωή («μη επιτρέπουν αυτοίς ο νυν επιτρέπεται»). Φιλόσοφοι δηλαδή δεν δικαιούνται να ζουν κατά τον τρόπο που παρατηρεί ο Σωκράτης ότι ζουν στην εποχή του, δηλαδή σαν να βρίσκονται ήδη στα «νησιά των μακάρων», αλλά έχουν χρέος να κατέβουν στην πρακτική πολιτική και να βοηθήσουν το σύνολο.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Οι πεπαιδευμένοι προτιμούν να ζουν αφοσιωμένοι στις πνευματικές τους ενασχολήσεις και να απέχουν από τα προβλήματα της καθημερινής ζωής και την ενεργό πολιτική. Η πολιτική δραστηριότητα, η ενασχόληση με τα κοινά και η διαχείριση των προβλημάτων της πόλης δεν τους αφορά. Η επιθυμία τους να συνεχίσουν να ζουν στον δικό τους κόσμο των πνευματικών ενασχολήσεων και τις δικές τους φιλοσοφικές αναζητήσεις παρουσιάζεται στο κείμενο με την παρομοίωση των νησιών των μακαρίων: οι πεπαιδευμένοι-φιλόσοφοι πιστεύουν ότι ζουν στα νησιά των μακαρίων, ενώ είναι ακόμα ζωντανό («τους δὲ ... ἀποκίσθαι»). Με αυτήν την παρομοίωση ο Πλάτωνας δείχνει πόσο απομακρυσμένοι είναι από τα καθημερινά κοινωνικά προβλήματα που απασχολούν το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η παιδεία θα βοηθήσει την ψυχή να στραφεί ολόκληρη προς το Αγαθό ώστε να το θεάται. Η επίτευξη της θέασης του Αγαθού μέσω της παιδείας απαιτεί πολύχρονη επίπονη και κοπιώδη προσπάθεια που πολλές φορές συνοδεύεται από θυσίες. Η ανηφορική αυτή πορεία αισθητοποιείται και μέσα στο μύθο, αφού ο πρώην δεσμώτης θα ακολουθήσει ανηφορική πορεία από το βάθος της σπηλιάς στην έξοδο προς το φως. Ο δεσμώτης που καταλαβαίνει την πλάνη και σπάει τα δεσμά ξεκινάει την ανηφορική οδό προς την έξοδο στον ήλιο, την θέαση του αγαθού. Μέσω της παιδείας γίνεται η πορεία από τα γήινα, υλικά, τις σκιές, προς τις ιδέες, τη γνώση, την αλήθεια. Επίσης με τη χρήση των λέξεων με την πρόθεση ανά δηλώνεται η δύσκολη επίπονη, ανηφορική πορεία προς τη γνώση. Παρόλο όμως τη δυσκολία ο απελευθερωμένος δεσμώτης, η βέλτιστη φύση μπορεί να φτάσει στον ύψιστο στόχο, τη θέαση του αγαθού, του ήλιου της απόλυτης γνώσης και αλήθειας.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: *Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι μὴ ἐπιτρέπουν αυτοίς ο νυν επιτρέπεται.*

Ο Σωκράτης ως οικιστής της πόλης μιλά για εξαναγκασμό(**ἀναγκάσαι**) των βέλτιστων φύσεων για να δουν το αγαθό και να αναλάβουν μετά την διακυβέρνηση,

κάτι που εκ πρώτης όψεως μοιάζει αντιδημοκρατικό, αλλά σύμφωνα με τον Σωκράτη δεν είναι καθώς θα ωφεληθεί το σύνολο.

συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη

Σε αυτό σημείο του κειμένου ο Πλάτωνας αναφέρεται στην κοινωνική λειτουργία του νόμου, ο οποίος επιδιώκει στην συναρμογή των πολιτών είτε με την πειθώ, την διαλογική δηλαδή καθοδήγηση είτε η «ανάγκη», δηλαδή ο εξαναγκασμός και η βία θα χρησιμοποιηθούν προς εκείνους τους πολίτες που δεν έχουν αυτογνωσία, δεν γνωρίζουν δηλαδή τα όριά τους και αρνούνται να ενταχθούν συνήθως εφαρμόζεται στον αμαθὴ ὄχλο.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Πρωταγόρας προβάλλει ως συστατική αξία της κοινωνικής οργάνωσης τη δικαιοσύνη, η οποία περιέχει την αιδώ και την δίκη του μύθου. Έτσι και στην ιδεατή πολιτεία του Πλάτωνα η δικαιοσύνη προβάλλεται ως ο καθοριστικός παράγοντας που μεταμορφώνει τη φαύλη πολιτεία της σύγχρονης του πραγματικότητας σε ιδανική. Βέβαια, στην περίπτωση αυτή η δικαιοσύνη συμπυκνώνει τις αξίες της σοφίας, της ανδρείας και της σωφροσύνης, την οποία αναφέρει και ο Πρωταγόρας (*ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἵεναι καὶ σωφροσύνης*) ως στοιχείο της πολιτικής αρετής. Ο νόμος και οι εκτελεστές του, δηλαδή οι φύλακες επίκουροι και οι φιλόσοφοι βασιλείς, εφαρμόζουν τις αξίες αυτές σε κάθε πλευρά της κοινωνικής και πολιτικής ζωής (οργάνωση, διαδικασίες, καταμερισμός εργασίας) με αποτέλεσμα τη συνολική ευδαιμονία της πολιτείας.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Οι απαίδευτοι («ἀπαιδεύτους»), οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί δεν μπορούν να κυβερνήσουν σωστά μια πολιτεία, διότι τους λείπει η παιδεία («ἀληθείας ἀπείρους»), δεν έχουν γνώσεις ούτε έχουν κατακτήσει την αρετή, μέσα απαραίτητα για να φτάσουν στη θέαση του αγαθού. Επιπλέον, δεν έχουν έναν συγκεκριμένο στόχο στη ζωή τους, έναν ανώτερο στόχο, που να κατευθύνει όλες τους τις ενέργειες («τοὺς μὲν ὅτι ... καὶ δημοσίᾳ») παρά μόνο το προσωπικό τους συμφέρον. Αντιθέτως ο εἶς σκοπὸς που έχουν οι φύλακες της πολιτείας είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελῶς την πόλη ὅλη. Αντίθετα, οι στόχοι και τα κίνητρα των απαίδευτων είναι ταπεινά: παρασύρονται ἀπὸ υλικά αγαθά, προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα, ὁπότε δε θα μπορούσαν να διοικήσουν ποτέ με τρόπο που να ευνοηθεῖ το σύνολο και ὄχι ο εαυτός τους.

5. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων είναι μια δίκαιη αξίωση αφού θα συντείνει στην *ευδαιμονία* ολόκληρης τῆς κοινωνίας και ὄχι μιας συγκεκριμένης ομάδας. Επίσης οι φιλόσοφοι οφείλουν την πνευματική τους ανατροφή και την παιδεία που ἔλαβαν στην πόλη. Ἄρα, ο εξαναγκασμός τους είναι ἔκφραση ευγνωμοσύνης προς την πόλη που τούς ἔθρεψε. Ὅπως είναι εμφανές, το

κριτήριο – επιχείρημα του Σωκράτη είναι το συλλογικό συμφέρον. Η οπτική του γωνία είναι κοινωνιοκεντρική. Στο πλαίσιο της ιδανικής πολιτείας του Πλάτωνα η άποψη του Σωκράτη είναι αποδεκτή. Για την σύγχρονή μας κοινωνία, η άποψη του Σωκράτη δεν κρίνεται ούτε ηθικά επιτρεπτή ούτε λογικά άτρωτη. Σήμερα, είναι σαφές ότι ο νόμος δεν επιτρέπεται να παραβιάζει τα ατομικά δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες. Ο Σωκράτης κατά μία έννοια αντιφάσκει. Ενώ από τη μια υποστηρίζει ότι μέλημα του νόμου είναι η ευτυχία του συνόλου, από την άλλη δέχεται μια κοινωνική τάξη (φιλόσοφοι) να θυσιάζει την ευτυχία της για χάρη του συνόλου. Πρώτος ο Αριστοτέλης παρατήρησε την αδυναμία του σωκρατικού συλλογισμού: δεν μπορεί να υπάρξει ευδαιμονία μέσα στο κράτος χωρίς την προσωπική ευδαιμονία του κάθε πολίτη. Ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι ο φιλόσοφος οφείλει τα πάντα στην πόλη. Αυτή είναι που τον εκπαίδευσε, τον διαπαιδαγόησε, τον οδήγησε στο φως της γνώσης. Επομένως, ο φιλόσοφος, αφού είναι «δημιούργημα» της πόλης, οφείλει να της το ανταποδώσει με κάθε τρόπο. Η άποψη αυτή του Σωκράτη δε μπορεί να γίνει ανεπιφύλακτα αποδεκτή, διότι προσδίδει στην παιδεία έναν ρόλο άκρως χρησιμοθηρικό.

Δ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1.

- *Πεπαιδευμένους*
- *Ψεύδους*
- *έμπειρους*
- *άρχῆς*
- *θανάτω*
- *χειρίστας*
- *ελάχιστον*
- *κατάβασιν*
- *κωλύειν, εἴργειν*
- *ἀπέχειν*

2.

- Νομοταγείς
- Νομοθέτες
- Διανέμει
- Αστυνομίας
- Εξοικονόμηση

3. Η σημασία είναι η ίδια με της αρχαίας πχ. μακαριότατος αρχιεπίσκοπος, μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι, στην εκκλησία έψαλλαν τους μακαρισμούς, ο μακαριστός Σεραφείμ, ο μακαρίτης ο πατέρας μου, τον μακάριζαν για την τύχη του.

4. Στο αρχαίο κείμενο το ρήμα *καταχρήται* σημαίνει χρησιμοποιεί . Στα ν.ε. σημαίνει κάνω κατάχρηση, ιδιοποιούμαι, κρατώ για τον εαυτό μου χρήματα, που μου έχουν αναθέσει να φυλάγω ή να διαχειρίζομαι για λογαριασμό τρίτων , υπεξαίρω.

Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
σκοπῶ	ἔσκόπουν	σκέψομαι/ σκοπήσω	ἔσκόπησα	ἔσκεμμαι	ἔσκέμην
σπένδω	ἔσπενδον	σπείσω	ἔσπεισα	ἔσπεικα/ σπείσας ἔχω	σπείσας εἶχον
στέλλω	ἔστελλον	στελῶ	ἔστειλα	ἔσταλκα	ἔστάλκειν
στρέφω	ἔστρεφον	στρέψω	ἔστρεψα	ἔστροφα	ἔστρόφειν
σῶζω	ἔσωζον	σώσω	ἔσωσα	σέσωκα	ἔσεσώκειν
τάττω	ἔταττον	τάξω	ἔταξα	τέταχα	έτετάχειν
τείνω	ἔτεινον	τενῶ	ἔτεινα	τέτακα	έτετάκειν
τέμνω	ἔτεμνον	τεμῶ	ἔτεμον/ ἔταμον	τέτμηκα	έτετμήκειν
τίθημι	ἔτιθην	θήσω	ἔθηκα	τέθηκα/ τέθεικα	έτεθείκειν
τιμῶ	ἔτίμων	τιμήσω	ἔτίμησα	τετίμηκα	έτετιμήκειν

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
σκοποῦμαι	ἔσκοπούμην	σκέψομαι/ σκεπήσομαι	ἔσκεψάμην/ ἔσκέφθην/ ἔσκέπην	ἔσκεμμαι	ἔσκέμην
σπένδομαι	ἔσπενδόμην	σπείσομαι	ἔσπεισάμην/ ἔσπείσθην	ἔσπεισμαι	ἔσπείσμην
στέλλομαι	ἔστελλόμην	στελοῦμαι/ σταλήσομαι	ἔστειλάμην/ ἔστάλην	ἔσταλμαι	ἔστάλην
σῶζομαι	ἔσωζόμην	σώσομαι/ σωθήσομαι	ἔσωσάμην/ ἔσώθην	σέσωμαι/ σέσωσμαι	ἔσεσώμην/ ἔσεσώσμην
τάττομαι	ἔταττόμην	τάξομαι/ ταχθήσομαι	ἔταξάμην/ ἔτάχθην	τέταγμαi	έτετάγμην
τείνομαι	ἔτεινόμην	τενοῦμαι/ ταθήσομαι	ἔτεινάμην/ ἔτάθην	τέταμαι	έτετάμην

τέμνομαι	έτεμνόμην	τεμοῦμαι/ τιμηθήσομαι	έτεμόμην/ έταμόμην/ έτιμήθην	τέτμημαι	έτετιμήμην
τίθεμαι	έτιθέμην	θήσομαι/ τεθήσομαι	έθέμην/ έτέθην	τέθειμαι/ κεῖμαι	έτεθείμην/ έκειμην
τιμῶμαι	έτιμώμην	τιμήσομαι/ τιμηθήσομαι	έτιμησάμην/ έτιμήθην	τετίμημαι	έτετιμήμην

2.

Ενεστώτας	τεινόντων		τιμῶεν	σκοποῖτε
Παρατατικός	-		-	-
Μέλλοντας	τενούντων		τιμήσοιεν	σκέψοισθε
Αόριστος	τεινάντων		τιμήσαιεν	σκέψαισθε
Παρακείμενος	τετακότες	ἔστων/ ἔστωσαν	τετιμηκότες	εἶεν/εἶησαν
				έσκεμμένοι εἶτε /εἶητε
Υπερσυντέλικος	-		-	-

Ενεστώτας	στρέφε	σκοποῖς/σκοποῖο
Παρατατικός	-	-
Μέλλοντας	-	σκέψοιο
Αόριστος	στρέψον	σκέψαιο
Παρακείμενος	έστροφώς ἴσθι	έσκεμμένος εἶης
Υπερσυντέλικος	-	-

3.

- δυνηθεῖεν
- δραμοῦ
- ἐρωτήσεται/ ἐρωτηθῆ
- ἀναλωθῆτε/ ἀναλώθητε
- ἀρώμεθα/ἀροίμεθα

4.

Ενικός αριθμός

Ονομ. χεῖρ	ὔδωρ	πρέσβυς	γυνή	Ζεὺς	σίτος	στάδιον	πῦρ
Γεν. χειρός	ὔδατος	πρέσβεως	γυναικός	Διός	σίτου	σταδίου	πυρός

Δοτ. χειρί	ὔδατι	πρέσβει	γυναικί	Δί	σίτω	σταδίω	πυρί
Αιτ. χεῖρα	ὔδωρ	πρέσβυν	γυναῖκα	Δία	σίτον	στάδιον	πῦρ
Κλητ.χειραί	ὔδωρ	πρέσβυ	γύναι	Ζεῦ	σίτε	στάδιον	πῦρ

Πληθυντικός αριθμός

Ονομ. χεῖρες	ὔδατα	πρέσβεις	γυναῖκες	-	σίτα	στάδια	πυρά
Γεν. χειρῶν	ὑδάτων	πρέσβων	γυναικῶν	-	σίτων	σταδίων	πυρῶν
Δοτ. χερσί	ὔδασι	πρέσβεσι	γυναιξί	-	σίτοις	σταδίοις	πυροῖς
Αιτ. χεῖρας	ὔδατα	πρέσβεις	γυναῖκας	-	σίτα	στάδια	πυρά
Κλητ.χεῖρες	ὔδατα	πρέσβεις	γυναῖκες	-	σίτα	στάδια	πυρά

5.

- Ειδικό απαρέμφατο ως επεξήγηση στο *τόδε*
- Τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στη μετοχή τούς ἐωμένους·
- Τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα δεῖ
- Κατηγορούμενο στο εννοούμενο υποκείμενο *τοῦτο* του εννοούμενου ρήματος *ἐστί*

6. Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον:

δυνατὸν ὄν μετοχή της απρόσωπης ἐκφρασης *δυνατὸν ἐστί*

7.

- Κατηγορούμενο στο υποκείμενο του απαρεμφάτου *εἶναι* (μάθημα)
- Ειδικό απαρέμφατο ως επεξήγηση στο *τόδε*
- Επιθετική μετοχή ως υποκείμενο στο *ἂν ἐπιτροπεῦσαι*
- Τροπική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος *μηχανᾶται ὁ νόμος*
- Δοτική του μέσου στη μετοχή *συναρμόττων*

ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι

Α. Παράλληλο κείμενο

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Στις χώρες με τις οποίες συγκρίνει την Ουτοπία ο Μορ υπάρχουν νόμοι που προσπαθούν να προστατεύσουν την ατομική ιδιοκτησία, ορίζοντας τις συνθήκες απόκτησης, διατήρησης και διαχωρισμού της από τη δημόσια. Ωστόσο το επιθυμητό αποτέλεσμα δεν επιτυγχάνεται, αφού η ιδιοτέλεια και η πλεονεξία οδηγούν τους ανθρώπους στην απόκτηση όλο και περισσότερων περιουσιακών αγαθών. ο Μορ θεωρεί ορθή την πρόταση του Πλάτωνα για κοινοκτημοσύνη, που θα αντικαταστήσει την ατομική ιδιοκτησία. Η κοινοκτημοσύνη υπηρετεί την ευημερία του συνόλου. Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και κατά την πλατωνική προσέγγιση, ο νόμος με τις τρεις λειτουργίες του, την κοινωνική, την οικονομική και την πολιτική/παιδευτική. Μπορεί να μην αναφέρεται η κοινοκτημοσύνη ως μέτρο για την επίτευξη του γενικού στόχου της πολιτείας, αλλά εντάσσεται στην ιδέα και τον στόχο της κοινωνικής συναρμογής.

Β. Ερωτήσεις εισαγωγής

1.

- Λ: Παιδιά ωστόσο που έχουν γεννηθεί στην τάξη των δημιουργών, αλλά έχουν να επιδείξουν εξαιρετικά προσόντα, μεταπηδούν στην ανώτερη τάξη και αντιστρόφως. Υπάρχει λοιπόν πρόβλεψη για την κοινωνική κινητικότητα.
- Σ
- Σ
- Σ
- Λ: Κορωνίδα της εκπαιδευτικής πορείας είναι η πενταετής (από τα 30 ως τα 35) σπουδή της διαλεκτικής (φιλοσοφία)
- Σ

Γ. Αδίδακτο κείμενο

1. Θα σου πω, Σιμωνίδα, και ένα άλλο δυσάρεστο πάθημα των τυράννων. Γνωρίζουν δηλαδή, όχι λιγότερο από τους απλούς πολίτες, και τους γενναίους και τους σοφούς και τους δίκαιους πολίτες. Αυτούς όμως, αντί να τους εκτιμούν, τους φοβούνται, τους ανδρείους απ' τη μια, μήπως και αποτολμήσουν κάτι για χάρη της ελευθερίας τους,

τους σοφούς απ' την άλλη, μήπως μηχανευτούν κάτι (εναντίον τους) και, τέλος, τους δίκαιους, μήπως επιθυμήσει ο λαός να κυβερνιέται απ' αυτούς.

2. Οι τύραννοι δείχνουν εμπιστοσύνη στους άδικους, τους διεφθαρμένους και τους δουλοπρεπείς. Οι άδικοι είναι πρόσωπα εμπιστοσύνης γιατί φοβούνται μήπως ελευθερωθούν οι πόλεις και κυριαρχήσουν πάνω τους, οι διεφθαρμένοι γιατί δεν θέλουν να χάσουν την εξουσία που έχουν και οι δουλοπρεπείς γιατί δε θέλουν να είναι ελεύθεροι.

3 α. ὧ ἰδιῶτα - τοῖς ἰδιώταις, ὧ ἀκροατές - τοῖς ἀκρατέσι

β.

- Σ: χαλεπότερον, Υ:χαλεπώτατον
- Σ: φίλτερε, φιλαίτερε, φίλιον, Υ: φίλτατε, φιλαίτατε

4. ἐρῶ: ἐροῖμι , τολμήσωσι: τολμήσαιεν (τολμήσειαν), γένωνται: γένοιοντο, ἀξιοῦσιν: ἀξιοῖεν

5.

- ὅταν δὲ τοὺς τοιοῦτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται: Δευτερεύουσα χρονικοποθετική πρόταση
- τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἀλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις: Κύρια πρόταση ευθεία ερώτηση.

11η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Με τον όρο τέλος ο Αριστοτέλης δηλώνει τον απώτερο σκοπό, τον λόγο, μιας σειράς ενεργειών ή την ολοκληρωμένη μορφή προς την πραγμάτωση της οποίας τείνει ένα ον. Έτσι, το τέλος δεν είναι αποτελείωμα αλλά τελείωση, ολοκλήρωση. Ο άνθρωπος τελειούται, όταν ολοκληρώσει τη σωματική και πνευματική του ανάπτυξη και φτάσει στην πληρότητα των δυνατοτήτων του. Τότε μόνο μπορεί να πετύχει την ευτυχία. Αυτό αποφαινεται στην ενότητα στο σημείο που παρά την διχογνωμία που υπάρχει ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που πρέπει να λαμβάνουν οι νέοι, ωστόσο δεν υπάρχει αμφισβήτηση ότι ο τελικός στόχος της παιδείας πρέπει να είναι η κατάκτηση της αρετής που θα τους οδηγήσει στην ευδαιμονία. «Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ...ψυχῆς ἥθος»

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης συνδέει την παιδεία με τη διακυβέρνηση της πολιτείας. Η παιδεία είναι λοιπόν πολιτικό θέμα που πρέπει να απασχολεί και τους πολιτικούς και τους νομοθέτες. Η παιδεία για τον Αριστοτέλη πρέπει να είναι με νόμο κοινή για όλους, γιατί έτσι υπηρετούνται η ευδαιμονία και η ενότητα της πόλης, και να μην παρέχεται ιδιωτικά με πρόγραμμα διδασκαλίας που επιλέγουν οι γονεῖς «νομοθετητέον». «κοινήν ποιητέον»: Η κοινή παιδεία είναι αίτημα της κοινωνικής και πολιτικής ισότητας των πολιτών, κατά τον Αριστοτέλη. Η κοινή παιδεία είναι αναγκαία για την ενότητα της πόλης και την ευδαιμονία του συνόλου. Εφόσον το όλον έχει λάβει την σωστή παιδεία τότε και το μέρος, η μονάδα- ο πολίτης θα είναι ευτυχής. Στα πλαίσια μιας πολιτικής κοινωνίας δεν μπορεί η εκπαίδευση να αφήνεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία να είναι αυτή καθολική και ότι αυτή δεν πρέπει να έχει καθαρά χρησιμοθηρικό, αλλά κυρίως ηθικοπλαστικό χαρακτήρα.

3.

- Σ, Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινήν ποιητέον, φανερόν

- Λ, *Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ...τὰ περιττά*
- Λ, *δήλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά*
- Λ, *Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ...φανερὸν.*
- Σ, *Βάναυσον δ' ἔργον...διάνοιαν.*

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο φιλόσοφος εξηγεί γιατί δεν συμφωνούν όλοι άνθρωποι ως προς το περιεχόμενο της παιδείας, ώστε οι νέοι να γίνουν κάτοχοι της αρετής και να εξασφαλίσουν την ευδαιμονία. Δηλαδή υπάρχουν άνθρωποι που υποστηρίζουν ότι η παιδεία πρέπει να έχει διανοητικό χαρακτήρα, άλλοι ότι πρέπει να έχει πρακτικό και άλλοι που πρέπει να έχει ηθικοπλαστικό χαρακτήρα. Όμως υπάρχουν και διαφορές και μεταξύ των ανθρώπων που ενστερνίζονται και την ίδια άποψη «*περί τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστὶν ὁμολογούμενον*». Αυτό συμβαίνει γιατί οι άνθρωποι ονομάζουν την αρετή κάτι διαφορετικό, δεν υπάρχει δηλαδή ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για το τί είναι αρετή (αν έχει πχ. ηθικό, ηρωικό, πατριωτικό κλπ. χαρακτήρα) επομένως και η παιδεία για να φτάσει κανείς στην αρετή θα έχει για πολλούς διαφορετικό περιεχόμενο και τέλος (στόχο).

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης συνδέει την παιδεία με τη διακυβέρνηση της πολιτείας. Η παιδεία είναι λοιπόν πολιτικό θέμα που πρέπει να απασχολεί και τους πολιτικούς και τους νομοθέτες, γιατί επηρεάζει τη συνολική ζωή του κράτους, αλλά και του κάθε πολίτη ξεχωριστά. Ο Αριστοτέλης είναι θιασώτης της νομοθετικά κατοχυρωμένης παιδείας. Επικρίνει την απουσία νομοθετικής εκπαιδευτικής μέριμνας και τη δυνατότητα αυτοσχδιασμού του δασκάλου ή του κηδεμόνα που αναπληρώνουν το κενό της πολιτείας και διδάσκουν ό,τι οι ίδιοι θέλουν στα παιδιά. Η παιδεία για τον Αριστοτέλη πρέπει να είναι με νόμο κοινή για όλους, γιατί έτσι υπηρετούνται η ευδαιμονία και η ενότητα της πόλης, και να μην παρέχεται ιδιωτικά με πρόγραμμα διδασκαλίας που επιλέγουν οι γονείς. Η κοινή παιδεία είναι αίτημα της κοινωνικής και πολιτικής ισότητας των πολιτών, κατά τον Αριστοτέλη. Η κοινή παιδεία είναι αναγκαία για την ενότητα της πόλης και την ευδαιμονία του συνόλου. Υπερασπίζεται τον δημόσιο χαρακτήρα της παιδείας με τα επιχειρήματα του «τέλους» και του «όλου» της πόλης.

Συμπερασματικά η παιδεία να είναι αντικείμενο κρατικής μέριμνας και να ρυθμίζεται νομοθετικά («**νομοθετητέον**») και να έχει ενιαίο για όλους χαρακτήρα («**κοινήν ποιητέον**»)

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης αποδεχόταν την διαίρεση των ανθρώπων σε ελεύθερους και δούλους και πίστευε ότι υπάρχουν φύσει δούλοι και φύσει ελεύθεροι. Ο εκ γενετής δούλος έχει ένα ανελεύθερο φρόνημα και δεν μπορεί να αποτελεί μέρος μια ελεύθερης κοινωνίας για αυτό και υπάρχουν δραστηριότητες παιδευτικές που ταιριάζουν σε ανθρώπους ελεύθερους είτε σε δούλους . Για αυτό πίστευε ότι από τις αναγκαίες γνώσεις πρέπει να διδάσκονται αυτά που αρμόζουν σε ελεύθερους πολίτες , που στοχεύουν στην αρετή και την ευδαιμονία, γνώσεις δηλαδή που θα υπηρετούν το όλον της κοινωνίας (πχ. συμμετοχή στα κοινά). Ενώ σε δούλους που δεν πρέπει να έχουν συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτική ζωή η παιδεία δεν πρέπει να υπάρχει και για λόγους μη διεκδίκησης απλά αποδοχής της δουλειάς τους. Επίσης οι ασχολίες των δούλων που χαρακτηρίζονταν και ως βάνανουσες και ανελεύθερες , ήταν οι χειρωνακτικές εργασίες , που είχαν μια γενικότερη υποτιμητική αντιμετώπιση δεν συμβάδιζαν με το ήθος και την υπόσταση του ελεύθερου πολίτη.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης δίνει εμφανώς στην παιδεία έναν τελολογικό χαρακτήρα. Ο σκοπός λοιπόν της παιδείας είναι ο ανώτερος σκοπός στην ζωή του ανθρώπου , είναι το μέσο του για την εξασφάλιση της αρετής και κατ' επέκτασης της ευδαιμονίας. Ο πεπαιδευμένος άνθρωπος μπορεί να συμβάλει στην ευημερία και στην ελευθερία της πόλης , οπού μόνο αν ευτυχεί η πόλη δηλαδή το όλον , τότε μπορεί να ευτυχήσει και το μέρος δηλαδή ο κάθε πολίτης μεμονωμένα. Άρα για να εξασφαλιστεί το ευ ζην μέσα στην πόλη πρέπει όλοι οι πολίτες να έχουν διαπαιδαγωγηθούν οι πολίτες πνευματικά και ηθικά και θα μπορούν μετέπειτα να είναι ενωμένοι μεταξύ τους. Γι αυτό και ο Αριστοτέλης πίστευε ότι πρέπει η παιδεία να είναι κοινή και δημόσια από την πολιτεία. Άρα τα τέλη της εκπαίδευσης έχουν διαχρονικό χαρακτήρα γιατί αποτελούν στοιχεία συνοχής και ευημερίας για κάθε οργανωμένη κοινωνία.

4. Ο Αριστοτέλης καταθέτει τον προβληματισμό για τις τρεις κατευθύνσεις της παιδείας: κατάρτιση για βιοπορισμό, ή διάπλαση ενάρετου χαρακτήρα, ή καθαρή μόρφωση. Ο προβληματισμός οφείλεται στο ότι όλοι τιμούν την αρετή, ο καθένας όμως δίνει διαφορετικό περιεχόμενο σε αυτή και επομένως, διαφοροποιείται και ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να ασκείται. Παρόμοιο προβληματισμό είχε διατυπώσει

και ο Πλάτωνας όπου αναφέρει: «Αν δεν ξέρουμε καν τι είναι η αρετή, με ποιον τρόπο θα συμβουλέψουμε κάποιον πώς να την κατακτήσει πιο εύκολα;» Ασφαλώς, ο προβληματισμός αυτός δεν αφορά μόνο την εποχή του Αριστοτέλη, αντιθέτως είναι διαχρονικός και απασχολεί όλες τις κοινωνίες. Είναι αλήθεια ότι οι πολιτικές, κοινωνικές, ιστορικές και ιδεολογικές μεταβολές επηρεάζουν και το περιεχόμενο της έννοιας της αρετής, της ηθικής και των στόχων ως προς το τι θεωρείται μια ευημερούσα ζωή και συνεπώς, και τους στόχους της παιδείας. Υπάρχουν δηλαδή αρχές και αξίες στις πολιτικές κοινωνίες και σύμφωνα με αυτές διαμορφώνονται τα κριτήρια δημιουργίας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η παιδεία λοιπόν έχει πολιτικό χαρακτήρα.

Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις

1.

- Εκπαιδευτικός
- Νομοθετώ
- Λογίδριον
- Εξάσκηση
- Συμμετοχή
- Εύχρηστος
- Εξομολόγηση
- Νους

2. Η λέξη βάννασον προέρχεται από το βαῦνος, που δήλωνε τον τεχνίτη, τον σιδηρουργό που έμενε στην πόλη και ασκούσε την τέχνη του. Παρά την αναγκαιότητά τους οι χειρωνάκτες αντιμετωπίζονταν με περιφρόνηση. Ο Αριστοτέλης στη συνέχεια ονομάζει βάνναυσες πράξεις που κάνουν το μυαλό και το σώμα ανελεύθερο. Στη νέα ελληνική βάνναυσος είναι ο άνθρωπος που τον χαρακτηρίζει η βία και η σκληρότητα πχ. βάνναυσοι τρόποι.

3.

- *διάφορον*
- *ἄδηλόν*
- *γέροντας*
- *ἄχρηστα*
- *αλόγως*
- *ἀμετέχοντα*

4.

- Ο δάσκαλος παίζει καθοριστικό ρόλο στη εξέλιξη του μαθητή.
- Η διδασκαλία του χαρακτηρίζεται από βιωματική προσέγγιση.
- Οι μύθοι του Αισώπου έχουν ο καθένας το δικό του δίδαγμα.
- Το διδασκαλείο του πανεπιστημίου προσφέρει τη δυνατότητα μετεκπαίδευσης στους ενδιαφερόμενους των ξένων γλωσσών.
- Το κήρυγμα του μητροπολίτη σήμερα είχε διδακτικό περιεχόμενο.

Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
τείνω	ἔτεινον	τενῶ	ἔτεινα	τέτακα	ἔτετάκειν
τίθημι	ἐτίθην	θήσω	ἔθηκα	τέθηκα/ τέθεικα	ἔτεθείκειν
τρέπω	ἔτρεπον	τρέψω	ἔτρεψα/ ἔτραπον	τέτροφα	ἔτετρόφειν
τρέφω	ἔτρεφον	θρέψω	ἔθρεψα/ ἔτραφον	τέτροφα/ τέτραφα	ἔτετρόφειν/ ἔτετράφειν
τρέχω	ἔτρεχον	δραμοῦμαι	ἔδραμον	δεδράμηκα	ἔδεδραμήκειν
τυγχάνω	ἐτύγγανον	τεύξομαι	ἔτυχον/ ἐτύχησα	τετύχηκα/ τέτευχα	ἔτετυχήκειν/ ἔτετεύχειν
υμνῶ	ῦμνουν	ὑμνήσω	ῦμνησα	ῦμνηκα	ῦμνήκειν
φαίνω	ἔφαινον	φανῶ/ φανήσω	ἔφηνα/ ἔφανα	πέφαγκα/ πεφάνηκα	ἔπεφάγκειν
φέρω	ἔφερον	οἴσω	ἤνεγκα/ ἤνεγκον	ἐνήνοχα	ἐνηνόχειν
φεύγω	ἔφευγον	φεύξομαι/ φευξοῦμαι	ἔφυγον/ ἐφεύχθην	πέφευγα	ἔπεφεύγειν

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
τείνομαι	ἔτεινόμην	τενοῦμαι/ ταθήσομαι	ἔτεινάμην/ ἐτάθην	τέταμαι	ἔτετάμην
τίθεμαι	ἐτιθέμην	θήσομαι/ θήσομαι	ἔθέμην/ θήσομαι	τέθειμαι/ θήσομαι	ἔτεθείμην/ θήσομαι

		τεθήσομαι	έτέθην	κειμαι	έκειμην
τρέπομαι	έτρεπόμην	τρέψομαι/ τρεφθήσομαι/ τραπήσομαι	έτρεψάμην/ έτραπόμην/ έτρέφθην/ έτράφθην/ έτράπην	τέτραμμαι	έτετράμμην
τρέφομαι	έτρεφόμην	θρέψομαι/ τραφήσομαι	έθρεψάμην/ έτράφην/ έθρέφθην	τέθραμμαι	έτεθράμμην
ύμνοῦμαι	ύμνούμην	ύμνηθήσομαι	ύμνήθην	ύμνημαι	ύμνήμην
φαίνομαι	έφαινόμην	φανῶμαι/ φανθήσομαι/ φανήσομαι	έφηνάμην/ έφάνθην/ έφάνην	πέφασμαι/ πέφηνα	έπεφάσμην/ έπεφήνειν
φέρομαι	έφερόμην	οἶσομαι/ οισθήσομαι/ ένεχθήσομαι	ήνεγκάμην/ ήνεγκόμην/ ήνέχθην	ένήνεγμα	ένηνέγμην

3.

- *θεῖο*
- *ύμνούντων / ύμνείσθων*
- *δράμης/ δράμη*
- *φαίνωμεν/ φανῶμεν*
- *ένέγκης/ ένέγκε / ένέγκη/ ένεγκοῦ*
- *τένει/ τεῖνον/ τενοῦ/τεῖναι*

4.

- α
- β
- α
- α
- β
- α
- β
- α
- β
- α
- β
- β
- α

- β
- α

5.

- Είναι μέρος της απρόσωπης έκφρασης *νομοθετητέον εστί*
- Εμπρόθετος του σκοπού στο *μανθάνειν*
- Υποκείμενο στο απρόσωπο *δεῖ*
- Υποκείμενο στο απρόσωπο *δεῖ*
- Κατηγορούμενο του αντικειμένου *σῶμα*
- Γενική κτητική στο *σῶμα*

6.

- *Ὅτι... ποιητέον δευτερεύουσα ειδική πρόταση ως υποκείμενο στο φανερόν εστί ὄσαι... την διάνοιαν*: Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική στο *τέχνην* και στο *μάθησιν*
- *ὥστ'... αὐτῆς*: Δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος.

7.

- *Οἱ κορίνθιοι εἶπον ὅτι τοὺς τότε δεδουλωμένους Ἕλληνας ἐλευθερώσαιεν*.
- *Οἱ ἄνδρες ἔφασαν οὐκ ἐπιτρέψειν ταῦτα γενέσθαι*.
- *Ἡρώτα ὅπως οὐκ ἂν ἐγένετο ἀγαθὸς τοιοῦτον διδάσκαλον εὐρών*
- *Ἀγησιλαος εἶπε τῷ Φαρναβάζῳ εἰδέναί, ὅτι ἐν τοῖς Ἕλλησι φίλοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι*
- *Ἐπόθοντο τὴν Πύλον κατειλημμένην*

Ανακεφαλαιωτικό διαγώνισμα

Α. 1. α, 2. β, 3. γ, 4. β, 5. Α

Β1. Στην αλληγορία του σπηλαίου οι δεσμώτες είναι οι άνθρωποι που κατοικούν στο βάθος του σπηλαίου «*ἐκ παίδων*», είναι αλυσοδεμένοι και στα πόδια και στον αυχένα και γι' αυτό είναι ακίνητοι και βλέπουν μόνο κατευθείαν μπροστά· δεν βλέπουν παρά μόνο σκιές να προβάλλονται στο βάθος πάνω στο τοίχωμα και πιστεύουν ότι οι σκιές είναι η μοναδική αλήθεια. Ο χρονικός προσδιορισμός «*ἐκ παίδων*» τονίζει τη μακρά διαμονή τους στο δεσμωτήριο και την έλλειψη εμπειριών.

Ο Σωκράτης με το σχόλιο «*ὁμοίους ἡμῖν*» αποκαλύπτει τον συμβολισμό των δεσμοτών. Είναι οι φιλοσόφητοι πολίτες και πολιτικοί, οι άνθρωποι που ζουν μέσα στο σκοτάδι της αμάθειας, που αγνοούν την αλήθεια και είναι ανίκανοι για ουσιαστική βοήθεια προς το σύνολο. Η στάση των δεσμοτών για την πραγματικότητα μπορεί να

αποδοθεί με τον όρο «αφελής εμπειρισμός» και το γνωστικό τους επίπεδο μπορεί να αποδοθεί με τον όρο εικασία – το κατώτερο επίπεδο της δόξας – που ισοδυναμεί με την εμπιστοσύνη του ανθρώπου στο δεδομένο της αίσθησης (σκιές). Οι δεσμώτες πιστεύουν πως η μόνη πραγματικότητα είναι ό,τι βλέπουν ή ακούν, δηλαδή, ό,τι αισθάνονται.

Αυτοί οι άνθρωποι μόνο κακό μπορούν να προκαλέσουν, αφού αδυνατούν να υπηρετήσουν τόσο το ιδιωτικό όσο και το δημόσιο καλό.

Έτσι, οι δεσμώτες συνδέονται με τους «*απαιδευτους και αλήθειάς άπειρους*» πολιτικούς της συγκαιρινής πραγματικότητας του Πλάτωνα. Αυτοί, κατά τη γνώμη του, δεν είναι κατάλληλοι να κυβερνήσουν σωστά μια πολιτεία («*έπιτροπεύσαι*»), διότι τους λείπει η παιδεία, δεν έχουν γνώσεις ούτε έχουν κατακτήσει την αρετή. Η άμεση θέαση της αλήθειας (του Αγαθού), που υπερβαίνει την απλή μάθηση, είναι εμπειρία που δεν διαθέτουν οι απάιδευτοι (είναι *ά-πειροι* από αυτήν). Επιπλέον, δεν έχουν έναν συγκεκριμένο στόχο στη ζωή τους, έναν ανώτερο στόχο, που να συνδέεται με την παιδεία και που να κατευθύνει όλες τους τις ενέργειες τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή («*τους μὲν ὅτι ... και δημοσίᾳ*»). Οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί δεν έχουν έναν υψηλό σκοπό να υπηρετήσουν παρά μόνο το προσωπικό τους συμφέρον. Αντιθέτως ο εἶς σκοπός που έχουν οι φύλακες της πολιτείας είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελώς την πόλη ολόκληρη («*σκοπόν... ἕνα*»).

Οι στόχοι και τα κίνητρα των απάιδευτων είναι ταπεινά: παρασύρονται από υλικά αγαθά και αξιώματα, προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα και έχουν τάσεις αυτοπροβολής. Είναι ιδιοτελείς, αλαζόνες και ασυνεπείς απέναντι στις ευθύνες άσκησης της εξουσίας, ανάξιοι και ανίκανοι να διαχειριστούν τις υποθέσεις της πόλης για το κοινό καλό, ώστε να διασφαλίσουν την ευημερία όλων.

Στην κατηγορία αυτή εντάσσει ο Πλάτωνας και τους πολιτικούς ηγέτες της εποχής του. Για μεγάλα διαστήματα η αθηναϊκή δημοκρατία ήταν έρμαιο στα χέρια αδίστακτων δημαγωγών, που, όπως επισημαίνει ο κωμωδιογράφος, «*καλόπιαναν, εθώπευαν, κολάκευαν και εξαπατούσαν τον Δήμο*». Κατά τη γνώμη του, είναι κι αυτοί υπεύθυνοι για την καταστροφή της Αθήνας, γιατί φρόντισαν περισσότερο για την υλική (οικονομική-στρατιωτική) ανάπτυξη της πόλης και λιγότερο για τη δικαιοσύνη και την πνευματική ζωή των πολιτών.

B2. *Ο Πλάτωνας συγγέει σκοπίμως τα όρια ανάμεσα στο θεωρητικό του οικοδόμημα, δηλαδή την ιδεώδη πολιτεία που κάποτε στο μέλλον πρόκειται να πραγματοποιηθεί, και στη συγκαιρινή του πολιτική πραγματικότητα. Η διαφορά ανάμεσα στην πολιτική πραγματικότητα της εποχής του Πλάτωνα με αυτήν στην ιδανική πολιτεία τονίζεται με την αντίθεση «*ἔτι ἀπωκίσθαι*» – «*μή ἐπιτρέπειν*».*

Έτσι, με το «*ἔτι ἀπωκίσθαι*» αναφέρεται στους πεπαιδευμένους της εποχής του, που τους επιτρέπεται να ζουν αφοσιωμένοι αποκλειστικά στις πνευματικές τους ενασχολήσεις («*τους ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους*»). Αυτοί δεν κρίνονται

ικανοί να διοικήσουν σωστά μια πολιτεία, γιατί μένουν εντελώς αποκομμένοι από τα προβλήματα της καθημερινής ζωής και την ενεργό πολιτική («τους δὲ οὗτοι ἐκόντες εἶναι οὐ πράττουσιν»).

Η στάση τους αυτή παρουσιάζεται από το φιλόσοφο ειρωνικά με την παρομοίωση ότι οι πεπαιδευμένοι-φιλόσοφοι πιστεύουν ότι ζουν στα νησιά των μακαρίων, ενώ είναι ακόμα ζωντανοί («ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι»). Αξίζει να σημειωθεί ότι τα νησιά των μακάρων είναι νησιά στη Δύση πέρα από τις στήλες του Ηρακλέους στο ρεύμα του Ωκεανού. Εκεί σύμφωνα με τις λαϊκές δοξασίες ζούσαν οι ήρωες, οι άνθρωποι της χρυσής εποχής (η πρώτη γενιά του ανθρωπίνου γένους) καθώς και οι ευσεβείς. Η πεποιθήσή τους αυτή υποδηλώνει και την πιθανή αλαζονεία τους.

Με τη φράση «μὴ ἐπιτρέπεται αὐτοῖς ὁ νῦν ἐπιτρέπεται» ο φιλόσοφος καταγγέλλει ἔμμεσα την απροθυμία των πνευματικών ανθρώπων της εποχής του να αναλάβουν την πολιτική ευθύνη της διακυβέρνησης της πόλης.

Με το «μὴ ἐπιτρέπεται» δηλώνει ότι στην ιδεώδη Πολιτεία δεν πρέπει να επιτραπεί στους πεπαιδευμένους να απέχουν από την ενεργό πολιτική και να ασχολούνται μόνο με τις πνευματικές τους αναζητήσεις («τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγὼ καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν ... εἴτε σπουδαιότεραι»).

Οι φιλόσοφοι στην ιδανική πολιτεία θα έχουν την ηθική υποχρέωση, να μοιραστούν με τους απάιδετους αφενός τα καθημερινά προβλήματα των πολιτών και της δημόσιας ζωής («πόνων»), αφετέρου την κοινωνική προβολή, την ηθική ικανοποίηση, τις επευφημίες και τις τιμητικές διακρίσεις («τιμῶν») που έρχονται ως αποτέλεσμα της συμμετοχής σε δημόσια αξιώματα. Ανεξάρτητα με το πώς αυτοί τα αξιολογούν «εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι», δεν απαλλάσσονται από το κοινωνικό και ηθικό τους χρέος απέναντι στην πολιτεία.

Πιο συγκεκριμένα, οι φύλακες λοιπόν αφού θα έχουν εκπαιδευτεί ορθά και θα έχουν φιλοσοφήσει, οφείλουν να κατεβούν στο σπήλαιο («καταβαίνειν»), δηλαδή στην πρακτική πολιτική, για να ωφεληθούν με τις γνώσεις τους και την αρετή τους την πόλη ολόκληρη. Ειδικότερα οι φύλακες θα πρέπει όταν φτάσουν στην ηλικία των 35 ετών να άρχουν στον πόλεμο και να αναλαμβάνουν αξιώματα που αρμόζουν σε νέους. Οι φύλακες – επίκουροι επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και γενικά είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του κράτους. Είναι ανδρείοι και μπορούν να υπερασπισθούν αφενός την εδαφική ακεραιότητα και αφετέρου τις αξίες που προβάλλει το εκπαιδευτικό σύστημα της ιδεώδους πολιτείας.

Όταν γίνουν 50 ετών, τότε πια μπορούν να μοιράζουν τον χρόνο τους ανάμεσα στη φιλοσοφία και στην άσκηση της εξουσίας. Όταν θα έχουν εκπαιδεύσει τους διαδόχους τους θα είναι έτοιμοι πια να φύγουν από τη ζωή και να κατοικήσουν στις νήσους των Μακάρων.

Οι φύλακες – παντελείς μεριμνούν για την ευδαιμονία ολόκληρης της πολιτείας. Πρόκειται συνεπώς για μια αριστοκρατία του πνεύματος, που εξουσιάζει και συνάμα

υπηρετεί το πλήθος. Ζουν μακάρια, επειδή απολαμβάνουν τις πνευματικές ηδονές που μόνο αυτές διαρκούν, και όταν πεθάνουν τιμώνται ως ήρωες. Είναι προσωπικότητες που δεν διαθέτουν μόνο γνώσεις και συνθετική σκέψη, αλλά πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και αδαμάντινο χαρακτήρα. Αναλαμβάνουν την εξουσία από αίσθηση καθήκοντος για να διοχετεύσουν μέσα στη νομοθεσία τη σοφία τους και την ακεραιότητά τους. Δεν διαθέτουν ούτε προσωπική περιουσία ούτε καν οικογένεια για να είναι αδέκαστοι, ανεπηρέαστοι και ολόψυχα αφοσιωμένοι στο κοπιώδες λειτούργημά τους.

Με τον τρόπο αυτό ο φιλόσοφος χαρακτηρίζεται από το ιδανικό ζεύγος γνωρισμάτων που είναι ανάγκη να χαρακτηρίζει τον φιλόσοφο – άρχοντα: τη γνώση και την πράξη. Το ζεύγος «γνώσης και πράξης» σε διαλεκτική σχέση φωτίζει την πολιτική αντίληψη του Πλάτωνα. Η γνώση καταξιώνεται στο βαθμό που προσανατολίζεται σε χρήσιμη πράξη, ιδιωτική και δημόσια· αλλά και η πράξη αξιολογείται χρήσιμη, όταν κατευθύνεται από γνώση και αποσαφηνισμένο σκοπό.

B3. Σ ,Λ ,Λ, Σ

B4. α) α. 3, β. 2, γ. 5, δ. 7

β) επιτρέπω = αφήνω, δίνω την άδεια

π.χ. Η αδιαλλαξία του δεν του επέτρεψε να συμβιβαστεί.

Γ. Παράλληλο κείμενο

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Και ο Ηράκλειτος και ο Πλάτωνας στα κείμενά τους εκθειάζουν την σημασία των νόμων για την κοινωνία των ανθρώπων. Ο Ηράκλειτος τονίζει ότι η σημασία των νόμων είναι τεράστια για την συνοχή της πόλης, επειδή οι νόμοι έχουν θεϊκή προέλευση και βοηθάνε σε αυτό. Και ο Πλάτωνας με τη σειρά του αναλύει διεξοδικά ότι οι νόμοι είναι αυτοί που εξασφαλίζουν την αυτάρκεια στον άνθρωπο, το κοινό καλό συμφέρον της πόλης. είναι ανώτεροι όλων και έχουν απολυτότητα. Βέβαια διαφέρει από τον Πλάτωνα καθώς αναδεικνύει τη δύναμη της κοινής συμμετοχής στην υπεράσπιση του νόμου και της πόλης, ενώ ο Πλάτωνας ορίζει ως ικανούς για θέματα διακυβέρνησης μόνο της βέλτιστες φύσεις, μια πιο αριστοκρατία του πνεύματος.

Αδίδακτο κείμενο

1. Γιατί ο (γραπτός) λόγος όταν στερηθεί και την άποψη (γοητεία) του ρήτορα (του ομιλητή), και τη φωνή (του) και τις μεταβολές που γίνονται στην εκφώνηση ρητορικών λόγων, και επιπλέον και τις συγκυρίες και τη βιασύνη σχετικά με την ολοκλήρωση της πράξης, και δεν υπάρχει τίποτα που τον ενισχύει και που τον

κάνει πειστικό, αλλά όταν αφενός γίνει έρημος και γυμνός από όλα ανεξαιρέτως όσα έχουν ειπωθεί προηγουμένως, αφετέρου κάποιος τον διαβάξει χωρίς πειστικότητα και χωρίς να φανερώνει κανένα ιδιαίτερο συναίσθημα, αλλά σαν να κάνει μια απαρίθμηση, νομίζω, εύλογα φαίνεται στους ακροατές ότι είναι ασήμαντος (αδιάφορος). Αυτά ακριβώς θα μπορούσαν κυρίως να βλάψουν αυτόν (το λόγο) που παρουσιάζεται τώρα και να τον κάνουν να φαίνεται πιο ασήμαντος.

2.

- ανάγνωθι
- άπαριθμοῖεν
- ἀκούσεσθαι
- μάλα
- φανῆτε

3. τοῦ μὲν προειρημένου ἅπαντος ἔρημοι γένωνται.

4.

- τῶν μεταβολῶν: αντικείμενο του ρήματος ἀποστερηθῆ
- τῶν προειρημένων: επιθετική μετοχή ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός στο ἔρημος και γυμνός σε θέση γενικής αντικειμενικής
- γυμνός: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρήματος «λόγος» μέσω του συνδεδετικού ρήματος γένηται
- εἰκότως: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα δοκεῖ
- τοῖς ἀκούουσιν: επιθετική μετοχή ως δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ρήμα δοκεῖ

5.

«Ἄπερ καὶ τὸν νῦν ἐπιδεικνύμενον μάλιστ' ἂν βλάψειε»: κύρια πρόταση κρίσεως, καταφατική, επαυξημένη.

Η αναφορική αντωνυμία «ἄπερ» έχει θέση δεικτικής, εφόσον προηγείται ισχυρό σημείο στίξης και στην ίδια περίοδο δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση (παρά μόνο η επόμενη με την οποία συνδέεται συμπλεκτικά).

Άπερ: υποκείμενο του ρήματος ἄν βλάψει (απτική σύνταξη)

τὸν ἐπιδεικνύμενον: επιθετική μετοχή ως αντικείμενο του ρήματος ἄν βλάψει.

φαυλότερον: κατηγορούμενο στην επιθετική μετοχή «τὸν ἐπιδεικνύμενον» μέσω του ρηματικού τύπου φαίνεσθαι

φαίνεσθαι: τελικό απαρέμφατο ως ἔμμεσο αντικείμενο του ρήματος (ἄν)

ποιήσειεν (ετεροπροσωπία).

6. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο λόγος μπορεί να χάσει την πειστικότητά του και να γίνει ασήμαντος , όταν δεν έχει συναίσθημα , όταν κάποιος είναι ψυχρός ομιλητής , τότε ο λόγος γίνεται ένα ασήμαντο εργαλείο, χάνει την πειστικότητα και τη δύναμή του. Ο λόγος λοιπόν ο ρομποτικός , ο κενός , χωρίς το κατάλληλο ύφος και την φρασεολογία ,δεν μπορεί να λειτουργήσει ποτέ υπέρ του ομιλητή.

12η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο φιλόσοφος συγκεφαλαιώνει ό,τι είχε αναφέρει στο Α' βιβλίο σχετικά με τη διάκριση των αρετών σε δύο είδη: τις διανοητικές αρετές και τις ηθικές αρετές. Η διανοητική αρετή, η οποία συνδέεται με το έλλογο (το λογικό) μέρος της ψυχής, προϋποθέτει κατά κύριο λόγο (τὸ πλεῖον) τη διδασκαλία, δηλαδή είναι προϊόν μαθησιακής διαδικασίας, και γι' αυτό απαιτεί μεγάλη χρονική διάρκεια. Για την ηθική αρετή επισημαίνει την αξία της πρακτικής συνήθειας (του ἔθους) ως προϋπόθεσης για την ανάπτυξη της. Η καλλιέργεια και η απόκτησή της επιτυγχάνονται με τον εθισμό, δηλαδή με τη συνήθεια, η οποία είναι αποτέλεσμα επαναλαμβανόμενης άσκησης. Έτσι, κατά τον Αριστοτέλη, η αρετή δεν αποκτάται απλώς με τη διδασκαλία ηθικών κανόνων, δεν αποτελεί δηλαδή θεωρητική γνώση, αλλά απαιτεί τη σταθερή άσκηση της ψυχής, τη συνειδητή καθημερινή πράξη.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Με τη λέξη *ἔτι* ο Αριστοτέλης δηλώνει ή ότι εισάγει νέο επιχειρήμα (που έρχεται να προστεθεί στα προηγούμενα) ή ότι προχωρεί σε βαθύτερη εξέταση του θέματός του ότι η ηθική αρετή δεν υπάρχει εκ φύσεως, Το «ἔτι» αποκτά εδώ μεταβατική και προσθετική σημασία. Ο συλλογισμός του αναπτύσσεται με το αντιθετικό ζεύγος δύναμις-ενέργεια. Όσα ο άνθρωπος τα έχει εκ φύσεως (την όραση π.χ. ή την ακοή)· αυτά στην αρχή υπάρχουν μέσα μας ως δυνατότητες και στη συνέχεια προβαίνουμε στις σχετικές ενέργειες. Δεν συμβαίνει το ίδιο με τις αρετές, στα μη εκ φύσεως· στη δική τους περίπτωση πρέπει να προηγηθούν οι ενέργειες, και έπειτα αποκτιέται η ιδιότητα = δύναμη = ικανότητα να συμπεριφερόμαι έτσι ή έτσι.

3.

- Σ, «Διττής... ἠθικῆς»
- Λ, «ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει»
- Λ, «οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται»
- Σ, «ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται»
- Λ, «οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται»
- Σ, «αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς»
- Σ, «ἡ μὲν διανοητικὴ ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου»

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η βασική θέση του Αριστοτέλη ότι η ηθική αρετή δεν υπάρχει μέσα μας εκ φύσεως αλλά αποκτιέται με τον εθισμό δίνεται με τον παρακάτω επαγωγικό συλλογισμό: η λέξη ηθική προέρχεται ετυμολογικά από το ἔθος άρα και σημασιολογικά, δηλαδή ο εθισμός διαμορφώνει την ηθική. Όσα υπάρχουν εκ φύσεως (π.χ. πέτρα, φωτιά) δεν διαμορφώνονται με τον εθισμό, ούτε μετατρέπουν τις εκ φύσεως ιδιότητές τους. Επομένως οι ηθικές αρετές (αφού προκύπτουν με τον εθισμό) δεν ανήκουν στα εκ φύσεως στοιχεία, άρα δεν είναι ἔμφυτες στον άνθρωπο αλλά έχουμε την ικανότητα να τις αποκτήσουμε με τον εθισμό.

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η έννοια που επαναλαμβάνεται πολλές φορές στην παράγραφο είναι αυτή του ἔθους(βλ. ἐξ ἔθους, ἐθίζεται, ἂν ἐθισθεί, διὰ τοῦ ἔθους), διότι η επανάληψη και η συνήθεια ερμηνεύουν τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος οδηγείται στη διαμόρφωση ηθικού-ενάρετου χαρακτήρα, ο οποίος, επομένως, δεν είναι ἐμφυτος αλλά ἐπίκτητος. το τελικό συμπέρασμα .Ο Αριστοτέλης γενικεύοντας καταλήγει στη διαπίστωση ότι οι αρετές δε διαμορφώνονται ούτε εκ φύσεως ούτε σε αντίθεση με τη φύση μας , αλλά ότι οι άνθρωποι έχουν ἐμφυτη την ιδιότητα να τις αποκτήσουν με τον εθισμό (*οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῶν ἐγγίνεται*) και αυτό γίνεται κατανοητό σε όλη την ενότητα ότι τα μη εκ φύσεως όπως οι ηθικές αρετές διαμορφώνονται μόνο με τον εθισμό δεν είναι ἐπίκτητες για αυτό και δίνει και παραδείγματα των εκ φύσεως που δεν αποκτούν ή αλλάζουν κάποια ιδιότητά τους με τον εθισμό.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Στις φυσικές ιδιότητες του ανθρώπου προηγείται η δυνατότητα και έπονται η ενεργοποίηση και η χρήση της. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των αισθήσεων: Για παράδειγμα, ο άνθρωπος γεννιέται με την ικανότητα (δύναμις) της όρασης και, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα αισθητήρια όργανα, αρχίζει να βλέπει (ενέργεια). Αντίθετα, οι ηθικές αρετές είναι ἐπίκτητες ιδιότητες: προηγούνται (η ενέργεια), δηλαδή η πράξη, και ο εθισμός, δηλαδή η επανάληψη μιας πράξης, και ακολουθεί η κατάκτηση (της ιδιότητας- ικανότητας). Σε αυτό το σημείο ο φιλόσοφος, για να αποδείξει τη θέση του, χρησιμοποιεί τα παραδείγματα των οικοδόμων και των κιθαριστών. Στην περίπτωση των ἐπίκτητων δεξιοτήτων η γνώση αποκτάται με την πράξη, με την πρακτική εξάσκηση. Από τα παραπάνω βγαίνει το συμπέρασμα ότι οι ηθικές αρετές –όπως είναι η δικαιοσύνη, η σωφροσύνη, η ανδρεία κ.ά.– δεν υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως, αλλά για την κατάκτησή τους απαιτείται αγωγή, συνειδητή και σταθερή άσκηση από νεαρή ηλικία.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης, για να τεκμηριώσει τη σχέση ἦθος (= χαρακτήρα, άρα ηθικής αρετής) και ἔθους (= συνήθειας), τονίζει την ετυμολογική συγγένεια των δύο λέξεων. Αν δύο λέξεις σχετίζονται ετυμολογικά, τότε και αυτά που δηλώνουν αυτές έχουν κάποια σημασιολογική σχέση μεταξύ τους. Άλλωστε, αποτελούσε γενική τάση των αρχαίων Ελλήνων να ετυμολογούν τις λέξεις, για να προσδιορίζουν τη σημασία τους. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, με την προβολή της ετυμολογικής συγγένειας των δύο λέξεων ο Αριστοτέλης επιδιώκει να υπογραμμίσει ότι για την απόκτηση των ηθικών αρετών, για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα, είναι απαραίτητο το άτομο να ασκείται σταθερά, με σύστημα και υπομονή, στην αρετή. Άρα, το ἔθος και το ἦθος συνδέονται με σχέση αιτίου-αποτελέσματος, κατά τον Αριστοτέλη.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης αναφέρεται στις εκ φύσεως ιδιότητες μας (όσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται), στα στοιχεία ή στις ιδιότητες του ανθρώπου που υπάρχουν από τη γέννησή του. Παρατηρεί ότι σε αυτά συμβαίνει να προηγούνται χρονικά οι δυνατότητες (τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα) και να έπονται οι ενέργειες (ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν). Στο σημείο αυτό, αναφερόμενος στις ιδιότητες που έχουν οι άνθρωποι από τη φύση τους, συνδέει τὰς δυνάμεις με το πρότερον και τὰς ἐνεργείας με το ὕστερον, εννοώντας ότι οι δυνάμεις έχουν χρονική μόνο προτεραιότητα (και όχι αξιολογική) έναντι τῶν ἐνεργειῶν. Στην περίπτωση των ηθικών αρετῶν γίνεται το αντίθετο, οι ενέργειες προηγούνται χρονικά των δυνατοτήτων. Χαρακτηριστική επίσης είναι η χρήση του επιρρήματος πολλάκις στο σημείο που ο φιλόσοφος, καταφεύγοντας στην εμπειρική μέθοδο, χρησιμοποιεί το παράδειγμα των αισθήσεων της όρασης και της ακοής, που αποτελούν έμφυτα χαρακτηριστικά των ανθρώπων και δεν έχει σημασία ο εθισμός, ενώ στα μη εκ φύσεως η επανάληψη είναι απαραίτητη.

Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Οι ρηματικοί τύποι με τους οποίους συνδέεται η έννοια του ἔθους βρίσκονται σε οριστική έγκλιση χρόνου ενεστώτα υπογραμμίζοντας την αντικειμενικότητα της πράξης, σε υποτακτική δηλώνοντας το προδωκόμενο και σε αρνητική δυνητική ευκτική δείχνοντας το αδύνατο. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και ο χρόνος των μετοχῶν π.χ ποιῶντες, οἰκοδομοῦντες, οι οποίες προσδιορίζουν τα ρήματα της δεύτερης παραγράφου. Οι μετοχές αυτές χρησιμοποιούνται σε ενεστώτα χρόνο, δηλώνοντας το σύγχρονο και έτσι προβάλλεται ότι οι ηθικές αρετές όπως και οι «τέχνες» διαμορφώνονται με τον εθισμό. Αντίθετα, η μετοχή ἐνεργήσαντες βρίσκεται σε αόριστο χρόνο, δηλώνοντας την έννοια του προτερόχρονου, καθώς προηγείται η ἐνέργεια, δηλαδή η εφαρμογή στην πράξη, ο εθισμός και ακολουθεί η ικανότητα. εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί ἐξ ἔθους και διὰ τοῦ ἔθους στην πρώτη παράγραφο τονίζουν τη διαδικασία διαμόρφωσης της ηθικής αρετής, η οποία δημιουργείται από τη συνήθεια. Τέλος, με την τριπλή επανάληψη της λέξης συνδέεται η διαμόρφωση της ηθικής αρετής με το ἔθος, με τη συνήθεια.

2.

- Δέξασθαι
- ἀρετῆς
- ἠθική
- ἔσχηκε
- φερόμενος, φέρεσθαι
- δεῖται

3.

- γενέθλιος, γενιά, γέννηση, γονέας, γόνος, νεογνό, υπογεννητικότητα, αγέννητος

- αδειούχος, αποχή, έξη, εξής, ευεξία, εχεμύθεια, κατοχή, καχεξία, συνοχή, σχεδόν, σχέση, σχήμα, τροπαιούχος
- αποφορά, ασθενοφόρο, διαφορά, διένεξη, μεταφορά, οισοφάγος, φερέγγυος, φερέφωνο, φορά, φορείο, φόρεμα, φόρτος

4.

- ὕστερον
- ἄδηλον
- κακίας
- ἄδικοι
- ἄφρονες
- δειλοὶ

E. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
φέρω	ἔφερον	οἴσω	ἤνεγκα/ ἤνεγκον	ἐνήνοχα	ἐνηνόχην
φημί	ἔφην	φήσω/ λέξω/ ἔρῶ	ἔφησα/ ἔλεξα/ εἶπον	εἶρηκα	εἰρήκειν
φύω	ἔφυον	φύσω/φυήσω	ἔφυσα	-	-
φθείρω	ἔφθειρον	φθερῶ	ἔφθειρα	ἔφθαρκα/ ἔφθορα	ἐφθάρκειν
φυλάττω	ἐφύλαττον	φυλάξω	ἐφύλαξα	πεφύλαχα	ἐπεφυλάχην
χαίρω	ἔχαιρον	χαρῶ/ χαιρήσω	ἐχάρησα/ ἐχαίρησα	κεχάρηκα/ γέγηθα	ἐκεχαρήκειν/ ἐγεγήθειν
ψεύδω	ἔψευδον	ψεύσω/ ψευσῶ	ἔψευσα	-	-
ὠθῶ	ἐώθουν	ὠσω	ἔωσα	ἔωκα	ἐώκειν

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
φέρομαι	ἐφερόμην	οἴσομαι/ οἰσθήσομαι/ ἐνεχθήσομαι	ἤνεγκάμην/ ἤνεγκόμην/ ἤνέχθην	ἐνήνεγμαι	ἐνηνέγμην

φύομαι	έφυόμην	φύσομαι/ φύησομαι	έφυν/ έφύθην/ έφύην	πέφυκα	έπεφύκειν
φθείρομαι	έφθειρόμην	φθεροῦμαι/ φθαρήσομαι	έφθάρην	έφθαρμαι	έφθάρμην
φυλάττομαι	έφυλαττόμην	φυλάξομαι/ φυλαχθήσομαι	έφυλαξάμην/ έφυλάχθην	πεφύλαγαμαι	έπεφυλάγαμην
χαίρομαι	έχαιρόμην	χαρήσομαι/ χαροῦμαι/ χαιρήσομαι	έχάρην	κεχάρημαι	έκεχαρήμην
χρῶμαι	έχρώμην	χρήσομαι	έχρησάμην	κέχηρμαι	έκεχρήμην
ψεύδομαι	έψευδόμην	ψεύσομαι/ ψευσθήσομαι	έψευσάμην/ έψεύσθην	έψευσμαι	έψεύσμην
ῶθοῦμαι	έῶθούμην	ῶθήσομαι/ ῶσθήσομαι	έῶσάμην/ έῶσθην	έῶσμαι	έῶσμην
ῶνοῦμαι	έῶνούμην	ῶνήσομαι/ ῶνηθήσομαι	έῶνησάμην/ έῶνήθην/ έπριάμην	έῶνημαι	έῶνήμην

2. ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΕΥΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

έβαλον	βάλω	βάλοιμι	-
εἶπες	εἶπης	εἶποις	εἶπέ
ήμάρτετε	άμάρτητε	άμάρτοιτε	άμάρτετε
ήλθον	έλθωσι	έλθοιεν	έλθόντων
έμάθομεν	μάθωμεν	μάθοιμεν	-
ήγαγόμην	άγάγωμαι	άγαγοίμην	-
έλαβόμεθα	λαβώμεθα	λαβοίμεθα	-
έβάλετο	βάληται	βάλοιτο	βαλέσθω
έτράποντο	τράπωνται	τράποιντο	τραπέσθων
έγένου	γένη	γένοιο	γενοῦ
εὔρεσθε	εὔρησθε	εὔροισθε	εὔρεσθε

3.

- ένεγκόντων/ ένεγκέσθων
- φῦσον/ φύσατε
- χαρήσαι/ κεχαρηκώς εἶη
- ὠθειῖσθαι/ ὠθήσεσθαι/ ὠσασθαι/ ἑώσθαι
- ὠνήθητι/ ἑώνησο

4.

Ενικός Αριθμός

ονομ πολὺ πλῆθος ζύλινη ἀσπίς πᾶν στρατεύμα
γεν πολλοῦ πλήθους ζυλίνης ἀσπίδος παντός στρατεύματος
δοτ πολλῶ πλήθει ζυλίνη ἀσπίδι παντί στρατεύματι
αιτ πολὺ πλῆθος ζύλινην ἀσπίδα πᾶν στρατεύμα
κλη πολὺ πλῆθος ζύλινη ἀσπίς πᾶν στρατεύμα

Πληθυντικός Αριθμός

ονομ πολλὰ πλήθη ζύλιναι ἀσπίδες πάντα στρατεύματα
γεν πολλῶν πληθῶν ζυλινῶν ἀσπίδων πάντων στρατευμάτων
δοτ πολλοῖς πλήθεσι ζυλίνας ἀσπίσι πᾶσι στρατεύμασι
αιτ πολλὰ πλήθη ζυλίνας ἀσπίδας πάντα στρατεύματα
κλη πολλὰ πλήθη ζύλιναι ἀσπίδες πάντα στρατεύματα

Ενικός Αριθμός

ονομ ἴχνος πολὺ ἀριστερά χεῖρ
γεν ἴχνους πολλοῦ ἀριστερᾶς χειρός
δοτ ἴχνει πολλῶ ἀριστερᾶ χειρί
αιτ ἴχνος πολὺ ἀριστεράν χεῖρα
κλη ἴχνος πολὺ ἀριστερά χεῖρ

Πληθυντικός Αριθμός

ονομ ἴχνη πολλὰ ἀριστεραὶ χεῖρες
γεν ἰχνῶν πολλῶν ἀριστερῶν χειρῶν
δοτ ἴχνεσι πολλοῖς ἀριστεραῖς χερσί
αιτ ἴχνη πολλὰ ἀριστεράς χεῖρας
κλη ἴχνη πολλὰ ἀριστεραὶ χεῖρες

5.

- Γενική απόλυτη αιτιολογική μετοχή με υποκείμενο το *ἀρετῆς*
- Αντικείμενο στο *ἐγγίνεται*
- Τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στη μετοχή *πεφυκόσι*
- Επιρρηματικός του ποσού στα απαρέμφατα *ἰδεῖν, ἀκοῦσαι*
- Τροπική ή χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος *γίνονται* (τίνες)

6.

- *Ὁ Θεμιστοκλῆς μεγίστων δωρεῶν ἠξιώθη ὑπό τῶν βαρβάρων.*
- *Ἡ ἐλευθερία αἰρεθείη ἂν (ὑπ ἐμοῦ) πάντων καί ἄλλων πολλαπλασίων.*
- *Ἡ παροῦσα κατάστασις διαφυλαττέσθω και μηδεμία μεταβολή ἐπιθυμείσθω (ὑφ ὑμῶν).*
- *Ἀφικομένων δέ προτρέρων οἱ Πελληγεῖς ἐμβάλλονται ὑπό τῶν ἰππέων.*

7.

1-β

2-γ

3-ε

4-ζ

5-α

6-δ

7-στ

ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι

Α. Παράλληλο κείμενο

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Πλούταρχος στο σύγγραμμά του *Περί παιδων αγωγής*, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως παιδαγωγική πραγματεία, αποτυπώνει τις σχετικές με την αγωγή αντιλήψεις του. Βασική παιδαγωγική άποψη του Πλούταρχου είναι ότι η «αρετή» είναι προϊόν έθους, άσκησης. Τρία στοιχεία συνυπάρχουν για την επιτυχία : η «φύση», δηλαδή οι φυσικές προδιαθέσεις που φέρει ως «γενετικό υλικό» ο άνθρωπος, ο «λόγος», δηλαδή η μάθηση και η πνευματική καλλιέργεια, και το «έθος», δηλαδή η άσκηση. Οι ομοιότητες με την αριστοτελική σκέψη είναι φανερές. Ο Αριστοτέλης δέχεται ότι «η φύση μάς έκανε επιδεκτικούς στις αρετές, τέλειοι όμως σ' αυτές γινόμαστε με τη διαδικασία του

έθους». ο Πλούταρχος υποστηρίζει ότι τα σπέρματα της αρετής βρίσκονται στη φύση, η εξέλιξη, όμως και η προαγωγή της εξαρτώνται από τη μάθηση, η εφαρμογή της στη ζωή από τη συνήθεια και η τελειοποίηση της στα τρία στάδια. Άρα η άποψη περί «διδασκτού» της αρετής και του συνδυασμού φύσης και αγωγής υποστηρίζεται τόσο από τον Πλάτωνα όσο και από τον Αριστοτέλη.

B. Ερωτήσεις εισαγωγής

1.

- Σ
- Λ: *εὐτυχία*, αφού, όπως εκεί (στην *εὐτυχία*), έτσι και εδώ (στην *εὐδαιμονία*) εννοείται κάτι που δεν το πετυχαίνει ο άνθρωπος από μόνος του, αλλά κάτι που για να το αποκτήσει, πρέπει να το ζητήσει με προσευχή από τον θεό.
- Λ: είχε πει ότι «ἦθος ἀνθρώπων δαίμων»
- Λ: Ενέργεια λοιπόν, κατά τον Αριστοτέλη, η ευδαιμονία του ανθρώπου, όχι κατάσταση, και πάντως ενέργεια της ψυχής του, με τους κανόνες της τέλει αρετής.
- Λ: πίστη του Αριστοτέλη πως την ευδαιμονία τους οι άνθρωποι μόνο με την κατάκτηση της αρετής μπορούν τελικά να την εξασφαλίσουν.

2. Η ψυχή του ανθρώπου, είπε ο Αριστοτέλης, αποτελείται κατ' αρχήν από δύο μέρη, από το *λόγον ἔχον* μέρος και από το *ἄλογον* (με δική μας διατύπωση: ο άνθρωπος ως ζωντανός οργανισμός λειτουργεί με δύο τρόπους: α) με βάση τη λογική του, β) με τρόπους που δεν έχουν καμιά απολύτως σχέση με το λογικό του). Η αρχική όμως αυτή διμερής "διαίρεση" κατέληξε σε μια τριμερή "διαίρεση", αφού ο Αριστοτέλης διέκρινε τελικά α) ένα καθαρά *ἄλογον* μέρος της ψυχής, β) ένα καθαρά *λόγον ἔχον* μέρος της, και γ) ένα μέρος που μετέχει και του *ἄλογου* και του *λόγον ἔχοντος* μέρους της ψυχής. Το πρώτο, είπε, έχει σχέση με τη διατροφή και την αύξηση του ανθρώπινου οργανισμού και άρα δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με την αρετή· το τρίτο (ο ίδιος το ονόμασε *ἐπιθυμητικόν*) έχει σχέση με τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου (*ἠθικές αρετές*), ενώ το δεύτερο, που αφορά απόλυτα και καθαρά το λογικό μας, έχει σχέση με τις *διανοητικές* μας αρετές (με τη σοφία λ.χ. ή τη φρόνηση). Έτσι ο Αριστοτέλης κατέληξε να διακρίνει τις ανθρώπινες αρετές σε *ἠθικές* και *διανοητικές*.

Γ. Αδίδακτο κείμενο

1. Ίσως πολλοί από αυτούς που ισχυρίζονται ότι φιλοσοφούν θα έλεγαν ότι ποτέ δεν θα μπορούσε ο δίκαιος να γίνει άδικος ούτε ο συνετός αλαζόνας, ούτε για τίποτα άλλο από όσα μπορεί κάποιος να μάθει, αυτός που το έμαθε θα μπορούσε να πάψει να το

γνωρίζει. Εγώ, όμως δεν έχω αυτή τη γνώμη για αυτά. Διότι όπως βλέπω ότι αυτοί που δεν εξασκούν τα σώματα τους δεν μπορούν να εκτελέσουν τις σωματικές ασκήσεις, έτσι και αυτοί που δεν ασκούν την ψυχή δεν μπορούν να εκτελούν τα έργα της ψυχής. Ούτε ακόμη μπορούν να πράττουν αυτά που πρέπει (να πράττουν), ούτε να απέχουν από αυτά που πρέπει (να απέχουν). Διότι οι πατέρες απομακρύνουν τα παιδιά τους, ακόμα κι είναι συνετά, από τους πονηρούς ανθρώπους με την ιδέα ότι η συναναστροφή με τους καλούς είναι εξάσκηση της αρετής, ενώ με τους πονηρούς υπονόμηση της. Συμφωνεί και αυτός από τους ποιητές που λέγει: «*Τα καλά μπορείς να τα μάθεις από τους καλούς. Αν συναναστρέφεις με τους κακούς, θα χάσεις και το μυαλό που έχεις.*» Και αυτός που λέει: «*Αλλά όμως ο καλός άνθρωπος, την μία είναι καλός την άλλη κακός.*» Και εγώ συμφωνώ μ' αυτούς.

2. Οι γονείς απαγόρευαν στα παιδιά τους να συναναστρέφονται με κακούς ανθρώπους γιατί η συναναστροφή αυτή είναι επιβλαβής για την αρετή των παιδιών ενώ η συναναστροφή με τίμιους ανθρώπους είναι θετική και βοηθάει στην εξάσκηση της αρετής

3. Διό καί τόν υιόν ὁ πατήρ κἄν ἦ σῶφρων , ὁμως ἀπό τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἶργει

- Σῶφρωνες: σωφρονέστεροι, σωφρονέστατοι
- πονηρῶν: πονηροτέρων, πονηροτάτων

4. Προστακτική: ὀρῶ: ὄρα, ὀράτε, ἀσκοῦντας; ἄσκει ἄσκεῖτε, ποιεῖν: ποίει, ποιεῖτε

Παθητικός μέλλοντας: ὀρῶ: ὀφθήσομαι, τούς ἀσκοῦντας: ἀσκηθήσομαι, δυναμένους: δυναθήσομαι, ποιεῖν: ποιηθήσομαι

5.

- οὐ δυναμένους: κατηγορηματική μετοχή γιατί εξαρτάται από το ρήμα ὀρῶ που δηλώνει αίσθηση και συνάπτεται ως κατηγορούμενο στο αντικείμενο του ρήματος (τούς μή ἀσκοῦντας).
- οὔσαν: αιτιολογική μετοχή γιατί συνοδεύεται από το μόριο ὡς και δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία εξηγώντας την πράξη του ρήματος εἶργουσιν

6. Δευτερεύουσα ειδική ονομαστική πρόταση που εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι (αντικειμενική κρίση) και εκφέρεται με δυνητική ευκτική γιατί δηλώνει το δυνατό στο παρόν-μέλλον. Λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα της κύριας πρότασης εἶποιεν ἄν

13η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης παραθέτει ένα επιπλέον επιχείρημα για το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε στην προηγούμενη ενότητα, ότι δηλαδή ότι οι άνθρωποι αποκτούν την ηθική αρετή κάνοντας επανάληψη ηθικών πράξεων. Το παράδειγμα που δίνει αφορά το έργο των νομοθετών. Βασικός στόχος και επιδίωξή τους είναι να κάνουν τους πολίτες να αποκτήσουν την ηθική αρετή μέσω του εθισμού σε ανάλογες πράξεις και συμπεριφορές μέσω των νόμων. Ωστόσο, ο Αριστοτέλης επισημαίνει ότι κάποιοι νομοθέτες πετυχαίνουν τον στόχο τους και κατορθώνουν να βοηθήσουν τους πολίτες στην άσκηση της αρετής με τον τρόπο που πρέπει, ενώ κάποιοι άλλοι αποτυγχάνουν να εθίσουν σωστά τους πολίτες στην αρετή. Γι' αυτό, άλλωστε, και τα πολιτεύματα διακρίνονται σε καλά και λιγότερο καλά ανάλογα κατά πόσο δηλαδή καταφέρνουν να εθίζουν τους πολίτες στην ηθική.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης για την ξεδίπλωση του συλλογισμού του παραλληλίζει την αρετή με την τέχνη, ότι δηλαδή και οι δύο είναι επίκτητες και έχουν τον ίδιο τρόπο απόκτησης, τον εθισμό. Χρησιμοποιεί τα ίδια παραδείγματα οικοδόμου και του κιθαριστή λέγοντας ότι η απόκτηση μιας δεξιότητας προϋποθέτει την εξάσκηση του ανθρώπου στο περιεχόμενο της δεξιότητας που επιθυμεί να αποκτήσει. Όμως απλώς η οποιαδήποτε εξάσκηση για την απόκτηση μιας δεξιότητας δεν οδηγεί στο ίδιο αποτέλεσμα, αλλά η ποιότητα της εξασκήσεως, που προηγείται, καθορίζει την ποιότητα της αποκτημένης δεξιότητας. Το ίδιο συμβαίνει με τη αρετή ανάλογα τον τρόπο του εθισμού θα γίνει κάποιος ή όχι κάτοχος της αρετής. Δίνεται έτσι σημασία στην ποιότητα, τον τρόπο του εθισμού.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Το θεμελιώδες αντιθετικό ζεύγος είναι η γένεση και η φθορά. «Κατά τον Αριστοτέλη η φυσική διαδικασία είναι μονόδρομη: γένεση – αύξηση – τελείωση – παρακμή – φθορά. Αυτή είναι η βασική του ιδέα στη φιλοσοφία του τέλους, η οποία βασίζεται σε δεδομένα της εμπειρίας». Η σχέση που έχουν το αντιθετικό ζεύγος με τον εθισμό και την ηθική πράξη δείχνεται με τρόπο επαγωγικό. Με την επαγωγή τονίζεται η σημασία της άσκησης που δημιουργεί το έθος, τον εθισμό. Η αρετή κινείται ανάμεσα στη γένεση και στη φθορά. Η γένεση συντελείται με την άσκηση. Οι άνθρωποι γίνονται αγαθοί εθιζόμενοι στα αγαθά. Αν όμως δεν εφαρμόσουν τους ηθικούς κανόνες γίνονται κακοί. Όπως συμβαίνει μ' έναν κιθαριστή, ο οποίος αν δεν εφαρμόσει τους σωστούς μουσικούς κανόνες και κάποια ειδική τεχνική δεν θα μάθει ποτέ να παίζει κιθάρα, όσο κι αν προσπαθεί. Άρα η αρετή αποκτιέται ή όχι με την ίδια διαδικασία του εθισμού, το αποτέλεσμα όμως εξαρτάται από τον τρόπο.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης ολοκληρώνει το συλλογισμό του με το τροπικό επίρρημα οὕτω που είναι ομοιωματικό προς τα προηγούμενα και υποδηλώνει αναλογική θεώρηση του θέματος, και με το συμπερασματικό σύνδεσμο δὴ που ανακεφαλαιώνει και εισάγει νόημα, συμπέρασμα άλλου προηγούμενου. Στο προηγούμενο σκέλος αναφέρθηκε στις τέχνες και στον τρόπο που κάποιος θα είναι εξασκούμενος, θα γίνει καλός ή κακός τεχνίτης, το ίδιο ακριβώς κατ' αναλογία θα συμβεί και με την αρετή. Ανάλογα με τον σωστό ή όχι τρόπο που κάποιος θα συνηθίσει να συμπεριφέρεται σε δραστηριότητες της καθημερινής ζωής και της ανθρώπινες συμπεριφοράς, θα αποκτήσει ή όχι καλό ή κακό στοιχείο στο χαρακτήρα του. Χρησιμοποιεί την αναλογική μέθοδο και στη συνέχεια την επαγωγική όπου δίνει επιμέρους παραδείγματα της ανθρώπινης συμπεριφοράς, καταλήγοντας ότι η αρετή- έξεις αποκτιούνται ανάλογα την ποιότητα του εθισμού στις ηθικές πράξεις.

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης διευρύνει το συλλογισμό του σχετικά με τον επίκτητο χαρακτήρα της ηθικής αρετής και αναφέρεται στον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζει ο νομοθέτης για την ποιοτική λειτουργία μιας συγκροτημένης πολιτείας. Ο νομοθέτης πρέπει να έχει ως απώτερο σκοπό να κάνει τους πολίτες αγαθούς και να τους οδηγήσει στην ενδεδειγμένη στάση απέναντι στα κοινά. Καθοριστική σ' αυτήν τη στόχευση είναι η τακτική που θα ακολουθήσει, ο τρόπος που θα υιοθετήσει και η πρακτική εφαρμογή αυτής της στόχευσης. Ο νομοθέτης καλείται, παράλληλα με την ιδεολογική θεμελίωση των νόμων που θα προτείνει, να επινοήσει και τους μηχανισμούς εκείνους που θα καθοδηγήσουν τους πολίτες στην υιοθέτηση των ενάρετων πράξεων που οι νόμοι του υποδεικνύουν. Η επιτυχία ή η αποτυχία του έργου του νομοθέτη κατά τον Αριστοτέλη, εξαρτάται από το αν θα καταφέρει να εθίσει τους πολίτες στις ενάρετες πράξεις και να τους κάνει «αγαθούς».

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης προβαίνει στην παρουσίαση τριών παραδειγμάτων για να δείξει ότι, όπως και στις τέχνες, έτσι και στις αρετές η απόκτησή τους γίνεται με τον εθισμό και η ποιότητά τους εξαρτάται από την ποιότητα του εθισμού που προηγήθηκε. Τα παραδείγματα αναφέρονται σε αρετές που συνδέονται με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι α. συναλλάσσονται μεταξύ τους (κοινωνικές σχέσεις), β. αντιμετωπίζουν τις δύσκολες καταστάσεις της ζωής τους (καταστάσεις φόβου) και γ. διαχειρίζονται τις επιθυμίες και τις ορμές τους. Επίσης, παρατηρούμε ότι ο φιλόσοφος διακρίνει δύο αντίθετους τρόπους συμπεριφοράς: ο ένας οδηγεί στην κατάκτηση των ηθικών αρετών, ενώ ο άλλος όχι. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι ο Αριστοτέλης δίνει κοινωνικό χαρακτήρα στην αρετή. Αυτό προκύπτει απ' το ότι τόσο η αρετή της δικαιοσύνης όσο και της σωφροσύνης και της πραότητας σχετίζονται με τις καθημερινές δραστηριότητες του ανθρώπου, αντανακλούν στον κοινωνικό περίγυρο και ρυθμίζουν τις διαπροσωπικές μας σχέσεις. Η κοινωνία είναι άλλωστε αυτή που θα κρίνει και θα αξιολογήσει ποια πράξη ή ποιος άνθρωπος είναι ηθικός.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης τόνισε τη μεγάλη σημασία που έχει η παιδεία και η αγωγή για την ιδιωτική (=προσωπική) και για τη δημόσια (= κοινωνική) ζωή του ατόμου. Η παιδεία και η αγωγή είναι συνάρτηση καλού ιδιώτη και πολίτη. Είναι το μέσο ώστε να αποκτήσει την αρετή, η οποία είναι προϋπόθεση της ατομικής και συλλογικής ευδαιμονίας. Με ένα κλιμακωτό σχήμα «οὐ μικρὸν οὖν ... μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν» ο Αριστοτέλης δηλώνει τον καθοριστικό ρόλο που πρέπει να παίζει η διδασκαλία της ηθικής από την παιδική ηλικία . Και αυτό γιατί ο άνθρωπος όσο πιο μικρός είναι , τόσο πιο εύκολο είναι να δεχτεί διδάγματα, να δημιουργήσει την κατάλληλη ηθική συνείδηση και να εθιστεί στον σωστό τρόπο σκέψης και ζωής. Το φυσικό, οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού παίζει καθοριστικό ρόλο στη σωματική, συναισθηματική, ψυχική και πνευματική ανάπτυξή του. Άρα μια χρόνια διαπαιδαγώγηση είναι το παν.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση:

Πολυσύνδετα

«καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται»

Αντιθέσεις:

«πολιτεία ἀγαθὴ ≠ πολιτείας φαύλης»

Σχήμα από κοινού

«ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς (οἰκοδομεῖν) κακοὶ (οἰκοδόμοι ἔσονται)»

«γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι ... οἱ δὲ δειλοὶ

Αναλογίες

«οὕτω , ὁμοίως δὲ»

χιαστό σχήμα

«ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοὶ»

Κλιμακωτό – ἄρση θέση

«οὐ μικρὸν -> πάμπολυ -> τὸ πᾶν»

Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Ο σύνδεσμος γάρ συνδέει παρατακτικά και αιτιολογικά τις ημιπερίόδους και επιβεβαιώνει το έργο των νομοθετών και την επιβεβαίωση με το έργο τους ότι δεν είναι η ηθική εκ φύσεως , τη σύνδεση των παραδειγμάτων των κιθαριστών και των οικοδόμων, την αναλογία τεχνών και αρετής, την ποιότητα των έξεων και γιατί πρέπει να αποδίδουμε ποιότητα.

Ο σύνδεσμος δὴ και οὖν συνδεέουν παρατακτικά και συμπερασματικά τις περιόδους και εισάγουν το τελικό συμπέρασμα για τον εθισμό από την παιδική ηλικία.

2. Η λέξη αγαθός στο κείμενο έχει τη σημασία πράος, ενάρετος, καλός, καλοκάγαθος, ο κάτοχος της αρετής και της σωφροσύνης . Αντίθετα στην νέα ελληνική είναι ο αφελής, απονήρευτος, ευκολόπιστος· αγαθιάρης*: Είναι ~ ο καημένος, κι όλοι τον ξεγελούν και τον εξαπατούν.

3. Η λέξη ἔξις παράγεται από το θέμα του ρήματος ἔχω (μέλλ.: ἔξω + παραγωγική κατάληξη -σις, η οποία δηλώνει ενέργεια.) Αρχική σημασία της λέξης είναι το να κατέχει κανείς συνέχεια κάτι που έχει αποκτήσει (πβ. τη γνωστή φράση ἔξις δευτέρα φύσις = η ιδιότητα που αποκτήθηκε με τον εθισμό είναι μόνιμη και σταθερή, σαν να υπάρχει από τη φύση). Για τον Αριστοτέλη η λέξη απέκτησε ηθικό περιεχόμενο: είναι τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας, που αποκτώνται με την επίμονη άσκηση και επανάληψη κάποιων ενεργειών. Η πρώτη φράση σημαίνει ψεύδεται κατ επανάληψη και η δεύτερη η επανάληψη , η συνήθεια η δεύτερη φύση του ανθρώπου.

4.

ὁμοίως

πάμπολυ

δεινοῖς

συναλλάγμασι

θαρρεῖν

ἀναστρέφεσθαι

Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
Διαφέρω	διέφερον	Διοιήσω	διήνεγκον	διενήνοχα	διενηνόχην
ἔχω	εἶχον	ἔξω-σχίσω	ἔσχον	ἔσχηκα	ἔσχήκειν
ἀποδίδωμι	ἀπέδιδουν	ἀποδώσω	ἀπέδωκα	ἀποδέδωκα	ἀπεδεδώκειν
ἁμαρτάνω	ἡμάρτανον	ἁμαρτήσω/ ἁμαρτήσομαι	ἡμάρτησα/ ἡμαρτον	ἡμάρτηκα	ἡμαρτήκειν
ποιῶ	ἐποίουν	ποιήσω	ἐποίησα	πεποίηκα	ἐπεποιήκειν
μαρτυρῶ	ἐμαρτύρουν	μαρτυρήσω	ἐμαρτύρησα	ἐμαρτύρηκα	ἐμαρτυρήκειν

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
Διαφέρομαι	διεφερόμην	διοίσομαι/ διοισθήσομαι/ διενεχθήσομαι	διηνεγκάμην/ διηνεγκόμην/ διηνέχθην	διενήνεγμαι	διενηνέγμην
Γίγνομαι	έγιγνόμην	γενήσομαι/ γενηθήσομαι	έγενόμην/ έγενόμην	γέγονα/ γεγένημαι	έγεγονέιν/ έγεγενήμην
έχομαι	είχόμην	έξομαι/ σχήσομαι	έσχόμην	έσχημαι	έσχήμην
άποδίδωμαι	άπεδιδόμην	άποδώσομαι/ άποδοθήσομαι	άπεδόμην/ άπεδόθην	άποδέδομαι	άπεδεδόμην
ποιούμαι	έποιούμην	ποιήσομαι/ ποιηθήσομαι	έποιεσάμην/ έποιήθην	πεποίημαι	έπεποιήμην

2.

Ενεστώτας διαφέρει γίνονται έχει άποδιδόμαι
 Παρατατικός διέφερε έγιγνοντο είχε
 Μέλλοντας διοίσει γενήσονται έξει / σήσει άποδώσειν
 Αόριστος διήνεγκε έγένοντο έσχε άποδοῦναι
 Παρακείμενος διενήνοχε γεγόνασι έσχηκε άποδεδοκέναι
 Υπερσυντέλικος διενηνόχει έγεγόνεσαν έσχήκει

Ενεστώτας άμαρτάνουσιν ποιούσιν Μαρτυρεῖ
 Παρατατικός ήμαρτανον έποίουν έμαρτύρει
 Μέλλοντας άμαρτήσονται ποιήσουσιν μαρτυρήσει
 Αόριστος ήμαρτον έποίησαν έμαρτύρησε
 Παρακείμενος ήμαρτήκασιν πεποιήκασιν έμαρτύρηκε
 Υπερσυντέλικος ήμαρτήκεσαν έπεποιήκεσαν έμαρτυρήκει

Οριστική διαφέρει γίνονται έχει άμαρτάνουσιν ποιούσιν Μαρτυρεῖ
 Υποτακτική διαφέρη γίνωνται έχη άμαρτάνωσιν ποιῶσιν Μαρτυρη
 Ευκτική διαφέροι γίγνοιτο έχοι άμαρτάνοιεν ποιῶεν Μαρτυροῖ

Προστακτική διαφερέτω γιγνέσθων έχοντων άμαρτανόντων ποιούντων Μαρτυρείτω

3.

- *όρώντων*
- *έκπλει*
- *έπιμελοῦ*
- *ζητοῦσιν*
- *ρέϊ*

4.

- *ό, ή έχθίων, το έχθιον έχθιστος*
- *έπεικέστερος έπεικέστατος*
- *τιμώτερος τιμώτατος*
- *άκριβέστερος άκριβέστατος*
- *χαριέστερος χαριέστατος*
- *ό, ή μείων, τὸ μείον όλίγιστος*
- *ό, ή ήδιών, τὸ ήδιον ήδιστος*
- *μοχθηρότερος μοχθηρότατος*

5.

Ο υποθετικός λόγος που χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης είναι το πραγματικό (Υπόθεση : *εί + οριστική οποιαδήποτε χρόνου, Απόδοση: οποιαδήποτε έγκλιση*).

Η επιλογή αυτού του υποθετικού δείχνει ότι όλοι από τη φύση τους το αδύνατο να είναι καλοί και κακοί και να κρίνεται περιττή η διδασκαλία.

Με την αναφορικουποθετική πρόταση δηλώνεται το υποκείμενο του ρήματος *άμαρτάνουσιν όσοι*, που αναφέρεται στους νομοθέτες . Σχηματίζεται επίσης λανθάνοντας υποθετικός λόγος του πραγματικού.

6.

- *λέγουσιν ότι Ό δε Λύσανδρος έώρα τον κίνδυνον*

έλεγον ότι Ό δε Λύσανδρος όρῶ τον κίνδυνον

- *λέγουσιν ότι Οί στρατιῶται ήκουσαν τοῦ Λυσάνδρου*

έλεγον ότι Οί στρατιῶται άκούσαιεν τοῦ Λυσάνδρου

- *λέγουσιν όρᾶν τον κίνδυνον*

έλεγον όρᾶν τον κίνδυνον

- . Οὔτος ἔλεγεν ὅτι ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς πέμψαι στρατιάν
- Οὔτος ἔφη βούλεσθαι ἄν και την βουλὴν ὀρθῶς διοικεῖσθαι.
- Οὔτος ἑώρα μεμφόμενος τῶν ἰδιωτῶν τους ὀλίγα κατορθοῦντας

7.

- Πλάγια ερωτηματική πρόταση. Λειτουργεί ως αντικείμενο στο «Οἶδα». Εισάγεται με το «ποῦ», γιατί εκφράζει μερική άγνοια, και εκφέρεται οριστική, δηλώνει το πραγματικό.
- Αιτιολογική πρόταση. Λειτουργεί ως επιρρηματικός της αιτίας στο *πείσονται*. Εισάγεται με το «ὡς» εκφέρεται με οριστική γιατί εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία.
- Πλάγια ερωτηματική πρόταση. Λειτουργεί ως αντικείμενο στο «Ἐπόρου». Εισάγεται με το «τί» γιατί εκφράζει μερική άγνοια και εκφέρεται με ευκτική του πлагίου λόγου.
- Πλάγια ερωτηματική πρόταση. Λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο στο «ἔρωτᾷ». Εισάγεται με το «εἰ», γιατί εκφράζει ολική άγνοια και εκφέρεται με ευκτική του πлагίου λόγου.
- Αιτιολογική πρόταση. Λειτουργεί ως επιρρηματικός της αιτίας στο «ἀγαπᾷ». Εισάγεται με το *εἰ* επειδή το αίτιο μπορεί να αμφισβητηθεί, υποθετική αιτιολογία.
- Πλάγια ερωτηματική πρόταση. Λειτουργεί ως αντικείμενο στο «οἶδα». Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία «ὅ,τι», γιατί εκφράζει μερική άγνοια, και εκφέρεται με οριστική, δηλώνει το πραγματικό.

ΣΤ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Α. Παράλληλο

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η παραπάνω προσέγγιση είναι κάτω από την επίδραση της αριστοτελικής ηθικής διδασκαλίας περί των έξεων ο Δαμασκηνός τονίζει τη σημασία του εθισμού για την διαμόρφωση του χαρακτήρα. Ωστόσο, κατά τον Ιωάννη Δαμασκηνό μόνον η ηθική αρετή θεωρείται έμφυτο-εγγενές στοιχείο της ανθρώπινης φύσης (αντίθετα από τον Αριστοτέλη), ενώ «τα πάθη της κακίας, που δεν είναι κάτι έμφυτο στον άνθρωπο», αποκτώνται, εγκαθίστανται στην ψυχή με τον εθισμό. Η αρετή, λοιπόν, είναι «φύσει» και έχει ως προέλευση τον Θεό, ως πηγή όλων των αγαθών, ενώ το κακό είναι η απουσία του αγαθού, είναι μια «παρά φύσιν» κατάσταση. Ο άνθρωπος, επομένως, μόνο με τη δική του θέληση, παρακούοντας το θέλημα του Θεού, απομακρύνεται από το αγαθό και έτσι εμφανίζεται το κακό. Επομένως, το κακό είναι η «παρά φύσιν» εκούσια εκτροπή, η χριστιανική «αμαρτία». Επίσης, ενώ κατά τον Σταγειρίτη φιλόσοφο τα «πάθη» –οι συναισθηματικές καταστάσεις και αντιδράσεις του ανθρώπου– δεν έχουν από μόνα τους ηθική διάσταση, στον Ιωάννη τον Δαμασκηνό παρουσιάζονται ως πηγή της αμαρτίας και του κακού.

Β. Ερωτήσεις εισαγωγής

1. Τα έργα του μεγάλου δασκάλου —όσα είχαν γραφτεί ως την εποχή εκείνη— θα του ήταν ασφαλώς γνωστά. Η μαγεία του πλατωνικού λόγου θα πρέπει να ήταν που οδήγησε τα βήματά του με αποφασιστικότητα προς την Ακαδημία. Αλλιώς γιατί, αλήθεια, να διάλεξε αυτήν από το πλήθος των σχολών που υπήρχαν τότε στην Αθήνα;

2. Είκοσι χρόνια έμεινε ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία. Ένας λόγιος τον οποίο είχε την τύχη να συναντήσει ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία, όταν ήρθε να σπουδάσει σ' αυτήν, ήταν ο Εύδοξος από την Κνίδα. διδασκαλία του στην Ακαδημία και οι ιδέες που μ' αυτήν μετέδιδε στους μαθητές του έφεραν συχνά τον Αριστοτέλη αντιμέτωπο με τους συναδέλφους του στην Ακαδημία, τον Ηρακλείδη, τον Σπεύσιππο, τον Ξενοκράτη ήταν αληθινά αλύπητη μερικές φορές η κριτική που ασκούσε σε βάρος τους. ο Πλάτωνας έδωσε στον Αριστοτέλη το παρανόμι "ο Νους", γιατί δεν χρειάστηκε πολύ για να διακρίνει με τι αρετές ήταν προικισμένος ο νεαρός μαθητής του.

3. Δώδεκα χρόνια έζησε τη δεύτερη αυτή φορά ο Αριστοτέλης στην Αθήνα. Και ήταν όλα χρόνια απερίσπαστης δουλειάς. Ο φιλόσοφος συνθέτει τώρα το σημαντικότερο μέρος των *Πολιτικῶν* του (έχει άλλωστε προηγηθεί —κατά την περίοδο των ταξιδιών του— η συγκέντρωση των 158 *Πολιτειῶν* του, των μορφών διακυβέρνησης ή, όπως θα λέγαμε εμείς σήμερα, των συνταγμάτων ενός πλήθους ελληνικών πόλεων), ενώ παράλληλα συγγράφει σημαντικό μέρος από τα *Μετὰ τὰ φυσικά* του, το βιολογικού περιεχομένου έργο *Περὶ ζῴων γενέσεως*, τα *Ἠθικὰ Νικομάχεια*.

Γ. Αδίδακτο κείμενο

Α. Κύρε, ενώ (εμείς) οι άνθρωποι μπορούμε να προβλέπουμε για το μέλλον τόσο λίγα, ωστόσο προσπαθούμε να κάνουμε πολλά. Γιατί κι εγώ τώρα, ενώ προσπάθησα να βρω την ελευθερία, έγινα δούλος όσο ποτέ πιο πριν . κι αφού αιχμαλωτιστήκαμε, ενώ νομίσαμε ότι είχαμε σίγουρα χαθεί, αποδεικνύεται τώρα ότι έχουμε σωθεί όσο ποτέ προηγουμένως. Γιατί αυτοί που ποτέ στο παρελθόν δεν έπαυαν να μας κάνουν κάθε κακό, τώρα τους βλέπω να είναι όπως ακριβώς ευχόμουν. Και να ξέρεις και τούτο, είπε, Κύρε, ότι δηλαδή εγώ, για να διώξω τους Χαλδαίους από αυτές τις κορυφές, θα μπορούσα να πάρω πολλαπλάσια χρήματα από όσα έχεις πάρει τώρα εσύ από μένα . και όσα καλά υποσχέθηκες να μας κάνεις όταν πήρες τα χρήματα, έχουν γίνει ήδη από σένα, ώστε είναι φανερό ότι σου οφείλουμε επιπλέον και άλλες χάρες, τις οποίες βέβαια, αν δεν είμαστε κακοί, θα ντραπούμε αν δεν σου τις ανταποδώσουμε.

Β. χρήμασι, κακίονες /κακίους και χείρονες/χείρους, μειόνων, οὔς, ἀποδιδούσι, μηχανῶο, δόντων/δότησαν, ὑπόσχη, ἀπελᾶν, ἥσχυνται

Γ1.

- ὅτι ἐγὼ πολλαπλάσια ἂν ἔδωκα χρήματα : Δευτερεύουσα ονομαστική ειδική πρόταση, εκφέρεται με δυνητική οριστική «ἂν ἔδωκα» που δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρελθόν και λειτουργεί ως επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία τοῦτο.
- ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἄκρων: Δευτερεύουσα συμπερασματική απαρεμφατική πρόταση, εκφέρεται με απαρέμφατο σε θέση ρήματος που δηλώνει επιδιωκόμενο αποτέλεσμα ή σκοπό και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του επιδιωκόμενου αποτελέσματος στο ρήμα ἔδωκα της δευτερεύουσας ειδικής πρότασης.
- ὧν σύ νῦν ἔχεις παρ' ἐμοῦ: Δευτερεύουσα αναφορική ονομαστική πρόταση, εκφέρεται με οριστική που δηλώνει το πραγματικό και λειτουργεί ως γενική συγκριτική ἀπὸ το επίθετο πολλαπλάσια .

Γ2. Το πραγματικό

εἰ ἤμεν- ἡσχνόμεθ' ἂν, μη πραγματικό

εἰ εἶμεν- ἡσχνόμεθ' (ἂν), ἀόριστη επανάληψη παρελθόν

εἰ εἶμεν - αἰσחנוίμεθ' ἂν, ἀπλή σκέψη

Ἐάν ὤμεν- αἰσχνούμεθα, προσδοκώμενο

Ἐάν ὤμεν- αἰσχνόμεθα, ἀόριστη επανάληψη παρόν-μέλλον

Γ3. Εἶπεν τῷ Κύρῳ (ἡμᾶς) τοὺς ἀνθρώπους ὀλίγα δυναμένους προορᾶν περὶ τοῦ μέλλοντος πολλά ἐπιχειρεῖν πράττειν

14η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η διαίρεση ενός συνεχούς και διαιρετού πράγματος μπορεί να γίνει είτε σε δύο άνισα είτε σε δύο ίσα τμήματα. Η διάκριση αυτή γίνεται με κριτήριο το ίδιο το πράγμα, δηλαδή με αντικειμενικά κριτήρια, με βάση την αριθμητική αναλογία. Σε μια τέτοια λοιπόν διαίρεση το μέσον δε μπορεί παρά να είναι ένα και μοναδικό, αφού μόνο αυτό απέχει από τα δύο άκρα εξίσου και μόνο αν διαιρέσουμε με αυτό το μέσο παίρνουμε δύο ίσα τμήματα. Επομένως, το συγκεκριμένο μέσο είναι και αντικειμενικό, δηλαδή αποδεκτό ως μέσο από όλους. Ο Αριστοτέλης γι αυτό δίνει το παράδειγμα της αριθμητικής, όπου το μέσο ανάμεσα στο δύο και στο δέκα είναι το έξι. Η διαίρεση όμως μπορεί να γίνει και με υποκειμενικά κριτήρια «προς ημάς». Για κάθε συγκεκριμένο άτομο το μέσο είναι ένα και διαφορετικό, και επομένως σε αυτή τη διαίρεση υπάρχουν τόσα «μέσα», όσα είναι και τα υποκείμενα. Παράδειγμα η ποσότητα του φαγητού για τον Μίλωνα μπορεί να είναι μικρή, ενώ για ένα νέο αθλητή μεγάλη.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση:

<i>ἔλαττον</i>	<i>ἴσον</i>	<i>πλεῖον</i>
<i>ἔλαττον</i>	<i>τοῦ μὲν πράγματος μέσον</i>	<i>ὑπερέχει</i>
<i>ὀλίγα</i>	<i>ὃ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει πολὺ</i>	
<i>ὑπερέχεται</i>	<i>μέσον</i>	<i>ὑπερέχει</i>
	<i>Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς</i>	
	<i>ἴσῳ γάρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται</i>	
	<i>ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν,</i>	

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Στόχος του Αριστοτέλη σ' αυτή την ενότητα είναι να αποδείξει ότι η αρετή είναι ένα είδος μεσότητας. Γι' αυτό, λοιπόν, πρέπει πρώτα να προσδιορίσει την έννοια της μεσότητας, για να καταλήξει έπειτα στον συσχετισμό της με την ηθική αρετή. Το μέσον, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, μπορεί να προσδιοριστεί με βάση δύο κριτήρια: τα αντικειμενικά και τα υποκειμενικά.
α) Μέσον με βάση τα αντικειμενικά κριτήρια («κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα»): το μέσο αυτό σχετίζεται με τα ίδια τα πράγματα. *«Λέγω... ἀναλογίαν»*
β) Μέσον με βάση τα υποκειμενικά κριτήρια («πρὸς ἡμᾶς»): το μέσον αυτό δεν είναι ούτε πάρα πολύ, ούτε πολύ λίγο, ούτε είναι ένα για όλους. *«Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς... πάλης»*

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Βλέπε παραπάνω την απάντηση της ερώτησης 2

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η αρετή βρίσκεται στο μέσον, ανάμεσα δηλαδή στα δύο άκρα, την υπερβολή και την έλλειψη. Η αρετή βρίσκεται στο μέσον που προσδιορίζεται με κριτήρια υποκειμενικά («πρός ημάς»). Εδώ, παρατηρούμε ότι ο Αριστοτέλης πλησιάζει τη σχετικοκρατική στάση των σοφιστών του σχετικισμού. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν ισχύει, όπως θα δούμε παρακάτω, γιατί υπεισέρχεται το κριτήριο του «ὀρθοῦ λόγου», της λογικής, και μάλιστα της λογικής του φρόνιμου ανθρώπου, η οποία διασφαλίζει τη σχετική αντικειμενικότητα στον προσδιορισμό του μέσου. Ο Αριστοτέλης με την υποκειμενική μεσότητα σχετικοποιεί το περιεχόμενο των ηθικών αρετών, αλλά δεν οδηγείται στον σοφιστικό σχετικισμό και υποκειμενισμό. Η αρετή τέλος είναι προϊόν ελεύθερης βούλησης του ανθρώπου («τοῦθ' αἰρεῖται»).

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Οι ηθικές επιλογές του ανθρώπου σε καμιά περίπτωση, βάσει όσων υποστηρίζει ο Αριστοτέλης, δεν καθορίζονται από μια υποχρεωτική και έξωθεν αυτού επιβαλλόμενη ηθική. Η ηθική αρετή σχετίζεται με το υποκειμενικό μέσο (πρός ημάς), που το προσδιορίζει ελεύθερα ο ίδιος ο άνθρωπος (αιρείται). Αφού ο ίδιος ο άνθρωπος επιλέγει το δικό του «μέσον» (το μέσον αἰρείται), αφού δηλαδή έχει την ευθύνη του προσδιορισμού της ηθικότητας των πράξεών του, έχει και την προσωπική ευθύνη του γι' αυτές. Ο Αριστοτέλης επανειλημμένα τονίζει την έννοια της προαίρεσης, της συνειδητά ελεύθερης επιλογής, στην επιλογή της μεσότητας, που κατά τη γνώμη του είναι και η ορθή απόφαση στις ηθικές του επιλογές. Εδώ, παρατηρούμε ότι ο Αριστοτέλης πλησιάζει τη σχετικοκρατική στάση των σοφιστών του σχετικισμού. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν ισχύει, όπως θα δούμε παρακάτω, γιατί υπεισέρχεται το κριτήριο του «ὀρθοῦ λόγου», της λογικής, και μάλιστα της λογικής του φρόνιμου ανθρώπου.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία το μέτρο είχε μεγάλη σημασία. Και από τη φιλοσοφία πέρασε ως αίτημα στην καθημερινή ζωή. Αίτημα, ώστε η ατομική και συλλογική ζωή να ακολουθεί το μέτρο σε όλους τους τομείς. Στην αρχαιοελληνική γραμματεία, παρόμοια σημασία με το «μέτρον ἄριστον» έχει και η έκφραση «μηδέν ἄγαν», που σημαίνει: ούτε μία πράξη μας να μην είναι υπερβολική, κανένα πράγμα να μην είναι υπερβολικό. Άρα η άποψη του Αριστοτέλη δεν ήταν καινούργια, καθώς είχαν προϋπάρξει από τον Αριστοτέλη φωνές για την αξία του μέτρου. Ο Αριστοτέλης όμως ήταν ο πρώτος που έκανε τόσο ενδελεχή έρευνα στη προσέγγιση της έννοιας της μεσότητας, την χώρισε με αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια, και στα υποκειμενικά κριτήρια προσπάθησε να περιορίσει την υποκειμενικότητα βάζοντας ως κριτήριο τον ορθό λόγο του φρόνιμου ανθρώπου.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Αφού η αρετή είναι μεσότητα που προσδιορίζεται με υποκειμενικά κριτήρια, προκύπτει ότι δεν υπάρχει μέσα μας εκ φύσεως. Είδαμε ότι η αρετή είναι μεσότητα υποκειμενική και προσδιορίζεται από τον ίδιο τον άνθρωπο με μέτρο τον εαυτό του. Αν, δηλαδή, ήταν έμφυτο χαρακτηριστικό, δεν θα μεταβαλλόταν, όπως αμετάβλητοι είναι και οι νόμοι της φύσης, και, επομένως, θα προσδιοριζόταν με αντικειμενικά κριτήρια. Επομένως, απαραίτητη προϋπόθεση για τον προσδιορισμό αυτής της μεσότητας είναι η αυτογνωσία, και η ελεύθερη και συνειδητή επιλογή. Αυτή η διαδικασία, βέβαια, είναι δεν μπορεί να την κάνει μόνος του, αλλά χρειάζεται την κατάλληλη αγωγή. Αφού η αρετή είναι μεσότητα, γίνεται αντιληπτό ότι η αρετή δεν υπάρχει εκ φύσεως, καθώς κατακτιέται όταν ο άνθρωπος επιδιώκει το μέσο.

Δ. Λεξιλογικές ασκήσεις

1. ἔστι λαβεῖν, εκφράζει την ανάγκη να εξάρει την πράξη και όχι το πρόσωπο ρηματικά επίθετα *δαιρετῶ* για να δηλωθεί η δυνατότητα και η καταλληλότητα του ουσιαστικού *παντί*, *ληπτέον* για να δηλωθεί να μη συμβεί στη φράση *πρὸς ἡμᾶς* ότι δηλώνει το ρηματικό επίθετο από το ρήμα *λαμβάνω*.

2.

- *ὑπερβολήν*
- *ταυτόν*
- *συνεχεῖ*
- *λαβεῖν*
- *ἐλλείπει*
- *δρόμου*

3.

- *βαλτός, , περιβάλλον, παραβάλλω, καταβάλλω, αποβάλλω*
- *βέλος, βελόνα, βεληνεκές*
- *βλήμα, ἐμβλημα, πρόβλημα, απόβλητος, διαβλητός, αναβλητικός*
- *βόλος, βολίδα, βολή, αναβολή, υπερβολή, συμβολή, παράβολο*

4.

α. *Ἄ ὑπέρ + βάλλω*

β. Σ

γ. Σ

δ. Σ

ε. Λ προς+ τάττω

Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
ἄγω	ἤγον	ἄξω	ἤγαγον	ἄγηχα/ ἤχα	ἤγηόχην/ ἤχην
αἶρω	ἤρουν	αἰρήσω	εἶλον	ἤρηκα	ἤρήκειν
ἀποδιδράσκω					
αἶρω	ἤρον	ἄρω	ἤρα	ἤρκα	ἤρκειν
βαίνω	ἔβαινον	βήσομαι	ἔβην	βέβηκα	έβεβήκειν
βάλλω	έβαλλον	βαλῶ	έβαλον	βέβληκα	έβεβλήκειν
Γιγνώσκω	έγίγνωσκον	γνώσομαι	έγνων	έγνωκα	έγνώκειν
γελῶ	έγέλων	γελάσομαι	έγέλασα	-	-

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπεσυντέλικος
ἄγομαι	ἤγομην	ἄξομαι/ ἀχθήσομαι	ἤγαγόμην/ ἤχθην	ἤγμαι	ἤγμην
αἶροῦμαι	ἤρούμην	αἰρήσομαι/ αἰρεθήσομαι	εἶλόμην/ ἤρέθην	ἤρημαι	ἤρήμην
αἶρομαι	ἤρόμην	ἄροῦμαι/ ἀρθήσομαι	ἤράμην/ ἤρθην	ἤρμαι	ἤρμην
βαίνομαι	έβαινόμην	βαθήσομαι	έβάθην	βέβαμαι	έβεβάμην
βάλλομαι	έβαλλόμην	βαλοῦμαι/ βληθήσομαι	έβαλόμην/ έβλήθην	βέβλημαι	έβεβλήμην
βούλομαι	έ(ἡ)βουλόμην	βουλήσομαι/ βουληθήσομαι	έβουλησάμη v/ έ(ἡ)βουλήθη v	βεβούλημαι	έβεβουλήμην
γιγνώσκομαι	έγιγνωσκόμην	γνωσθήσομαι	έγνώσθην	έγνωσμαι	έγνώσμην
Γίγνομαι	έγιγνόμην	γενήσομαι/ γενηθήσομαι	έγενόμην/ έγενήθην	έγεγονα/ γεγένημαι	έγεγόνειν/ έγεγενήμην

2.

- ἦζο
- ἔλοιεν /ἔλοιιντο
- γνοίης/γνώθι
- ἀρῆ/ἄρη
- γενώμεθα/γενοίμεθα/γεγονότες ὤμεν/εἶμεν

3.

Ενεστώτας	ξυμφέρεσθαι	ἀντέχονται	καθέζονται	ἀποφαίνοι
Παρατατικός	-	ἀντείχοντο	ἐκαθέζοντο	-
Μέλλοντας	ξυνοίσεσθαι/ξυνοισθήσεσθαι	ἀντέξονται	καθεδοῦνται	ἀποφανοῖ
Αόριστος	ξυνενεχθῆναι	ἀντέσχοντο	-	ἀπόφηναι
Παρακείμενος	ξυνενηέγμαι	ἀντέσχηνται	κάθηνται	ἀποπεφαγκώς εἶη
Υπερσυντέλικος	-	ἀντέσχηντο	εκάθηντο	-

4.

Θηλυκό

ἀποκτενοῦσα ἀποκτενοῦσαι
 ἀποκτενούσης ἀποκτενουσῶν
 ἀποκτενούση ἀποκτενούσαις
 ἀποκτενούσαν ἀποκτενούσας
 ἀποκτενοῦσα ἀποκτενοῦσαι

Ουδέτερο

ἀποκτενοῦν ἀποκτενοῦντα
 ἀποκτενοῦντος ἀποκτενοῦντων
 ἀποκτενοῦντι ἀποκτενοῦσι
 ἀποκτενοῦν ἀποκτενοῦντα
 ἀποκτενοῦν ἀποκτενοῦντα

καταλιποῦσα καταλιποῦσαι

καταλιπόν καταλιπόντα

καταλιπούσης καταλιπουσῶν

καταλιπούση καταλιπούσαις

καταλιποῦσαν καταλιπούσας

καταλιποῦσα καταλιποῦσαι

καταλιπόντος καταλιπόντων

καταλιπόντι καταλιποῦσι

καταλιπόν καταλιπόντα

καταλιπόν καταλιπόντα

Θηλυκό

ἀρπάζουσα ἀρπάζουσαι

ἀρπαζούσης ἀρπαζουσῶν

ἀρπαζούση ἀρπαζούσαις

ἀρπάζουσαν ἀρπαζούσας

ἀρπάζουσα ἀρπάζουσαι

Ουδέτερο

ἀρπάζον ἀρπάζοντα

ἀρπάζοντος ἀρπαζόντων

ἀρπάζοντι ἀρπάζουσι

ἀρπάζον ἀρπάζοντα

ἀρπάζον ἀρπάζοντα

ἐστῶσα ἐστῶσαι

ἐστάσης ἐστωσῶν

ἐστώση ἐστώσαις

ἐστῶσαν ἐστώσας

ἐστῶσα ἐστῶσαι

ἐστώς/(ἐστός) ἐστώτα

ἐστώτος ἐστώτων

ἐσῶτι ἐσῶσι

ἐστώς/(ἐστός) ἐστώτα

ἐστώς/(ἐστός) ἐστώτα

ΣΤ. Δραστηριότητες για το σπίτι

Α. Παράλληλο κείμενο

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Τα αποκαλούμενα ως Χρυσά έπη είναι μια ολιγόστιχη συλλογή παραγγελμάτων «πρακτικής αρετής», αντικατοπτρίζοντας την ηθική διδασκαλία του Πυθαγόρα. Τα κριτήρια των ηθικών επιλογών και στάσεων ζωής που προτείνει ο συγγραφέας του κειμένου είναι: α) η ατομική ωφέλεια, β) η προσωπική αξιοπρέπεια η ευχαρίστηση-ηδονή, γ) η διαφύλαξη

της καλής (σωματικής και ψυχικής) υγείας, δ) η αποτροπή-αποφυγή του φθόνου των άλλων, ε) η επιδίωξη και διατήρηση του μέτρου. Από τα παραπάνω κριτήρια προβάλλεται ιδιαίτερα η αξία του μέτρου: «το μέτρο είναι άριστο σε όλα». Το «μέτρο» αυτό προσομοιάζει με την «υποκειμενική μεσότητα» του Αριστοτέλη. Ωστόσο, η αριστοτελική μεσότητα, συνδέεται με την τελείωση, την ολοκλήρωση του ανθρώπου, την κατάκτηση της αρετής ενώ, παράλληλα, έχει σαφώς κοινωνικό-πολιτικό χαρακτήρα, με την έννοια ότι επιδιώκεται και κατακτάται εντός και χάριν της κοινωνίας, της πολιτικής κοινότητας. Αντίθετα, ο Πυθαγόρας φαίνεται ότι υιοθετεί μια ατομική ηθική με κύριο στόχο την προσωπική ωφέλεια.

B. Ερωτήσεις εισαγωγής

1.

- Σ
- Λ: κατέληξε σε μια τριμερή "διαίρεση", αφού ο Αριστοτέλης διέκρινε τελικά α) ένα καθαρά *άλογον* μέρος της ψυχής, β) ένα καθαρά *λόγον* έχον μέρος της, και γ) ένα μέρος που μετέχει και του *άλογου* και του *λόγον* έχοντος μέρους της ψυχής.
- Λ: το τρίτο (ο ίδιος το ονόμασε *ἐπιθυμητικόν*) έχει σχέση με τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου (*ηθικές αρετές*)

Γ. Αδίδακτο κείμενο

1. Το εκπαιδευτικό σύστημα λοιπόν που μάς έχει κληροδοτηθεί από τους προγόνους καθόλου δεν το περιφρονώ, ώστε επαινάω και αυτό που καθιερώθηκε στην εποχή μας, αναφέρομαι στη διδασκαλία της γεωμετρίας, της αστρολογίας και αυτών που αποκαλούνται εριστικοί διάλογοι, με τους οποίους οι νεότεροι ευχαριστούνται περισσότερο από όσο πρέπει, ενώ κανένας από τους γηραιότερους δεν θα ισχυριζόταν ότι είναι υποφερτοί.

2. Η γνώμη του Ισοκράτη σχετικά με την ενασχόληση των ηλικιωμένων, με τη γεωμετρία την αστρονομία και τους εριστικούς διαλόγους είναι ότι οι σπουδές αυτές δε συνάδουν με την ηλικία τους. Παρατηρεί ότι ορισμένοι έχουν κατορθώσει να τελειοποιηθούν σε αυτούς τους κλάδους, με αποτέλεσμα μάλιστα να γίνονται δάσκαλοι. Ωστόσο αναφέρει ότι δεν χρησιμοποιούν την ειδικότητα στην οποία έχουν εντυφήσει, τη στιγμή που πρέπει, ενώ επιπλέον στα άλλα ζητήματα της ζωής τους φαίνονται να είναι περισσότερο ανόητοι από τους μαθητές και τους δούλους τους.

3. α. *ἀγαθόν*: βέλτιστον, ἄριστον, κράτιστον, λῦστον/ *πολλῶν*: πλείστων

β. *ἐγώ*: προσωπική αντωνυμία (α' πρόσωπο) → ἡμεῖς

ταῦτα: δεικτική αντωνυμία → τοῦτο

ἄλλων: επιμεριστική αντωνυμία → ἄλλου

γ. παρακελεύομαι: παρακεκελευσμένοι εἴητε-εἶτε

λέγων: εἰρηκότες εἴητε-εἶτε

4α. καταλειφθείσης: τῆς παιδείας

πρεπούσας: διατριβὰς

λέγω: τὴν γεωμετρίαν , τὴν ἀστρολογίαν , τοὺς διαλόγους

παρακελεύομαι: πονεῖν , προσέχειν

β. ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκειν: Δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική απαρεμφατική πρόταση, εκφέρεται με τελικό απαρέμφατο καθώς δηλώνεται αποτέλεσμα υποκειμενικό (φανερώνει τὴν ἀπλή σκέψη τοῦ λέγοντος) , το οποίο ὁμως δεν αποκλείεται να εἶναι και πραγματικό.

Μετατροπή ὥστε να δηλώνει το πραγματικό: ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκουσι.

15η διδακτική ενότητα Αρχαίων Γ Λυκείου

B. Ερμηνευτικές ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η κοινωνία αντιμετωπίζει την ηθική διάσταση των ανθρωπίνων παθών και πράξεων με τον έπαινο και τον ψόγο [: επίκριση, αποδοκιμασία] και την διπλή χρήση των «δεῖ», που αποδίδονται στα μέλη της, αποτελούν το χαρακτηριστικότερο δείγμα του πολιτικού χαρακτήρα της αριστοτελικής ηθικής. Οι καθιερωμένες αξίες της κοινωνίας αποτελούν ένα αντικειμενικό δεδομένο για τον εκάστοτε πολίτη. Εξισορροπείται έτσι ο προσωπικός υποκειμενικός χαρακτήρας της ηθικής. Η κοινή γνώμη, δηλαδή η κοινωνία, είναι αυτή που καθορίζει τι είναι σωστό και τι λάθος, ποια συμπεριφορά πρέπει να ακολουθούμε και ποια όχι και αυτή είναι που ψέγει ή επαινεί τα συναισθήματα και τις πράξεις μας. Εξάλλου, σ' αυτό ακριβώς έγκειται και η διαφορά του Αριστοτέλη από τον Πλάτωνα. Η αρετή, για τον Αριστοτέλη, είναι μια ανθρώπινη ιδιότητα, η οποία μπορεί να 27 προσεγγιστεί και να κατακτηθεί από τον καθένα που λειτουργεί με βάση τη λογική, τον ορθό λόγο, και καταβάλλει επίπονη προσπάθεια. Αντίθετα, η πλατωνική αρετή τοποθετείται σ' έναν κόσμο νοητό και μεταφυσικό έξω από τον χώρο της πρακτικής ζωής του ανθρώπου.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση:

A.

«Τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον.»

«ὄπερ (=τὸ ἄριστον) ἐστὶν τῆς ἀρετῆς.»

« ἡ ἀρετὴ ἐστὶν τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ»

«τὸ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται»

«ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς»

«μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ»

B. Η μεσότητα είναι κάτι που θεωρείται σωστό . Αυτό που θεωρείται ότι είναι στοιχείο της ενάρτησης και ηθικής συμπεριφοράς επαινείται από την κοινωνία και θεωρείται σωστό (κοινωνικός χαρακτήρας αρετής) δηλαδή ο χαρακτηρισμός ενός ανθρώπου ως ενάρτητος θα κριθεί από την παρουσία του και τη στάση του στην κοινωνία για αυτό και η κριτική του από την κοινωνία δηλώνεται με την πιο αυστηρή διατύπωση έπαινο και ψόγο. Επομένως η αρετή είναι μεσότητα. Και μάλιστα ορίζεται ως «κάποια» (τις) μεσότητα, διατηρεί δηλαδή την υποκειμενικότητα στον προσδιορισμό του περιεχομένου της. Η αρετή είναι απλώς μια μορφή μεσότητας, προσδιοριζόμενη από τις πέντε σταθερές μεταβλητές (δεῖ), και όχι συγκεκριμένη αντικειμενικά και απόλυτα καθορισμένη για όλους μεσότητα.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης είχε καταλήξει στη θέση ότι οι ηθικές αρετές σχετίζονται με τα συναισθήματα και τις πράξεις, γιατί σ' αυτά υπάρχει υπερβολή και έλλειψη και το μέσον. Έρχεται, λοιπόν, να αποδείξει την παραπάνω θέση με επαγωγικό τρόπο δίνοντας ενδεικτικά κάποια παραδείγματα συναισθημάτων, τα οποία διακρίνονται σε ευχάριστα και δυσάρεστα. Τονίζει ότι σ' αυτά υπάρχει υπερβολή και έλλειψη, καθώς μπορούμε να τα βιώσουμε είτε σε μεγαλύτερο είτε σε μικρότερο βαθμό. Αν τα αισθανόμαστε σε μεγαλύτερο βαθμό («μᾶλλον»), τότε φτάνουμε στην υπερβολή, ενώ, αν τα αισθανόμαστε σε μικρότερο βαθμό («ἥττον»), φτάνουμε στην έλλειψη. Όμως, ούτε το «μᾶλλον» ούτε το «ἥττον» είναι καλά («οὐκ εὖ»), όπως υπογραμμίζει ο φιλόσοφος, γιατί έτσι απομακρυνόμαστε από τη μεσότητα. Έτσι, για παράδειγμα, στο συναίσθημα του φόβου, η υπερβολή είναι η δειλία, η έλλειψη είναι το θράσος, ενώ η μεσότητα είναι η ανδρεία· ως προς την επιθυμία, στην έλλειψη είναι η αναισθησία, στην υπερβολή η ακολασία, ενώ στη μεσότητα η σωφροσύνη.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Οι πράξεις, δηλαδή η συμπεριφορά, είναι η εκδήλωση των συναισθημάτων, υπερβολή, έλλειψη και μεσότητα υπάρχει και σε αυτές. Στην αρχή διατυπώνονται από τον Αριστοτέλη «καὶ ἀμφοτέρα οὐκ» ότι δεν είναι σωστές αυτές οι κατευθύνσεις και η μεσότητα σωστή «ἄριστον». Στη συνέχεια όμως προχωράει σε μια πιο αυστηρή διατύπωση ως λάθος την υπερβολή και την έλλειψη («ὕπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ἡ ἔλλειψις»), γιατί υπάρχει κοινωνικός χαρακτηρισμός της υπερβολής και της έλλειψης, τις απορρίπτει και επιλέγει στα συναισθήματα και τις πράξεις του ως ορθή τη μεσότητα («τὸ δὲ μέσον κατορθοῦται»). Αυτή η επιλογή αποτελεί τον υποκειμενικό τρόπο με τον οποίο καθορίζεται η συμπεριφορά. Η κοινωνία με τη σειρά της βάσει της νοοτροπίας, των παραδόσεων, των νόμων και της λογικής αξιολογεί αυτήν τη συμπεριφορά, επιβραβεύοντας αφενός τη μεσότητα («τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται»), κατακρίνοντας αφετέρου την υπερβολή και την έλλειψη («ἡ μὲν ὑπερβολὴ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις»)

Γ. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Έννοια γένους: α. «ἔξις». Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η «ἔξις» είναι το προσεχές γένος της αρετής και δίνει στον όρο ηθικό περιεχόμενο: είναι το μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα που προκύπτει από συνήθεια ή επαναλαμβανόμενη άσκηση. Η ποιότητα, λοιπόν, των ἔξεων εξαρτάται από την ποιότητα των ενεργειών μας β. «προαιρετική»: είναι η ελεύθερη και ἔλλογη εκλογή και βούληση που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για να κάνει ο άνθρωπος σωστή επιλογή ενεργειών και να κατακτήσει το μέτρο. Ειδοποιός διαφορά: γ. «ἐν μεσότητι οὔσα»: η μετοχή συνάπτεται στον όρο «ἔξις» και προσθέτει την ειδοποιό διαφορά στον ορισμό της αρετής. Δεν πρόκειται για οποιαδήποτε ἔξη, αλλά για ἔξη που την χαρακτηρίζει η μεσότητα και μάλιστα η «πρὸς ἡμᾶς». • Τα υποκειμενικά κριτήρια («πρὸς ἡμᾶς»): το μέσον αυτό δεν είναι ούτε πάρα πολύ ούτε πολύ λίγο ούτε είναι ένα για όλους. Η μεσότητα προσδιορίζεται με βάση τα υποκειμενικά κριτήρια, η οποία

σχετίζεται με τον ίδιο τον άνθρωπο και τις επιλογές του, οι οποίες ρυθμίζονται από εξωγενείς και μεταβλητούς παράγοντες. ε. «ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν»: το μετοχικό αυτό σύνολο συνάπτεται στον όρο «ἐν μεσότητι» και δίνει τα κριτήρια προσδιορισμού της υποκειμενικής μεσότητας με τα οποία περιορίζεται το υποκειμενικό στοιχείο και κερδίζει σε αντικειμενικότητα.

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Για να μπορέσει να διατηρηθεί η μεσότητα στα συναισθήματα, που είναι και το «ἄριστον», πρέπει να τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες παρουσιάζονται από τον φιλόσοφο με πολυσύνδετο σχήμα που προσδίδει έμφαση. Συγκεκριμένα, πρόκειται για δεοντολογικούς κανόνες – γι' αυτό και επαναλαμβάνεται συνεχώς ή εννοείται το «δεῖ» – που μας κατευθύνουν προς την ηθικά ορθή πράξη. Η εφαρμογή τους απαιτεί μόχθο και επίπονη προσπάθεια. Αυτοί οι κανόνες είναι:

α. «ὅτε δεῖ»: η χρονική στιγμή κατά την οποία πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,
β. «ἐφ' οἷς (δεῖ)»: τα πράγματα, οι συνθήκες σε σχέση με τις οποίες πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,
γ. «πρὸς οὓς (δεῖ)»: οι άνθρωποι σε σχέση με τους οποίους πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,
δ. «οὗ ἕνεκα (δεῖ)»: ο λόγος για τον οποίο πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,
ε. «ὡς δεῖ»: ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να εκδηλώνουμε ένα συναίσθημα.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Στην ενότητα αυτή είναι φανερή η μεθοδικότητα της σκέψης του Αριστοτέλη. Στην προηγούμενη ενότητα διατύπωσε τη θέση του υποθετικά (με δύο υποθετικές προτάσεις: «εἰ δὲ πᾶσα ...», «(εἰ) ἢ δ' ἀρετὴ πάσης ...») και δυνητικά (δυνητική ευκτική: «ἂν εἴη») προσδίδοντας έτσι μετριοπάθεια και διαλλακτικότητα στα λεγόμενά του. Σε αυτήν την ενότητα υποβάλλει τις υποθέσεις και το δυνητικό συμπέρασμα σε λογικό έλεγχο με τη χρήση παραδειγμάτων και διατυπώνει έναν δεύτερο συλλογισμό. Ο λογικός αυτός έλεγχος τον οδήγησε στην οριστικοποίηση του συμπεράσματός του και γι' αυτό χρησιμοποιεί πια οριστική έγκλιση («Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἢ ἀρετὴ...»), που εκφράζει το πραγματικό και τη βεβαιότητα. Ο τρόπος αυτός διερεύνησης είναι απόλυτα επιστημονικός, καθώς υποδηλώνει ότι ο φιλόσοφος είναι ανοιχτός σε περαιτέρω διερεύνηση, δεκτικός και σε άλλες σκέψεις και ιδέες, ενώ απέχει από τον δογματισμό. Έτσι, προάγεται η επιστημονική έρευνα και οι επιστήμες εξελίσσονται.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Δίπλα σ' αυτά τα επιρρήματα «μᾶλλον καὶ ἥττον» εννοείται η γενική συγκριτική «τοῦ δέοντος» (περισσότερο και λιγότερο από αυτό που πρέπει, δηλαδή το «δεῖ» αντιπροσωπεύει το μέσο, το πρόπον, το ορθό, την σωστή και προτιμητέα επιλογή. Τύποι του ρήματος «δεῖ» χρησιμοποιούνται ή εννοούνται σκόπιμα και πιο κάτω στο κείμενο («ὅτε δεῖ», «ὡς δεῖ», «ἐφ' οἷς (δεῖ)», «πρὸς οὓς (δεῖ)», «οὗ ἕνεκα (δεῖ)»), για να δώσει ο φιλόσοφος δεοντολογικό περιεχόμενο στο κείμενο. Αυτό που προσπαθεί να δείξει είναι ότι η συμπεριφορά μας πρέπει να καθορίζεται από συγκεκριμένους κανόνες, που θα μας οδηγήσουν στις ηθικά ορθές πράξεις. Συγκεκριμένα, πρόκειται για δεοντολογικούς

κανόνες – γι' αυτό και επαναλαμβάνεται συνεχώς ή εννοείται το «δεῖν» – που μας κατευθύνουν προς την ηθικά ορθή πράξη. Η εφαρμογή τους απαιτεί μόχθο και επίπονη προσπάθεια.

Α. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1.

- *ἀμαρτάνεται*: αποτελεί σφάλμα θρησκευτικό αμαρτία ν.ε.

Στο κείμενο λάθος, σφάλμα

- *κατορθοῦται*: κατόρθωμα, επιτυγχάνεται ν.ε.

Στο κείμενο το ορθό

- *στοχαστική*: δυνατότητα στοχασμού ν.ε.

Στο κείμενο που έχει για στόχο

- *Φρόνιμος* : ο ήσυχος , αυτός που δεν δημιουργεί φασαρίες ν.ε.

Στο κείμενο ο συνετός , ο λογικός

- *Πάθει* : τα πάθη που χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης στο κείμενο στην σημερινή γλώσσα ταυτίζονται με την έννοια των συναισθημάτων.

2. Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί σε ένα σημείο του ορισμού της αρετής την δυνητική ευκτική «*ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν*». Αυτό γιατί θέλει να δηλώσει την επίπονη προσπάθεια εξεύρεσης του μέσου , μιας και έχει και υποκειμενικό χαρακτήρα και προσπαθεί να περιορίσει αυτήν την υποκειμενικότητα με την λογική του σώφρονα. *Άρα δεν είναι τελεσίδικο.*

3.

- *Δεδοικέναι*
- *Σώφρων*
- *Μεσότης*
- *ὑπάρχει, γίνεται*
- *ὑμνεῖται, ἐγκωμιάζεται*

4.

- *ἐστί*
- *ἀρετή*
- *ἔλλειψις*
- *λόγω*
- *αἰρεῖθαι*

Ε. Γραμματικές-συντακτικές ασκήσεις

1.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
φοβῶ	ἐφόβουν	φοβήσω	ἐφόβησα	-	-
εἰμί	ἦν	ἔσομαι	ἔγενόμην	γέγονα	ἔγεγόνειν
ἁμαρτάνω	ἡμάρτανον	ἁμαρτήσω/ ἁμαρτήσομαι	ἡμάρτησα/ ἡμάρτον	ἡμάρτηκα	ἡμαρτήκειν
ἐπαινῶ	ἐπῆνουν	ἐπαινέσω- ἐπαινήσω	ἐπῆνεσα- ἐπῆνησα	ἐπῆνεκα	ἐπηνέκειν
ὑπερβάλλω	ὑπερέβαλλον	ὑπερβάλω	ὑπερέβαλον	ὑπερβέβληκα	ὑπερεβεβλήκειν
εὕρισκω	ἠύρισκον/ εὕρισκον	εὕρήσω	ἠύρον/ εὕρον	εὕρηκα/ ἠύρηκα	εὕρήκειν/ ἠύρήκειν
αἰρῶ	ἤρουν	αἰρήσω	εἶλον	ἤρηκα	ἤρήκειν

ΜΕΣΗΦΩΝΗ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
φοβοῦμαι	ἐφοβούμην	φοβήσομαι/ φοβηθήσομαι	ἐφοβησάμην/ ἐφοβήθην	πεφόβημαι	ἐτεφοβήμην
ἐπαινοῦμαι	ἐπηνούμην	ἐπαινεθήσομαι	ἐπῆνέθην	ἐπῆνημαι	ἐπῆνήμην
ὑπερβάλλομαι	ὑπερεβαλλόμην	ὑπερβαλοῦμαι/ ὑπερβληθήσομαι	ὑπερεβαλόμην/ ὑπερεβλήθην	ὑπερβέβλημαι	ὑπερεβεβλήμην
εὕρισκομαι	ἠύρισκόμεν/ εὕρισκόμεν	εὕρήσομαι/ εὕρεθήσομαι	ἠύρόμην/ εὕρόμην/ ἠύρέθην- εὕρέθην	ἠύρημαι/ εὕρημαι	ἠύρήμην/ εὕρήμην
αἰροῦμαι	ἤρούμην	αἰρήσομαι/ αἰρεθήσομαι	εἰλόμην/ ἤρέθην	ἤρημαι	ἤρήμην

2.

Ενεστώτας	εὕρισκειν	αἰρεῖσθαι	ὑπερβάλλειν	φοβεῖσθαι
Παρατατικός	-	-	-	-
Μέλλοντας	εὕρήσειν	αἰρήσῃσθαι/ αἰρεθήσεσθαι	ὑπερβαλλεῖσθαι	φοβηθήσεσθαι
Αόριστος	εὕρεῖν	ἐλέσθαι/ αἰρεθῆναι	ὑπερβαλλεῖν	φοβηθῆναι
Παρακείμενος	εὕρηκέναι	ἠρήσθαι	ὑπερβεβλήκέναι	πεφοβῆσθαι
Υπερσυντέλικος	-	-	-	-

Ενεστώτας	ἦδεσθαι
Παρατατικός	-
Μέλλοντας	ἠσθήσεσθαι
Αόριστος	ἠσθήηναι
Παρακείμενος	-
Υπερσυντέλικος	-

3.

Ενικός Αριθμός

Ονομ	οὔσα	ἐγὼ	ἔλλειψις	ὄς	δέον
Γεν	οὔσης	ἐμοῦ, μου	ἐλλείψεως	οὔ	δέοντος
Δοτ	οὔση	ἐμοί, μοι	ἐλλείψει	ᾧ	δέοντι
Αιτ	οὔσαν	ἐμέ, με	ἔλλειψιν	ὄν	δέον
Κλη	οὔσα		ἔλλειψι		δέον

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομ	οὔσαι	ἡμεῖς	ἐλλείψεις	οἷ	δέοντα
Γεν	οὔσων	ἡμῶν	ἐλλείψεων	ᾧν	δεόντων
Δοτ	οὔσαις	ἡμῖν	ἐλλείψεσι	οἷς	δέουσι
Αιτ	οὔσας	ἡμᾶς	ἐλλείψεις	οὓς	δέοντα
Κλη	οὔσαι		ἐλλείψεις		δέοντα

4.

- Γενική κατηγορηματική κτητική στο *ἐστί*
- Υποκείμενο στο *ἐπαινείται*
- Επιθετική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος *ἐστὶν ἀρετὴ*
- Υποκείμενο του απρόσωπου *ἐστί*
- Αντικείμενο στο *ὑπερβάλλειν*

5.

A) Μη πραγματικό

εἰ ἐποίει- δοκεῖ πραγματικό

εἰ ποιοῖ-δοκοῖ απλή σκέψη

εἰ ποιοῖ- (ἂν)ἐδόκει ἀόριστη επανάληψη παρελθόν

ἐάν ποιη-δόξει προσδωκόμενο

ἐάν ποιη- δοκεῖ ἀόριστη επανάληψη παρόν- μέλλον

B) Αόριστη επανάληψη παρόν- μέλλον

ἂν ἐκβῆ-ποιήσεσθε προσδωκόμενο

εἰ ἐξέβη-ποιεῖσθε πραγματικό

εἰ ἐξέβη- ἂν ἐποιεῖσθε μη πραγματικό

εἰ ἐκβαίη- ἂν ποιοῖσθε απλή σκέψη

εἰ ἐκβαίη- (ἂν) ἐποιοῖσθε ἀόριστη επανάληψη παρελθόν

Γ) Απλή σκέψη

εἰ νομίζοιμι-(ἂν) ἡμέλουν ἀόριστη επανάληψη παρελθόν

εἰ νομίζω-ἀμελῶ πραγματικό

εἰ ἐνόμιζον - ἂν ἡμέλουν μη πραγματικό

ἐάν νομίζω- ἀμελήσω προσδωκόμενο

ἐάν νομίζω- ἀμελῶ ἀόριστη επανάληψη παρόν- μέλλον

6.

- ὑπάρχει:ἀπρόσωπο ρήμα
- ἐγνωκέναι: υποκείμενο του «ὑπάρχει», τελικό απαρέμφατο
- δεῖ: ἀπρόσωπο ρήμα
- σκοπεῖν: υποκείμενο του «δεῖ», τελικό απαρέμφατο

- ἔσται: απρόσωπο ρήμα
- πρᾶξι: υποκείμενο του «ἔσται», τελικό απαρέμφατο
- ἔστι: απρόσωπο ρήμα
- ποιεῖν (εννοείται): υποκείμενο του «ἔστι», τελικό απαρέμφατο
- δοκεῖ: απρόσωπο ρήμα
- χαλεπώτερον εἶναι: απρόσωπη έκφραση ως υποκείμενο του «δοκεῖ»
- χαλεπώτερον εἶναι: απρόσωπη έκφραση
- πρᾶξι: υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης «χαλεπώτερον εἶναι»

Κριτήριο αξιολόγησης

1.

A)-3

B)-1

2. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης διατυπώνει την άποψη, ότι αυτό που επαινείται και θεωρείται σωστό είναι στοιχεία της αρετής, η επίτευξη του μέσου γίνεται αντικείμενο επαίνου από τους ανθρώπους του περιβάλλοντος. Έτσι προβάλλεται πάλι το κοινωνικό στοιχείο της αρετής γιατί ο έπαινος από την κοινή γνώμη χαρακτηρίζουν μία πράξη ως ενάρετη ή όχι, το αν δηλαδή θα έχει την καθολική αποδοχή της κοινωνίας.

3. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Αριστοτέλης είχε καταλήξει στη θέση ότι οι ηθικές αρετές σχετίζονται με τα συναισθήματα και τις πράξεις, γιατί σ' αυτά υπάρχει υπερβολή και έλλειψη και το μέσον. Ο Αριστοτέλης συνδέει με αναλογία συνδέει τα συναισθήματα και τις πράξεις, λέγοντας πως ότι συμβαίνει στο ένα, συμβαίνει και στο άλλο «Όμοίως». Η ύπαρξη λοιπόν της υπερβολής, της έλλειψης και της μεσότητας και στις ανθρώπινες πράξεις και στα συναισθήματα συνδέονται με τον κοινωνικό χαρακτήρα της αρετής. Με τα άλλα δύο ρήματα, το «ψέγεται» και το «ἐπαινεῖται» δηλώνεται η στάση της κοινωνίας απέναντι στη συμπεριφορά του πολίτη. Έτσι, όταν η μεσότητα στη συμπεριφορά και στις πράξεις του πολίτη ταυτίζεται με τη μεσότητα που έχει θέση η κοινωνία, τότε αυτός επιβραβεύεται και γίνεται αποδεκτός από το κοινωνικό σύνολο, ενώ αντίθετα, όταν η συμπεριφορά του αποκλίνει από τη μεσότητα που έχει καθορίσει η κοινωνία, κατακρίνεται, αποδοκιμάζεται. Ο «ἔπαινος» και ο «ψόγος» (η επίκριση, η αποδοκιμασία), που αποδίδονται από την κοινωνία στα μέλη της, αποτελούν το χαρακτηριστικότερο δείγμα του πολιτικού χαρακτήρα της αριστοτελικής ηθικής.

4. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Η «προαίρεσις» είναι πολύ σημαντική στον καθορισμό της έννοιας της ηθικής αρετής. Είναι η ελεύθερη εκλογή, έλλογη προτίμηση και βούληση, που βοηθούν τον άνθρωπο να επιλέξει με ορθό τρόπο τις ενέργειές του, αποφεύγοντας τις ακρότητες της υπερβολής και της έλλειψης. Δε

δηλώνει μια άλογη και αδικαιολόγητη επιθυμία. Είναι δομικά συνδεδεμένη με τη διανοητική ικανότητα του ανθρώπου, τη σκέψη και την κρίση του. Αποτελεί επιλογή ανάμεσα στο καλό και το κακό και επιδίωξη του ενός ή του άλλου. Η ηθική αρετή, ακριβώς επειδή βασίζεται στην «προαίρεση» αποκτά ιδιαίτερο περιεχόμενο, διότι, αν ήταν προϊόν τύχης ή καταναγκασμού, δε θα είχε καμία αξία. Στο πλαίσιο της ηθικής διδασκαλίας του Αριστοτέλη ανατίθεται καθοριστικός ρόλος στην προαίρεση, διότι αποτελεί ελεύθερη και συνειδητή επιλογή του ενός ή του άλλου τρόπου ζωής, η οποία οδηγεί σε συγκεκριμένες αποφάσεις σε κάθε μία επιμέρους περίπτωση. Συνδέεται, επομένως, με τον χαρακτήρα του ανθρώπου, και την προσωπική προσπάθεια για την κατάκτησή της αρετής.

5.

1-β

2-β

3-γ

4-α

5-γ

6.

- *Πράξεις*: η εφαρμογή, η εκτέλεση μιας ιδέας ή ενός σχεδίου. Στο κείμενο έχει τη σημασία των συμπεριφορών.

εὐπραγία, σύμπραξις

- *Πάθη* :τα πάθη που χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης στο κείμενο στην σημερινή γλώσσα ταυτίζονται με την έννοια των συναισθημάτων.

εὐπαθής, ἡδυπαθής

- *ἀμαρτάνεται* : αποτελεί σφάλμα θρησκευτικό αμαρτία . Στο κείμενο λάθος, σφάλμα.

ἀμαρτωλή, ἀναμάρτητος

- *κακιῶν* : η ιδιότητα του κακού, η επιθυμία ή η τάση να κάνει κάποιος κακές πράξεις, η μνησικακία. Στο κείμενο αφορά τις αποκλίνουσες συμπεριφορές της μεσότητας, την ἔλλειψη και τη υπερβολή.

μνησικακία, ἀκακία

- *ὑπερβάλλειν*: εμφανίζω, παρουσιάζω κάτι με τρόπο υπερβολικό, μεγαλοποιώ. Στο κείμενο είναι η υπερβολική έκφραση συναισθημάτων και πράξεων .

βαλλίστρα , καταβολή

7. Στοιχεία που πρέπει να αναλυθούν στην απάντηση: Ο Πλάτωνος θεωρεί την αρετή ως θεϊκή φρόνηση, κάτι το οποίο συμφωνεί και ο Αριστοτέλης υποδεικνύοντας ως αρετή τη μεσότητα η οποία βασίζεται στην λογική του λογικού και σώφρονα ανθρώπου. Ο Πλάτωνος αναφέρεται σε τρεις αρετές, στην φρόνηση, τη δικαιοσύνη και την ευσέβεια, η οποία διάκριση αυτή λείπει από τη φιλοσοφία του Αριστοτέλη. Και οι δύο συμφωνούν ότι η αρετή είναι το μέσο της ευδαιμονίας, της ψυχικής δηλαδή ολοκλήρωσης, μόνο που ο Πλάτωνος δίνει μέσω της αρετής τη δυνατότητα εξομοίωσης με το θείο. Τέλος και οι δύο θεωρούν τη φιλοσοφία ως μέσο εξυγίανσης της ψυχής από τα πάθη, ο Αριστοτέλης τα ονομάζει κακίες, την έλλειψη και τη υπερβολή, μέσω της ηθικής πνευματικής εξάσκησης και μέσω της διεύρυνσης των γνώσεων μέσω της χρήσης της λογικής σκέψης και αντίληψης.

Β.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Όταν λοιπόν ανέλαβε το αξίωμα του λογιστή, έβλαψε πάρα πολύ τη πόλη δωροδοκούμενος από όσους ασκούσαν τα αξιώματα άδικα, ενώ προπάντων συκοφάντησε από τους οικονομικούς άρχοντες όσους δεν αδικούσαν καθόλου. Άσκησε εξουσία στην Άνδρο, αγοράζοντας τη για 30 μνες, αφού δανείστηκε την κάθε μνα με τόκο εννέα οβολούς, μετατρέποντας τους δικούς σας συμμάχους σε κέρδος για την ανηθικότητα του και έδειξε τόση ασέλγεια σε γυναίκες ελεύθερων ανθρώπων όσο κανείς άλλος ποτέ ως τώρα. Από αυτούς εγώ κανέναν δεν προσκαλώ για να φανερώσει την προσωπική του συμφορά, την οποία επέλεξε να κρατήσει κρυφή, μπροστά σε πολλούς, αλλά αφήνω αυτό σε εσάς για να το εξετάσετε.

2. Ο Τίμαρχος κατασπατάλησε τη πατρική του περιουσία, σύμφωνα με τον Αισχύνη. Πούλησε την ακίνητη περιουσία της οικογένειάς του και ξόδεψε τα χρήματα σε ανήθικο και έκλυτο βίο. Αυτό που του έχει απομείνει και είναι άξιος μομφής, γιατί δε στάθηκε άξιος να υπερασπιστεί τα κεκτημένα και την υπόληψη του οίκου του, επίνει μόνο τα ελαττώματα που αποκτούν οι άνθρωποι από τον έκλυτο βίο.

3 α. Άλλ' οὐκ εἰσί τούτοις λοιπά οὐκ οἰκίαι, οὐ συνοικίαι, οὐ χωρία, οὐκ οἰκέτης, οὐ δανείσματα, οὐκ ἄλλ' οὐδὲν ἀφ' οὗ ἄνθρωπος μὴ κακοῦργος ζῆ.

β. λεγέτω, ἀποδόσθαι, ἐπιδείξει, ἐλοίμην

4 α. ὄσων: γενική αντικειμενική στο κύριος

τὴν ἡλικίαν: αντικείμενο στη μετοχή ἔχων

λογιστής: κατηγορούμενο στο υποκείμενο την μετοχής γενόμενος (Τίμαρχος)

τῶν ὑπευθύνων: γενική διαιρετική στο τούς μηδὲν ἡδίκηκόςτας

β. Ενεργητική. Τροπή σε παθητική ώστε να τονίζεται η ενέργεια που δηλώνει το ρήμα:
και τσαύτη άσέλγεια επίδειχθη εἰς ἐλευθέρων ἀνθρώπων γυναῖκας ὑπό Τιμάρχου

γ. ἡλίκην οὐδεις πόποθ' ἕτερος: Δευτερεύουσα αναφορική παραβολική πρόταση

Αξίες για μια ζωή!

- ✓ Εξυπνάδα
- ✓ Κριτική Σκέψη
- ✓ Αυτοπεποίθηση

Βρες τον Καθηγητή σου!
στο arnos.gr

Ο Καθηγητής - Δάσκαλος arnos.gr:

- ★ Διδάσκει μεθοδικά και οργανωμένα με το Τετράδιο Σπουδής.
- ★ Καθοδηγεί το Μαθητή να μαθαίνει βήμα - βήμα.
- ★ Οδηγεί στην **Αυτομάθηση**.
- ★ Υλοποιεί τους στόχους του μαθήματος.
- ★ Πιστοποιεί με διαγωνίσματα την πρόοδο του Μαθητή.

Γιατί επιλέγω Τετράδιο Σπουδής;

- ★ Είναι απαραίτητο διδακτικό εργαλείο βασισμένο στους στόχους του μαθήματος και τον τρόπο Υλοποίησής του.
- ★ Σε αυτό βρίσκεται το υλικό Διδασκαλίας για τον Καθηγητή και Μελέτης για το Μαθητή.
- ★ Το Τετράδιο Σπουδής σε συνδυασμό με το course οδηγούν το **Μαθητή** στην **Αυτομάθηση**.
- ★ Είναι το Φροντιστηριακό Εγχειρίδιο πραγματοποίησης της **online διδασκαλίας με φυσικό τρόπο**.
- ★ Με αυτό **ενημερώνονται** άμεσα **οι γονείς** και **ελέγχουν την πρόοδο** του παιδιού τους.

Τετράδια Σπουδής για:

Λύκειο

Μαθηματικά

Αρχαία

Γλωσσα

Χημεία

16-18
ετών

